

**T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

AHMET TELLİ'NİN ŞİİRLERİ ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
ZEYNEP KİŞİ**

Danışman: Doç. Dr. SELMA BAŞ

**VAN
ARALIK, 2013**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu çalışma, jürimiz tarafından ..... ANABİLİM
DALI, ... BİLİM DALI'nda YÜKSEK
LİSANS / DOKTORA / SANATTA YETERLİK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : .....

Üye (Danışman) : *Doc. Dr. Selma BAŞ* *[İmza]*

Üye : *Yrd. Doç. Dr. Mehmet Kuloz* *[İmza]*

Üye : *Prof. Dr. Zeki TAŞTAN* *[İmza]*

Üye : .....

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / .... / 2013

[İmza]
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	4
KISALTMALAR.....	6

GİRİŞ

1.AHMET TELLİ’NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. HAYATI	7
1.2. EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	8
1.3. ŞİİRE DAİR DÜŞÜNCELERİ	12
1.4. ESERLERİ	14
1.4.1. Yangın Yılları	14
1.4.2. Hüznün İsyan Olur	15
1.4.3. Dövüşen Anlatsın.....	16
1.4.4. Saklı Kalan	17
1.4.5. Su Çürüdü.....	17
1.4.6. Belki Yine Gelirim.....	18
1.4.7. Çocuksun Sen	19
1.4.8. Kalbim Unut Bu Şiiri	20
1.4.9. Barbar ve Şehla.....	20
1.4.10. Nidâ	20

I. BÖLÜM

AHMET TELLİ’NİN ŞİİRLERİ ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME

1.1. ŞİİRLERİNDE TEMALAR/ KONULAR.....	22
1.1.1. TOPLUMSAL TEMALAR.....	22
1.1.1.1 Devrim/Direnış.....	22
1.1.1.2. İsyan.....	37
1.1.1.3. Dostluk.....	38
1.1.1.4. Umut	41
1.1.1.5. Devrim Sevdası	47
1.1.1.6. Zulüm.....	51

1.1.1.7. Özgürlük	57
1.1.1.8. Acı	58
1.1.1.9. Kent	62
1.1.1.10. Tarih.....	67
1.1.1.11. Gurbet	68
1.1.1.12. Zamandan Şikayet	72
1.1.1.13. Ölüm	76
1.1.2.BİREYSEL TEMALAR	80
1.1.2.1. Aşk.....	80
1.1.2.2. Ayrılık.....	85
1.1.2.3. Yaşama Sevinci	86
1.1.2.4. İnanç	89
1.1.2.5. Yol/Yolculuk	91
1.1.2.6. Şair/Şiir	95
1.1.2.7. Hüzün.....	101
1.1.2.8. Ses/Sessizlik.....	103
1.1.2.9. Yalnızlık.....	109
SONUÇ	112
KAYNAKÇA.....	115
ÖZET	118
ABSTRACT.....	119

ÖN SÖZ

Şiir edebiyatta farklı bir nefestir. Hissiyatı derin, varlığı karmaşıktır. İnce nüanslar gizlidir her satırında. Şiir kendi varlığını oluştururken, farklı fikirler etkisiyle, farklı tarzlarla tanışmış ve her yeni fikirle yeniden yoğrulmuştur. Bazen duygunun ağır bastığı şiirler bazen de toplumun gür sesi olmayı hedefleyen şiirler yazılmıştır. Toplumun sesi olmayı hedefleyen, sanatını toplum için yapan şairlerden biri de Ahmet Telli'dir. Şair, belirli coğrafyaların sancılarını o kadar onlardan biri gibi anlatır ki, şiirlerinde o coğrafyaya seyahat edersiniz. Ayrıca romantik şiirlerindeki dili kullanım gücü ve belirli imgeler üzerinden hareket edişi dikkate değerdir. Belirli imgelerin çağrışım gücünden faydalanan şair, okuyucuyu düşündüren bir üslup kullanır. Ahmet Telli'nin şiirini anlayabilmek, sözcüklerin altında yatan gizli manaları bulabilmekle mümkündür. Şiirlerinde kullandığı temalar hep 'biz' ifadesinin yansımalarını barındırır. Temalardaki hüznü, sevinç hep ortak bir sesin gürleşmesidir.

Ahmet Telli'nin 12 Eylül darbesine paralel olarak yazılan şiirlerinde devrim temasının bütün şiirlerine yansıdığını, darbenin ardından yenilen ve ben-biz olarak yaşananların ortaya çıkardığı halleri şiirlerinde işlediğini tespit ettik. Yakın tarihin yaşayan şairi olması sebebiyle şiirlerindeki temalar üzerine bir çalışma yapmaya karar verdik.

Yaşayan bir tarih vardır Ahmet Telli'nin şiirlerinde devrim ruhunu anlatmaya, yeniden uyandırmaya çalışır hep. Ama bunu ilk kitapları hariç hep gizli bir ütopyadan anlatır. Sözcüklerin çağrışım gücünü kullanırken okuyucunun anlam kazandırıp çıkarım sağlamasını amaçlar. Bunları göz önünde bulundurarak, çalışmamızda dokuz şiir kitabının tematik incelemesini gerçekleştirmeye çalıştık.

Çalışmamızın giriş bölümü, "Ahmet Telli'nin Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri" başlığını taşımaktadır. Edebi Kişiliği Başlığı altındaki bölümde yayımlanmış yazılarından hareketle şairin poetikasının çerçevesini belirlemeye çalıştık. Eserleri başlığı altında ise yayımlanan şiir kitapları ve yazılarının içeriğini anlatmaya çalıştık.

Çalışmamızın birinci bölümü, "Ahmet Telli'nin Şiirlerinde Temalar" başlığını taşımaktadır. Tezin asıl bölümünü bu kısım oluşturur. Şiir kitaplarının incelenmesi sonucu temalar toplumsal ve bireysel temalar olmak üzere iki ayrı bölümde incelenmiştir. Toplumsal temaları; devrim/direnış, isyan, dostluk, umut, devrim sevdası, zulüm, özgürlük, acı, kent,

tarih, gurbet, zamandan şikayet, ölüm başlıkları altında inceledik. Bireysel temaları; aşk, ayrılık, yaşama sevinci, inanç, yol/yolculuk, şair/şiir, hüzn, ses/sessizlik, yalnızlık başlıkları altında inceledik.

“Sonuç” kısmında ise şairin, şiirine ve şairliğine dair yaptığımız değerlendirmelere yer verdik. Yararlanılan kaynaklar alfabetik sırayla “Kaynakça” başlığı altında verilmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında başta uyarılarıyla yol gösteren değerli danışman hocam Doç.Dr. Selma BAŞ’a; çalışmamın yazım aşamasında yanımda bulunan kardeşim Büşra KİŞİ’ye; benimle beraber aynı heyecanı yaşayan anneme, babama sonsuz teşekkür ederim...

ZEYNEP KİŞİ

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ/ ARALIK’13

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
Y.Y.	: Yangın Yılları
H.İ.O.	: Hüzünün İsyân Olur
D.A.	: Dövüşen Anlatsın
S.K.	: Saklı Kalan
S.Ç.	: Su Çürüdü
B.Y.G.	: Belki Yine Gelirim
Ç.S.	: Çocuksun Sen
B.Ş.	: Barbar ve Şehla
S.	: Sayı
s.	: Sayfa

I. GİRİŞ

HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

Ahmet Telli 2 Aralık 1946'da, Çankırı'nın Eskipazar ilçesinde doğar. Hasanoğlan ve Kayseri-Pazarören Öğretmen Okullarında eğitim görür. Öğretmen okulundan sonra dört yıl ilkokul öğretmenliği; daha sonra da Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirerek Kastamonu-İnebolu-Doğanyurt'ta, Kırıkkale'de ve Ankara Atatürk Lisesi'nde Türkçe-Edebiyat öğretmenliği yapar. 12 Eylül darbesinin getirdiği uygulamalar neticesinde şiirlerindeki siyasi ifadeler ve devrime yönelik üslubu sebebiyle 1981'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenken sıkıyönetimce tutuklanarak görevine son verilir. Aynı yıl, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 141, 142 ve 146. maddelerinden yargılanır. Cigerhun'un¹ şiirleri üstüne yazdığı bir yazısından ötürü 142. maddeden kısa bir süre hüküm giyer.²

Ahmet Telli bir süre kitapçılık, yayıncılık yapar; çeşitli yayınevlerinde yönetici ve editör olarak bulunur. 1993'te mahkeme kararıyla öğretmenliğe döner ve emekli olur. İlk şiiri 1961'de yayımlanır. İlk yazısı 1972'de Cengiz Tuncer'in *Kerkenez* adlı romanı üzerine yazdığı yazıdır. Bu yazıya *Varlık Dergisi Eleştiri Ödülü* ikinciliği verilir. 70'lerde daha çok deneme ve kitap tanıtma yazıları yazar. Kitaplarını 1979'dan itibaren yayımlamaya başlar.³

---

¹ Devrimci Kürt şairi Ciğerhun (1903-1984) Mardin'in Gercüş İlçesinin (şu anda Batman'a bağlı) Hesar köyünde doğdu. Asıl adı Şeyhmus Hasan'dır. Yoksul bir ailenin çocuğu olan Ciğerhun küçük yaşta anasız babasız kalır ve yoksul ablasının yanında yaşamaya başlar. Ancak çocukluğunda, varıl ağaların yanında çobanlık, ırgatlık yapmak zorundadır. 1. Dünya Savaşı şartlarında Suriye'deki Kamışlı yakınındaki Amud köyüne gider. Burada yaşam Mardin'den farkısızdır. Okuma tutkusunu onu oralarda dinsel eğitim veren medreselere yönlendirir. Zor şartlarda cami imamı belgesi alır. Ciğerhun köy köy dolaşabilecek, köylülerin yaşamını daha çok tadabilecektir. Ciğerhun'un çocukluk yaşından beri sınıf çelişkilerini yaşayarak büyümesi, onu 1924'de yazmaya başladığı şiirde ezilenlerin safına koyar. Onun kullandığı rumuz bundan böyle "Ciğerhun (ciğerikanlı)"dır. Tüm yazdıkları, genelde dünya yoksulları özelde tarım emekçilerinin çektikleridir Çektiği acılar nedeniyle toplumcu bir dünya görüşüne sahip olan Ciğerhun, Marksizm-Leninizm'i öğrenince eşitsizlik karşısında daha güçlü bir duruş gösterir. Onun özgürlük anlayışı, sınırların olmadığı, emeğin-emekçilerin yönettiği bir dünya yaratmaktır.

² Asuman Susam, *Yangın Yılların'dan Nidâ'ya Ahmet Telli Şiiri*, Everest Yay., 2010, s.1.

³ A.g.e., s.1.

1980'de *Hüznün İsyan Olur* kitabına Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü; *Saklı Kalan* adlı kitabına da 1981 Yazko Şiir Özendirme Ödülü; Nidâ adlı kitabına ise 2011'de 15. Altın Portakal Şiir Ödülü verilir. Özellikle 1972'den sonra ve birçok edebiyat dergisinde yazıları, şiirleri yayımlanır.

Türkiye Yazıları dergisi (Mart 1983, sayı: 72), *Kavram ve Karmaşa* dergisi (Ocak-Şubat 2002, sayı: 22), *Gümüş* (Deliler Teknesi Dergisinin Eki) Ocak 2007, *Bireylikler* dergisi (sayı 32, Mayıs- Haziran 2011) şiiriyle ilgili birer özel sayı yayımlar.

1990'lı yıllarda, devrimci gençlerin evlerinde, okulların kantinlerinde Telli'nin şiirleri öğrenciler tarafından fısıltılı bazen de gür bir sesle okunur. “*Bu yıllarda genç müzisyenlerin kurdukları gruplar Ahmet Telli'nin şiirlerini bestelemek için sıraya girer.*”⁴ Kendi sesinden şiirlerini okuduğu *Kalmasın* (1993), *Kül ve Kil* (1997) adlı şiir albümleri devrimci gençlerin en çok dinlediği şiir albümleri arasında yer alır.⁵

Ahmet Telli'nin hayatına dair kısıtlı bilgiye ulaşılmaktadır. Yukarıda değindiğimiz bilgilerin haricinde kapsamlı bir bibliyografyası bulunmayan şairle iletişime geçip bu çalışma için farklı bilgiler istediğimizde bunlara cevap vermeyeceğini çünkü bunların edebiyat dışı sorular olduğunu iletmiş ve Cemal Süreya'nın “Şairin hayatı sanatına dair.” sözünü hatırlatarak bu konuda cevap vermemeyi tercih etmiştir.

1.2. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Ahmet Telli'nin kırk yılı aşkın bir şiir serüveni vardır. Bu serüven boyunca ülkenin sıkıntılı günlerini gören şair, halkın üzüntüsünü, zulme uğrayışını içine sindiremez daha doğru bir ifadeyle politik düzlemde sahip olduğu fikirler onu böyle düşünmeye yönlendirir. “*Şairlik, gönül üzgünlüğüyle sözünü bir kenardan usul usul söylemek ise, bir yandan da isyanı haykırmaktır.*”⁶ Aslında şairlik, bu ikisi dışında kalan bütün insanlık hallerini de kapsar. Ahmet Telli'de tam olarak bu ifadenin şairidir. Şiirlerinde sadece zulme karşı haykırmak yoktur, okuyucunun duygu dünyasını da seslendirir.

⁴ A. Galip, “*Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*”, Ahmet Telli Şiirini Anlamak, Everest Yay., İstanbul, 2012, s.443.

⁵ http://tr.wikipedia.org/wiki/Ahmet_Telli#Yaz.C4.B1lar

⁶ Ahmet Say, “*Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*”, Ahmet Telli Şiiri Üzerine Notlar, Everest, İstanbul, 2012, s.33.

1977 yılından itibaren çıkarılmaya başlanan *Türkiye Yazıları* dergisinde yazmaya başlayan A.Telli derginin ana kadrosu içinde yer alır. Bu dönemde *Türkiye Yazıları* dergisi bir hareket dergisi olma çabasıdadır.

Bu dergideki yazarlar “*Edebiyattan ödün vermeksizin çağdaş düşünce ve eylemleri, Türkiye gerçekleri planında işlemeyi görev biliyor, bütün sanat dallarının bu yolda etkin olmasını istiyorlardı. Dergi misyonu olarak edebiyat alanında bu devrimci çizgiyi geliştirmek ve bunu yaparken edebiyatın özündeki sanatsal yaratıcılığı genişletmek, derinleştirmek istiyorlardı.*”⁷

Bu misyonu üstlenen bir dergide yazmaya başlayan Telli'nin sanatsal yolculuğu da kuşkusuz bu bağlamda ilerleyecektir. Bu dergideki çalışmalarına başlamadan önce *Yangın Yılları* şiir kitabını yayımlanmış olan şair, bu yıllarda geleneksel şiirimize yakınlık duyar. Halk şiirinin dolaysız söyleyişini ve tekrarlarından kaynaklı etki gücünü bildiği için biçim olarak halk şiirinin imkânlarından faydalanır. Bu yıllarda *Hüznün İsyan Olur ve Dövüşen Anlatsın* şiir kitapları da çıkan Telli tarzını değiştirmez. İlk kitabında olduğu gibi düzene karşı koyan, slogancı bir ses yükselir şiirlerinde.

1960 sonrası toplumcu gerçekçi şiirimizin ikinci kuşağında yer alan özgün şairlerden İsmet Özel'den sözcük seçimi ve ses tonu bakımından etkilenir. Romantik ve başkaldırıcı şiiriyle bir yandan da Attilâ İlhan'a yakın durduğu söylenebilir. A.Telli'nin şiiri yazma serüveni boyunca bir topluluğa bağlı olmaktan ziyade tek başına bir kulvar oluşturur. Ahmet Telli şairleri onar yıllık kuşaklara bölerek değerlendirme eğilimine karşıdır. Şairleri bir topluluk altında anmayı emeklerine duruşlarına bir saygısızlık olarak görür. Bu konudaki düşüncelerini şöyle aktarır:

“*Kuşak' olgusu, bir aitlik ve aynulaşma zemini alarak, rasyonalitenin tuzaklarından yalnızca biridir. Heder edilen yeteneklerin şizofrenik kopuşlarıyla, inanç duvarlarını sağlamlaştıranlar yan yanadırlar orada. Bu kuşak arenasına kızgın boğalar gibi dalanlar yanında, yarın sana ya bir ev alacağım ya da yasımı tutacaksın çaresizliğini yüklenip çıkanları da görürüz. Onların fışkıran kanlarına “oley” nidâlarıyla tezahüratta bulunanlar mutludurlar. Ortalık kan revandır çünkü... Kuşak kavramını, aynulaşmayı reddeden hangi şair kabullenir? Benzemezliğe soyunmayı göze alamayanlardır bunlar. Burjuva paradigmasının zokasını yutmaktan başka anlamı yok bu kabullenişin... Bazı şeyleri o yıllarda eksik kavramış olabiliriz. Ama bizi bir potada aynılaştırmayı amaçlayan övgülere*

---

⁷ Ahmet Say, a.g.e., s.34.

hayır demedikçe ve samimiyetimizle alay edenleri iki yüzlüğünü sergilemedikçe bu “kuşak”, belimizde çıkarıp boğazımıza bir idam ipi gibi geçirilmeye devam edecektir sanıyorum. Hayır, hiçbir kuşağa ait değilim. “⁸

Şiirlerinde Nazım Hikmet’in etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu etki, Telli’nin oturan söyleyişiyle benzerlik halini almıştır.

*“Nazım bir kurucu şairdir ve öyle ki sadece devrimin değil, kendi zamanında boşluğunu hissettiği ulusal edebiyatın da kurucu görevini üstlenmiştir. Telli’ninki Nazım’ın yaptıklarını yinelemek değil, yazılamamış olan kendi savaştı kuşağının keder ve başkaldırıcı iç içe taşıyan, ama asla misyoner bir edayla değil, kendilik bilinciyle özdeşleşmiş içgörülü sesiyle yazmaktı.”*⁹

Nazım’ın Türkiye’de kitlesel karşılığını göremediği devrim arzusuyla A.Telli ve kuşağının gerçek, somut arzusunun bir düzlemde buluşma zamanı gelmişti. Nazım’ın yaşadığı yıllardaki tek parti hükümeti ve bunun sıkıntıları anımsandığında, Telli’nin de 12 Mart ve 12 Eylül sıkıntılarını yaşadığı düşünüldüğünde bu bağlamda ikisi de arzularının zaferi için yürekli ve azimli bir direniş örneği göstermiştir. Bütün bunların yanı sıra Telli’nin şiir serüvenine başladığı yıllarda zengin bir şiir ortamı vardı. Telli bu yıllarda devrimci bir şairin ne söylemesi gerektiği üzerinde yoğunlaşır, çünkü şiirdeki bütün poetik saflar belirlenmiştir. Kendini bütün bu safların ardında tutarak ideolojisi için yazmaya başlar. Nazım Hikmet’in yeni biçemler deneyen, sözü akustik bir yansıma haline koyan yaklaşımı A.Telli’de görülmez o şiirin yeni biçeme ihtiyacı olduğu bir devrin çocuğu olarak görmez kendini. Tek gayesi vardır şiirini oluştururken devrime ve direnişe davet.

Şairin ilk üç kitabı *Yangın Yıllar*, *Hüznün İsyan Olur*, *Dövüşen Anlatsın*’daki slogancı, isyancı sesi *Saklı Kalan* şiir kitabıyla birlikte naif bir sese dönüşmeye başlar. *Saklı Kalan* şiir kitabıyla devrimci söyleyişin slogancı zincirlerinden kurtulan A.Telli, sesin inceliklerini kullanır. Yine de onun şiiri son kitaba kadar devrim ruhuyla yoğrulur. A.Telli’nin sesi naifleşmiş olsa da kendisi şiirlerinde sayısız göndermelerle mesajını vermeyi başarır. *Su*

⁸ Ahmet Telli, *Ben Hiçbir Şey Söylemedim*, Everest Yay., 2004, s.83

⁹ Mahmut Temizyürek, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli Poetikasının Poetikası ve Bir de R Harfi Üzerine”, Everest Yay., İstanbul, 2012, s.217.

Çürüdü şiir kitabında şairin hapisane yıllarının izleri görülür. *Belki Yine Gelirim* şiir kitabından sonra tam on yıl bekler. Ve söyleyişine oturan naifliğin en güzel örneklerini *Çocuksun Sen* şiir kitabıyla verir. Artık kişisel söylemi ve biçimi oluşmuş etkileyici şiire iyice yaklaşmıştır. Onun şiiri için bu kitap bir dönüm noktasıdır. Ardından yazılan *Barbar ve Şehla*, *Nidâ* şiir kitapları Telli'nin şiir serüveninde parlayan bir yıldız niteliğindedir.

Ahmet Telli'nin söz ve eylem arasındaki birliği savunan, başka bir dünya kurmak isteyenleri huzursuz ederek harekete geçiren bir şair olduğunu söyleyebiliriz. Ahmet Teli'nin şiiri ve sanatı üzerine yazdığı "*Yangın Yıllarından Nidâ'ya Ahmet Telli*" kitabını yakın zamanlarda yayımlayan şair-yazar Asuman Susam, şair için kalıcılığın özgün olmak, yaratıcı olmak ve gençliğin heyecanını taşımak anlamına geldiğini ve Ahmet Telli'nin bu nedenle kalıcı bir şair olduğunu belirtir.

Ahmet Telli, şiirini kendi dünyasında kurgular. Şiirlerinde anlatılan ortak sancılar "biz" öznesiyle toplumun sesiyle birleşir. Belirli coğrafyaların kültür unsurlarını şiirine yansıtan şair, bu yansımayı ortak bir ses olarak kullanır. Gurbeti, hüznü anlatırken hep çoğulcu konuşur. Onun şiirleri motiflerin arkasına gizlenmiş, manalarla bezelidir. Şiirinde genellikle kullandığı simgelerin çağrışım gücünden faydalanan şair, geçmişle geleneği birleştirerek yaşanan ana iliştedir.

1.3.1. ŞİİRE DAİR DÜŞÜNCELERİ

Ahmet Telli söze ve şiire dair düşüncelerini *Ben Hiçbir Şey Söylemedim (2001)*, *Sulara mı Yazıldı (2001)*, *Buradayım Sözümde (2005)* adlı yazılarını topladığı kitaplarda dile getirir. Şair, yazmak eyleminin kendisinde uyandırdığı hissi şöyle izah eder: “Gerçeklerle yüz yüze geldiğimde, yaşam bana düşlediğim maceralara atılma izni vermedi. Bunun yerine başka bir macera yolunu açtı: yazmak... Evet kendimi gerçekleştirmek için seçtiğim alanların başında okumak ve yazmak geliyordu.”¹⁰

Şairinde söylediği gibi yazmak onun kendini gerçekleştirmesidir. Şiir yolculuğunda sıkıntılı dönemlerden geçen şair, bütün duygularını şiirle aktarmayı başarmıştır. Devrim düşüncesiyle yapmak istediklerini, şiirin diliyle birleştiren şair, durduğu yeri yazmak eylemiyle belgelemiştir.

Şiirini oluştururken her şair beslendiği kaynağı hissettirir. *Dövüşen Anlatsın* şiir kitabında A.Telli kendi şiirini tanımlarken şiirinin; ne amaçla yazıldığını, yazdıklarının sebeplerini ve poetik duruşunu anlatan bir şiirle yazmaya başlar. Tarafına yapılacak eleştirilere de bu şiirde cevap verir:

“Bütün sözcüklerin anasıydı sevda
Hüznü kundaklayıp yatırıyor, yüreğimizin beşiğine
Sonra bize düşüyordu büyütüp civanlaştırmak
Kimi ellerde bezgin bir ihtiyara dönse de
Kimi ellerde vuruşkan bir şahan oluyordu.
Ve ben sevdayı
Öylece aldım şiirime.”¹¹

¹⁰ Ahmet Telli, *Sulara Mı Yazıldı*, Everest, 2004, s.vii.

¹¹ Ahmet Telli, *Dövüşen Anlatsın*, Everest, 2003, s.8

Şiirin dilini diğer dillerden farklı gören Telli, “*Elbette şiir bir dil çalışmasıdır ama dilin mevcut sözcüksel değerleri içinde kalmak değildir. Bir bakıma oluşturduğu şey, dilden ödünç aldığı sözcüklerle karşı dili kullanabilmektir. Bu karşı dil, aynı zamanda şiirin hayata karşı duruşudur.*”¹² der. Bu sözleri onun şiir dünyasının temelini oluşturur. Şiirini kendi ütopyasında kendi diliyle oluşturur. Öte yandan her şey kendi varlığından, dilinden vazgeçmeye, vazgeçirmeye göre kurguludur. Telli ise, zamanın akışına, hızına, kuşatmasına dil ile de direnir. Başka dilleri yok sayarak Türkçe yazmak onun poetikasında yer almaz.

“*Kullandığım Türkçe ve ben bu dili seviyorum. Beni kekemeleştirmeye, ahrazlaştırmaya çalışanların saldırılarına karşı Türkçenin güzelliklerine daha çok bağlanıyorum. Ama komşu dillere, arkadaşlarımla konuştuğu dillere saygı duymayı da unutmadan.*”¹³ “

Sanat eserinin ve eylemleriyle onu ortaya çıkaran sanatçının sorumluluklarından biri de hayata sorular sormaktır. Bu sorular neticesinde olanla olması arzulanan arasındaki bağları sanatçı okuyucuya aktarmalıdır. İşte bu soruları soran ve okuyucuya karşı sorumlu bir tavır takınan sanatçılardan biri de Ahmet Telli’dir:

“*...şairin kurduğu dille, mevcut uzlaşma noktaların parçalamaya yönelik bir edim karşımıza çıkıyor. Şiirdir bu. Şiirin dilidir. Çünkü şiir, bizim adımıza ve bizim için üretilmiş düşünceyi reddedip kendi adımıza düşünmeye çağrıdır. İnsan duyarlılığını ayakta tutma eylemidir o.*”¹⁴

Ahmet Telli şiirini oluştururken dilin işçisi olarak tarif eder kendini. Aslında çalışmamızda sık sık bahsedeceğimiz gibi Ahmet Telli’nin yazdığı ilk şiirler dilin nüanslarından yoksun, sadece belirli bir ideolojinin aracısı hükmündeysen zamanla bu durum değişerek farklı bir boyut kazanmıştır. Dil, ideolojiye aracı değil aksine ideolojiye yapılan göndermelerin gizli tanığı olmuştur. Şaire göre dil, sadece kabullenişin ortak noktası değil, itirazın gür sesi olmalıdır.

“*Denilebilir ki, şiir, bir anlaşamama dilidir. İnsanların sözde anlaştıkları o bürokratik, ticari sistem içi verili dil, “hayır” demeye değil “evet” demeye yöneliktir daha çok. Oysa şiir, bir gelenek dilidir ve bu yüzden devrimcidir. Devrimin dili de diyebiliriz onun için.*”¹⁵

¹² Ahmet Telli, *Buradayım Sözümde*, Everest Yay., 2005, s.12.

¹³ Ahmet Telli, *Ben Hiçbir Şey Söylemedim*, Everest Yay., 2004, s.45.

¹⁴ Ahmet Telli, *Sulara Mı Yazıldı*, Everest Yay., 2004, s.17.

¹⁵ Ahmet Telli, *Buradayım Sözümde*, Everest Yay., 2005, s.24.

1.4. ESERLERİ

Şiir Kitapları

- *Yangın Yılları (1979)*
- *Hüznün İsyân Olur (1979)*
- *Dövüşen Anlatsın (1980)*
- *Saklı Kalan (1981)*
- *Su Çürüdü (1982)*
- *Belki Yine Gelirim (1984)*
- *Çocuksun Sen (1994)*
- *Kalbim Unut Bu Şiiri (1994)*
- *Barbar ile Şehla (2003)*
- *Nidâ (2010)*

Diğer Eserleri

- *Ben Hiçbir Şey Söylemedim (2001)*
- *Sulara mı Yazıldı (2001)*
- *Buradayım Sözümde (2005)*

Ödülleri

- 1980 Toprak Şiir Ödülü *Hüznün İsyân Olur* kitabı ile (Metin Altıok'la paylaştı)
- 1982 Yazko Şiir Özendirme Ödülü *Saklı Kalan*

1.4.1. *Yangın Yılları (1979)*

Ahmet Telli'nin ilk şiir kitabı *Yangın Yılları* iki bölümden oluşur. İlk bölümü “Güneşi Sen Çekeceksin Buluttan” ikinci bölümü ise “Köy Öğretmeninin Günlüğü” başlığını taşır. İlk basımı 1979'da yapılan kitabın birçok basımı bulunmaktadır. 1966-1976 yılları arasında yazılmış şiirlerini içerir. Kitabın 1993 yılındaki baskısı için şairin yazdığı sunu kitabın içeriği ve yazıldığı dönem hakkında bilgi verir.

“... Yazılan bu şiirler etki gücünü, belli ki kendi alanından çok toplumsal gerçeklik karşısındaki ideolojik ve politik verilerde aramaktadır. Bu bakımdan da yazıldığı dönemin kimi zaaflarından kaçamamıştır... Bu şiirler, bir şairin miladıdır ve içtenliğinin külleri hala sınımsızdır. Politik, ideolojik kaygıları da bir ütopyanın gerçekleşmesi içindir. Bir de toplanarak, yakılarak birçok kitaplıkta yerinden edilen bu kitabı oraya iade etmek gerekiyordu... Bu kitap, belki de en çok, şairini sorgularken, geçmişin onur sayfalarına göz atılmasını sağlayabilir, çünkü yangın yılları hala sürüyor.”¹⁶ Kendi öz eleştirisini yapan şair, eleştirinin yanında da yaptıklarının da arkasında durur.

12 Marttan 12 Eylül'e bir devrimcinin serüveni bu kitapla başlamış olur. Dünyayı, ülkesini, kendisini değiştirme inadı, inancı, ütopyası. Bu kitaptaki şiirler anlatan şiirlerdir. Dönemi sıkıntıları anlatır. Devrimci bir şairin tarihe düştüğü notlardır bu kitaptaki şiirler. Şair düşünce için zaman zaman şiirini harcar. Şiir sıkıntıları anlatmakta bir araç olmaktan kurtulamaz bazen şair de bunun farkındadır. Ama bunu göze almak zorunda kalmıştır diyebiliriz. Sesi gürdür, öznenin öfkesiyle şiirin yolunu sıkıştırmış gibidir.

Sınıfsal mücadelenin, ezilen insanın anlatıldığı bu kitapta kent kavramı önemli bir yer tutar. Kapitalist düzende kent, bütün kötü işlerin yürüdüğü yerdir. Kent bu kitaptaki şiirlerde kişileştirilmiştir. Kitaptaki ilk şiirlerde özne ve şair iç içedir:” ...slogan olma yatkınlığı taşıyan dize kalıplarıyla yazma, şair kimliğinin önüne militan kimliğini geçirme zaafındandır. Bu klişeler zaman içinde kaybolacaktır.”¹⁷

1.4.2. Hüznün İsyân Olur (1979)

1979'da ilk baskısı yapılan kitap toplam on dört baskı yapmıştır. Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'ne layık görülmüştür. Ahmet Telli'nin *Hüznün İsyân Olur* şiir kitabında pek çok şiirine konu olacak olan “gitmek, yeni serüvenlere katılmak” gibi konulara rastlanır. Bu kitap, *Yangın Yılları* kitabındaki gibi sert bir söylemceye sahip değildir daha ılık bir söyleyiş görülür. *Hüznün İsyân Olur* şiir kitabında seslenen bir sevgilinin varlığından söz edebiliriz.

¹⁶ Ahmet Telli, *Yangın Yılları*, Everest Yay., 2004, s.5

¹⁷ Asuman Susam, *Yangın Yılların'dan Nidâ'ya Ahmet Telli Şiiri*, Everest Yay., 2010, s.14

Hüznün İsyan Olur şiir kitabının başında gurbet temasının kullanıldığını, temel olarak bu temanın izleğinde yazılmış bir şiir kitabı olduğunu söyleyebiliriz. Zulüm ve egemen güçler var oldukça gurbet mutlaka olacaktır. Yurdundan sürgün edilen insanların sesidir bu şiirler. İktidarlar değişse de yeni gelen hep bir öncekini dışlayacaktır. Yani yaşanan dünyada gurbet mutlaka varlığını koruyacaktır. Bu şiirlerdeki insanlar kente yabancı insanlardır. Kentte yaşıyor olsalar bile onunla kaynaşmamış insanlardır. Bu kitaptaki şiirlerde daha bireye yönelik bir ses duyarız. Şair kimliği daha ön plana çıkmıştır Telli'nin.

Kitabın son bölümünde dörtlükler bulunmaktadır. Bu bölümü ilginç kılan referanslarıdır. Dörtlükler Pir Sultan, Karacaoğlan, Dadaloğlu, Bedrettin, Nazım, Neruda, Lorca için yazılmıştır. Şairin şiirini oluştururken en önemli esin kaynakları olarak bunları kabul edebiliriz.

1.4.3. *Dövüşen Anlatsın (1960)*

Kitabın başındaki sunu kısmında “*Şiirime Dair*” başlığı altında bir şiir göze çarpar. Bu şiir, şairin ideolojik, politik duruşunun özelliklerini gösterir. Hatta okuyucuya iş bırakmadan şiirinin betimlemesini yapar. Kendi şiirini tanımlarken eleştirilere de cevap verir.

“Bütün sözcüklerin anasıydı sevda

Hüznü kundaklayıp yatırıyordu, yüreğimizin beşiğine

Sonra bize düşüyordu büyütüp civanlaştırmak

Kimi ellerde bezgin bir ihtiyara dönse de

Kimi ellerde vuruşkan bir şahan oluyordu.

Ve ben sevdayı

Öylece aldım şiirime. (D.A./s.8)”

Her şair, canının acıdığı yerden bakar şiire. Şairde bunu bilmiş, sezmiş ve böyle bir inatla şiirini yazmıştır. Kitabın genel olarak epik bir dille oluşturulduğunu söylemek yanlış olmaz. Şairin şiirlerinin sesi, kuvvetini gerçeğin kendisinden alır bu kitapta. *Dövüşen Anlatsın* şiir kitabında vurgu biz ögesi üzerindedir. Buradaki dövüşenler, devrimci ruhu taşıyanlardır. Bedel ödemesini bilen, ölümü göze alan devrim için savaştan, dövüşenler anlatılır.

1.4.4. *Saklı Kalan (1981)*

Dövüßen Anlatsın şiir kitabından sonra bu kitapta şairin slogancı söyleyişinin yerini ince bir söyleyiş alır. Yalın bir anlatım vardır bu kitapta. Daha sakin, vakur, anlayan ve bilge olmanın yolunu arayan bir özne vardır. Telli'nin ilk kitaplarında özne şairin kendisidir. Çok zor sıyrılır bu öznenen. Aslında bir tarihe tanıklık etmesi göz önünde bulundurulursa bu durumun kaçınılmaz bir hal alması normaldir. Çünkü onun şiiri acı çeken, ezileni, değişen düzeni anlatır dolayısıyla bunları bizzat yaşamış olması, kendini şiirin içinden soyutlayamadığı gerçeğini doğurur:

*“Bugünü anlamak için, bugünkü bireyin tarumar halini, savruluşlarını, içe dönüklüğünü, apolitikliğini vs. doğru ve eleştirel değerlendirmek için o dönemin sadece olaylarını bilmek yetmez, o tarihi yapan bireylerin duygularına yakından bakmak, onlarla empati kurmak da gerekir. İşte bu şiirler bu etkiyi okur üzerinde kolayca gerçekleştirir.”*¹⁸

Daha sonra sık sık karşılaştığımız doğa, bu kitapta kendini iyice hissettirir. Doğa, bireyin sığınağıdır. Ayrıca coşkusuna ortak olan bir olgudur. İnsan için ilham kaynağıdır. Bu kitaptan önceki şiirlerinde benzetme ögesi olarak kullanılan doğa, bu kitapla beraber kendisi olarak var olmaya başlamıştır. Bir önceki kitaptaki yenilenler, bu kitapta doğayı yanlarına alarak güç toplamaktadırlar. Bu kitapta dostluk ve aşk belirgin olarak yer alır.

1.4.5. *Su Çürüdü (1982)*

Saklı Kalan şiir kitabından sonra değişimin ikinci kitabıdır bu kitap. Naifleşen sesin devamı niteliğindedir. “Soluk Soluğa”, “Veba” ve “Buz Renginde” olmak üzere üç bölümden oluşur. “Soluk Soluğa” bölümünde bu bölümle aynı ismi taşıyan bir şiir yer alır. Bir serüvencinin daha doğru bir ifadeyle şairin kendisi gibi olanların öyküsünü anlattığı şiirdir. Bu şiirde ortak bir keder ve duyarlılık anlatılır. Bu şiir bir destan havası içinde anlatılır. Şiirde sık sık “onlar” ifadesi kullanılır. Onlar devrim ruhuyla yananlardır, onlar eşitsizliğe karşı duranlardır. Bu şiirde dikkat çeken şey boyun eğmeyen bu insanların özgürlüğe dahi bağlanmaması gerektiği söylemidir.

---

¹⁸ Asuman Susam, a.g.e., s.35.

İkinci bölüm “Veba” başlığını taşır. On iki şiirden oluşur. Eskiden beri korkulu rüya olan veba... Bu bölümde tüm insanlığa gönderme yapılır. Böylelikle sadece şiirin yazıldığı dönemle sınırlı kalınmaz, tarihsel bir yolculuk anlatılır. Şair yaşanan zamanda Eylül vebasıyla şiire başlar. Bu 12 Eylül vebasıdır. Bu vebayı ölümcül bir sessizlik olarak nitelendirir. Bu bölümde genel olarak şairin kent algısına duyduğu öfkeyi görürüz. Daha öncede bahsettiğimiz gibi kent, onun şiirlerinde kapitalizmin yurdudur.

Üçüncü bölüm ise “Buz Renginde” ismini alır. Vebanın kol gezdiği kentlerin başka bir yüzü anlatılmaya başlanır. Acının içinde sıkıntılarla boğuşan toplumun özneleri anlatılır. Bu bölümde yer alan ve kitaba ismini veren *Su Çürüdü* şiiri, “öznesi bütünüyle tecrit edilmiş bir halde, tek kişilik bir kısa filmin karanlığında resmedilir.¹⁹ İnsanlığından çıkarılmaya çalışılan birinin tecritteki insan onuruna dair direniş hikayesidir bu şiir. Duygular ve durum o kadar keskin bir yalınlıkla verilmiş, mekan ve buna bağlı zamanın akışı o denli net bir çıplakla çizilmiştir ki şiir bittiğinde şimdiki zamana dönüp yaşamı devam ettirme için dermanınız kalmaz.”²⁰ Bu şiir, sessizliğin içinde hapisanelerde yapılan işkenceleri ve insanlık onurunun çığığını taşır.

1.4.6. Belki Yine Gelirim (1984)

Askeri darbe ardından hayata tutunmanın anlatıldığı bir kitaptır. Bu kitapta şairin şiirini oluştururken en çok kendi deneyimlerinden ve kendi yaşamından izler görülür. Dilin nasıl bir ideolojik araç olduğunu anlatır. *Kalbim Unut Bu Şiiri* adında bir şiirle başlanır. Bu şiirle başlanan bu eserde amaç okuyucuya şiirin neden unutulması gerektiği sorusunu sormasını sağlamaktır. Yaşanılan darbenin de ardından yenilgiler, savrulmalar, kayıplar, ihanetler, yalnızlıklar şairin kabini artık yormuştur diyebiliriz. Yaşadığı bu olumsuzlukları kısa bir süreliğine dahi olsa unutmak ister. Ama umut, Telli'nin şiirinde yine kendine yer edinir. Kitaba ismini veren *Belki Yine Gelirim* şiirinde sesime ses veren olursa yine gelirim der. Nitekim bu kitaptan sonra şiire uzun bir ara verecek ve daha sonra şiire geri dönecektir.

---

¹⁹ Emirhan Oğuz, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli Nidâsından Ses-Olmayan’ın Şiiri”, Everest Yay., İstanbul, 2012, s.227.

²⁰ Asuman Susam, a.g.e., s.45.

1.4.7. *Çocuksun Sen(1994)*

İlk şiirlerinden bu yana serüvenini, halkın ortak dilini şiirine yansıtmak amacını güden Telli, bunu yaparken “masumiyet” kavramından yararlanır. Bu kitaba kadar masumiyeti doğayla yakalamaya çalışan şair, bu eserle beraber masumiyeti doğadan ayırır. *Yangın Yılları*'nda ilk adımını attığı masumiyet-çocuk kavramını kullanmaya başlar. Sadece çağrışım gücüyle çocuğun masumiyetini davasıyla ilişkilendirir. Aslında bu masumiyet, bazen de yitirilmiş bir değer gibi şiirlerde yerini alır.

Belki Yine Gelirim deyiş gittiği şiir serüvenine tam on yıl sonra bu kitapla geri döner. On yıl ara verir çünkü ülkede onun karşı durduğu olaylar etrafında şekillenen yaşantı devam eder. Yeni sözler için bekler ve tam da bu bekleyişe uygun olarak *Çocuksun Sen* şiir kitabıyla okuyucuyla buluşur. Bu tarihe kadar yazdığı şiirlerden farklı bir sesi vardır bu eserdeki şiirlerin.

*“Ahmet Telli Çocuksun Sen’e kadar aynı şiiri yazmış, kendini tekrarlamıştır. Bu kitap bu tekrarın üzerine inşa edilmiş muhteşem bir kitaptır.”*²¹ Aslında Ahmet Telli'nin şiirinin tekrar ettiğini söylemek haksızlık olabilir. Çünkü ilk kitabından sonra *Su Çürüdü* kitabıyla kulvarını, sesini oldukça değiştirmeyi başarmıştır. Sesi kullanışı değişmiş, şiirinin rengi farklılaşmıştır. Ama bu değişimin en somut örnekleri kuşkusuz *Çocuksun Sen* kitabında görülür:

*“ Ahmet Abi'nin şiiri klasik türk müziği tadındayken Çocuksun Sen'le daha evrensel bir boyut kazanmış ve daha senfonik bir sese dönüşmüştür.”*²²

Bu kitapta biçimsel olarak farklı bir şiir karşımıza çıkar: *Küçük Yıldızın Son Baladı*. Biçimsel bir denemeye girişen şair, kitabın sonuna koyduğu bu şiirde kâinattaki kaosu harfleri dağıtarak anlatmaya çalışır. Geleneğin dışına çıkmanın önemli bir adımı olarak bu şiiri gösterebiliriz.

---

²¹ Sezai Sarioğlu, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Devlete Ters, Devrime Şerh, Şerhla Şair”, Everest Yay., İstanbul, 2012, s.184.

²² Sezai Sarioğlu ,a.g.e., s.184.

1.4.8. *Kalbim Unut Bu Şiiri (Seçmeler, 1994)*

Bu kitapta 1979 yılından 1994 yılına kadar yazdığı şiir kitaplarından seçmeler bulunur. Kitabın ilerleyen basımlarında 2003 yılında yazılan *Barbar ve Şehla* şiir kitabından da alıntılar yapılmıştır.

1.4.9. *Barbar ve Şehla (2003)*

İki bölümden oluşan kitap, yeni başlangıçlara atılan bir ok niteliğindedir. Kitapta ideolojik ve politik söylemi değişmez Telli'nin ama şiirinin çıtasını yükseltir. Tarihin yanlış okunmasına karşı çıkış vardır, yine diğer kitaplarında olduğu gibi yakın tarihin gerçeklerini kavramak için bilgi sahibi olmadan şiiri anlaşılır. Tarih boyunca insanların zorunlu göçlerini, ötekileştirilmek istediklerini acılı bir söyleyişle anlatır. Bu onun şiirinin derdidir.

Kitabın ikinci bölümünde bir veda şiiri göze çarpar. İmgesel çağrışımları sonuna kadar kullanan Telli, peygamberin Veda Hutbesi'nin etki gücünü kendi şiiri üzerine aktarır. Aslında burada bu metnin insan hakları üzerine söylenmiş en eski metin olması, kendi şiirinin de bu amaca hizmet etmesi bakımından bir özdeşlik kurulmuştur denilebilir.

1.4.10. *Nidâ (2010)*

Nidâ şiir kitabıyla beraber şairin ritmi tam anlamıyla değişmiştir. Başka bir ritim vardır şiirlerinde karışık anlaşılması zor. Bu kitaptaki şiirleri okurken anlatılmak isteneni kavramak oldukça güçtür ama bıraktığı etki daha kuvvetlidir. Şiir serüveni boyunca sesi gür ve kalın çıkan şair, zaman zaman bunu değiştirirse de *Nidâ*'yla bu söylencesini, ılık bir sabah rüzgarına döndürmeyi başarmıştır.

Temalarına bakıldığında kapalı anlatımın getirdiği, felsefi ve anlaşılması güç bir şiir anlayışıyla karşılaşırız. Bu eserde yaşanan zamanda bireyin yalnızlığı, anlaşılabilmesi anlatılır. Şiirlerinde öznesi zaman zaman kendisi olan şair bu anlaşılabilme durumunu kendisi için kullanır demek yanlış olmaz. Çünkü yaşanan zaman diliminde herkes kendi koşuşturmasında ve düzenin getirdiği savrulmalar içindedir. Oysa bu durum, Telli'nin ne yaşamsal felsefesine ne de şiirinin amacına uygun düşmez.

Nidâ şiir kitabındaki şiirlerde duygusal anlatıların yerini, bilinç anlatıları almıştır demek yanlış olmaz. İçerikte yine öne çıkan hüzdür. Aslında bu kitapta anlatılanın ifade ediliş şekli değişmiştir. Temelde yine aynı argumanlar bulunur ama işleyiş farklılaşır. Şair şimdiye kadar bütün yazdıklarının *nidâsı* olarak bu kitabı yazmış olabilir.

“ *Nidâ son derece donuk bir imla işaretidir. Dikine bir çizgi ve altına nokta. Soru işaretinin delici burgaçlarla merak ve deşeleme ifade eden canlılığı onda yoktur. Ama ifade ettiği şey, bu dingin, durgun görünüşüyle çelişiktir. Bağırır hayretten dona kalır, katı itirazcıdır, dediğim dediktir. Ama acayip durgundur. Dik bir çizgi ve dibinde bir şeye son veren bir nokta. Uyarır, hangi sesle okunması, nasıl anlaşılması gerektiğine işaret eder*”.²³ İşte bu kitap da bir *nidânın* ifadesi gibi dursa da anlatılmak istenilenin işleniş bakımından farklıdır. Biçimini zorlayan ama bundan pişman olmayan bir şiirdir.

---

²³ Aydın Çubukçu , *Nidâ Odağında Ahmet Tellî Şiiri*, “Nidâ Üzerine”, Everst Yay., İstanbul, 2012, s.110.

I. BÖLÜM

AHMET TELLİ’NİN ŞİİRLERİ ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME

1.1. ŞİİRLERİNDE TEMALAR

Sanatsal bir ürün ortaya çıkarılırken sanatçının bir amacı olması gerekir. Bu amaç bazen kendi duygularındaki değişimleri esere aktarmakla bazen de toplumun derdini sanatının derdi sayıp bu amaca yönelik sanatsal eser vermekle gerçekleşir. “*Türk edebiyatında bazı şairler, bireysel tutumları ile öne çıkarken bazı şairler de toplumcu bakış açısını benimserler.*”²⁴ İşte bu iki tutumun harmonisi gibidir Telli’nin şiiri. Ama ağır basan elbette devrimci ruhun getirisi olarak kabul edebileceğimiz toplumcu bakış açısıdır. Bu bakış açısı ilk kitaplarında daha baskınken daha sonra yavaş yavaş ikisinin ortasında bir çizgi olabilmıştır.

1.1.1. TOPLUMSAL TEMALAR

Ahmet Telli şiirini halkın sıkıntılarını, acılarını anlatmak için kullanır. Bu nedenle onun şiirinde toplumsal temalar öne çıkar. Ahmet Telli’ye göre ortak bir sestir şairin sesi. Bu sesle onun yüzü topluma dönüktür. Şiirinin ana izleğini devrim düşüncesi ve buna bağlı temalar oluşturur. Bireysel temalar bile toplumsal bir zemine dayanır. Toplumsal temaların işlendiği şiirlerinin bir kısmı da biz sesinin yansımalarını taşır.

1.1.1.1 Devrim/ Direniş

1980’li yıllara siyasi olayların, sıkıntıların yaşandığı bir zaman diliminin şairidir Ahmet Telli. Ülkede yaşanan darbeler ve onların etkisi şiirinin ana hatlarını belirler. Hiçbir otoriteyi ve halkın sınıfsal parçalara bölünmesini kabul etmez. Yıllardır sıkıntı çeken halkın devrimle köklü bir değişime geçeceğine inanır. Sıkıntı yaratan, can yakan her şeyi değiştirme gücünün insanda var olduğunu, bu bilincin uyandırılması gerektiğini düşünür. Bu bağlamda şiirlerindeki sesi yükseltir. Devrim düşüncesini birçok şiirinde doğrudan vermek istemesi sanatsal kriterleri yok saymayı gerektirmiştir. Çoğu zaman devrim düşüncesinin devamını sağlamada yol gösterici bir misyon üstlendiği için şairin sesi oldukça gür çıkar ve slogancı bir söyleyiş göze çarpar. Ahmet Telli’nin neredeyse kullandığı bütün temaların arka planında bu

²⁴ Selma Baş, *Ahmet Telli ve Şiiri*, Grafiker Yay., Ankara, 2012, s.71.

devrimci ruha göndermeler yapılır. Egemen güçler olarak tanımladığı devlet ya da siyasi iktidar birçok sorunun kaynağında bulunur. Zorunlu sürgünler, işkenceler hep bu kaynağın sonucudur. Bu yüzden sesi isyan kokar. Ahmet Telli'nin şiirlerinde genellikle devrim ve direniş temaları birarada yer alır. Çünkü devrim olgusunun direnişle ya da daha doğru bir ifadeyle direnişçilerle olacağı inancı hâkimdir. Direniş davası boyunca elbette yenilgiler olacaktır, ama umut hiçbir zaman bitmemelidir.

“Yangın Yılları” şiirinde şair acının ve direnişin hikâyesini yazarken, acının direnişle yok olacağını savunur. Eğer böyle olursa güzel günleri yakın görür. Şiirde acıyla, hüznle en sonunda zindanla yıldırılmaya çalışan yüreklerin bir orman kadar büyüyeceğini vurgular. Burada orman ifadesi, şairin biz sesinin ilk yüksek tonudur. Orman; çoğulcu, gür sesi ifade eder. Şiirde bahsedilen sevdâ, beşeri bir aşktan ziyade devrim sevdâsıdır.

Büyür her karışında sevdalı yürekler

Orman kadar olur

Dayanır orman kadar yürekte nice sevdalar (Yangın Yılları/s.17)²⁵

Şiirin devamında yaşanan her şeye rağmen devrim düşüncesi, gülfidanı olarak nitelendirilmiş ve bu dava için canından olan yol arkadaşları, bu gülü kanlarıyla sulamıştır. Ayrıca çoğulcu bir sesle söylenen “yaşasın halklar kahrolsun faşizm” nidâları, bu sevdanın türküsü niteliğindedir.

Ama biz hep aynı coşkuyla

Yineliyorduk sevdamızı

“yaşasın halklar kahrolsun faşizm!”

(...)

Gül fidanı büyütmeyi öğrendik

Sulayarak kanımızla ve söyleyerek

Korkusuz türküsünü sevdanın (Y.Y./s.17)

---

²⁵ Bu çalışmada: Ahmet Telli, *Yangın Yılları*, Everest Yay., İstanbul, 2004 baskısı esas alınmıştır.

“Yangın Yılları” şiirinde şair, o dönemde açıktan söyleyemediği şeye başka imgelere gönderme yapmak için başvurur. Yaşanılan kötü günlere asık suratla bakan gökyüzü, şair gibi kendini bir davaya adayanları simgeler. Çünkü yaşananlar en çok onun düşüncesinde olanları huzursuz etmektedir. Şiirde gülen orospular ve işbirlikçilerinden bahsedilir. İşte bunlar bardağın diğer tarafıdır. Şairin nitelediği bu sıfatların sahipleri halkı zora sokanlardır. Buna asık suratla seyirci kalan da aydınlardır.

Orospular ve cümle işbirlikçileri

Gökyüzü asık surat (Y.Y./s.14)

“Düşerken Üstümüze Akbabaların Gölgesi” şiirinde 21 Ocak 1971’de ODTÜ’nün süresiz kapatılması sırasındaki olaylara atıf yapılmıştır. Çünkü bu tarihte polis ve öğrenci çatışması yaşanmış, her iki taraftan birer kişi ölmüştür. Ardından 25 Ocak’ta öğrenci yurtlarına girilir, 5 Mart’ta polis mermi kullanarak öğrencilerin canına kast eder ve 26 Mart’ta hükümet düşer. Ardından sıkıyönetime geçilir. 21 Ocak tarihi gününe geri dönecek olursak bu tarihte Türkiye İş Bankası’nın Emek şubesi soyulmuş ve sol düşüncenin genç temsilcileri olan Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan, Sinan Cemgil ve Hüseyin İnan’ın bu soygunu gerçekleştirdiği söylenmiştir. İşte devrim ruhunda burada ilk büyük yara açılmıştır. Şair şiirinde bu acının hala beynini kemirdiğini anlatır.

Beynimde kör bir testere

Orta çağdan mı kalmıştır

Bir dokuz yüz yetmiş birden mi

Gidip geliyor bir acının üstüne

Dişliyor paslı gıcırtilarla

Beynimin sinir uçlarını (Y.Y./s.26)

“Erken Açan Çağla Çiçeği Gibisin” şiirinde şair devrimcinin erken açan bir çağla çiçeği gibi olduğunu söyleyerek şiire başlar. Burada baharın geldiğini müjdeleyen çağla ağacının çiçeğinden bahsedilmesinin nedeni, bu ağacın çiçeğinin baharda ilk açan çiçek olmasıdır. Bununla devrimcinin de bu değişim baharının ilk çiçeği olduğu anlatılmak istenir. Mevsiminden önce açan çiçek dökülmeye mecburdur. Çağla, baharla beraber çiçeklerini açmaya başlar, oysa zamansız bir fırtına, çiçeksiz bırakıverir ağacı:

*Erken açan çağla çiçeği gibisin
Haklısın ya fışkırışında
Yetmiyor bu
Çünkü dökülür en cılız fırtınada
Zamansız çiçeğinde yaprağı*

Çağla çiçeğini devrimciyle ilişkilendirmemizin sebebi, şiirin sonunda açıkça görülür. Şair davasında Hz. Eyüp gibi sabırlı olmayı öğütler. Sessizce ama inanarak bir volkan gibi toprağın karnının patlayacağı günün inancıyla bekler:

*Hazreti Eyüp sabrı yakışmaz
Deme sakın
Tam mevsimindesin sabrın
Unutma ki yoklayacaksın
Sessiz bir volkan gibi
Yumuşak karnını toprağın (Y.Y./s.25)*

“Düşerken Üstümüze Akbabaların Gölgesi” şiirinde devrimcinin, acı şerbeti içip, sevdanın kurşun geçirmeyen çeliğini kuşanması ve Şeyh Bedrettin’in düşüncelerinin toplandığı varidatı devrimin kutsal kitabı olarak görmesi anlatılır.

*Biz ki acının şerbetini içip
Kuşanmışız sevdanın çeliğini
Ve de varidat’a el basıp
Yürümüşüz ihanetlerin üstüne (Y.Y./s.33)*

“Öfkenin Adını Koy” şiirinde yangın yılları olarak nitelenen fikir karışıklarıyla boğuşan ülkede dostlar devrim davasıyla canlarından olmaktadır.

*Unutma ki her köşe başında
Bunca dostun kurumadı hala kanları*

Ancak bu durumun devrimcinin umudunu inancını kırmaması ve bir direniş timsali olması gerektiği anlatılır.

Hele dilek tut başını önce

Haykır yıkılmadığını, tükenmediğini (Y.Y/s.48)

“Korsan Baskını” şiirinde şair, saat19:00 ’da ülkedeki darbenin ardından sokağa çıkma yasağı konulmasını ele alır. Yağmurun bile sokaklardaki insanların peşinde bir muhbir olduğu hissini uyandırdığı ve bu durumda acının kapılarda beklediğini anlatır:

Bir muhbir gibi düşüyor peşimize

Sinsi adımlarla yağmur

Acının kapı vuruşudur bu

Ardından evlerine çekilen insanların camlarda, sokaklarda olanlara sessizce, korkuyla bakışları anlatılır. Bu sessizlik, ölümün habercisidir.

Taşıyor pencerelerden daralan yürek atışları

Ve dolduruyor kentin bütün caddelerini

Ölümcül bir susku (Y.Y./s.49)

“Yeniden Başlamalı Koşular” şiirinde bir devrimcinin yenilgilerle asla pes etmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Davası için bir koşucu olarak nitelenen devrimci, bu koşuda asla yorulmamalıdır. Hüzünlerin akıl almaz boyutlarda yaşanması ya da her yerin kana bulanması, koşudan çekilmeyi gerektirmez.

Çılgın bir koşucunun

Boyutsuz hüznler körleştirdi

Derin ırmaklardaki sesini

(...)

Hani yoktu sözlüğünde yıkılmak

Kan kan olmuşsa bile koşu alanı

Şartların zorluğu, bezginlik ve umutsuzluk içinde olmayı gerektirmez. Zaten yaşamda her şeyin üstesinden gelinecektir. İnsan hüznle beklerken daha doldurur heybesini;

Yeniden başlamalı koşular iyi bakımlı atlarla

Unutma ki tek ölçü yaşatmaktır

İntihar değil (Y.Y./s.64)

“Her Nasılsa Yalnızsın” şiirinde şair, kendini bir yenilgiden çıkmış gibi görür. Siyasi olayların yaşandığı ülkede şairin yeni yenilgiler beklediğini görür:

Yeni bozgunlar

Yeni yenilgiler peşindesin

Bu bozgunlara ve yenilgilere rağmen sevinçler de bu yolda devrimciyle olacaktır.

Bir yol ayrımı ki yanlışla doğru

Hüzünlerle sevinçler kol kola (Hüznün İsyan Olur/s.22)²⁶

Nazım Hikmet’in Ahmet Telli’nin üzerinde bıraktığı önemli etkilerden biri mazlumun yanında olmaktır. Mazlum genelde ezilen işçi sınıfı, zorunlu göçlere mecbur bırakılan Anadolu insanıdır. “Gurbet” şiirinde fabrikalarda zor şartlarda çalışan insanlar anlatılır. Kent, bu insanlar için gurbetin diğer adıdır. Fabrika bacalarında tüten dumanlar, bu kentin öksürüklü ciğerlerine benzetilir.

Biz ki günde sekiz on saat

Gürül gürülken fabrikalarda atölyelerde

Batırırken öfkenin hançerini

Öksürüklü ciğerlerine kentin

---

²⁶ Bu çalışmada: Ahmet Telli, *Hüznün İsyan Olur*, Everest Yay., İstanbul , 2004 baskısı esas alınmıştır.

Gurbetin kahrını dostlarla omuz omuza çektiğini anlatan şair, bu birlikteliği bir grev gününde yan yana barikatların karşısında durmakla ilişkilendirilir.

*Bir grev arifesinde
Ya da direniş günlerindeymişiz gibi
Omuz omuza geliyoruz barikatlarda
Çiviliyoruz gurbetin kahrını (H.İ.O./s.37)*

“Hüznün İsyân Olur”²⁷ şiirinde tabiatın normal seyri, devrimci ruhun yansıması olarak göze çarpar. Su akıp yolunu bulur sözüne ithafen, devrimci ruhun da bir karanfil gibi, ırmakta yüzerek başladığı bu yolculuğu engellerin üstesinden gelerek bitirecek ve sonuçta gürül gürül akan bir çağlayana dönüşecektir.

*Suya düşen bir karanfilse yüreğın
Bırak kendini ırmağın türküsiine gülüm
Vursun seni o taştan bu taşta
O çağlayandan bu çağlayana sürüklesin (H.İ.O./s.65)*

“Günlüğü Yoktur Hüznün” şiiri tam olarak bir devrimcinin ağzından yazılmıştır. Sıkıntıların içinden seslenen anlatıcı, günlerin yine bir kanlı kerbela oluşunu söylemiştir. Burada kerbela çağrışımı Hz. Hüseyin’in Yezidi tarafından öldürülmesi olayını hatırlatır. İşte bu ortamda yaşamak, cehennem gibidir. Beyrut şiirin yazıldığı 1970’lerde iç savaşla mücadele etmektedir. Bu duruma gönderme yapan direnişçi, Beyrut’ta bir sokakta, egemen sınıfa karşısında delik deşik olmuştur. Barikat, tüfek, hepsi bir savaşın simgesidir.

*Günler kanlı bir kerbela olmuştur yine
Yaşamak cehennem kuyusudur
Tut ki uzun bir sokağın Beyrut’ta şimdi
Uzanmışım ayakları altında dövüşenlerin
Makineli tüfekler
Delik deşik etmiş beni (Dövüşen Anlatsın/s.32)²⁸*

²⁷ Şiir Grup Yorum tarafından 1987’de bestelenmiştir.

²⁸ Bu çalışmada: Ahmet Telli, *Dövüşen Anlatsın*, Everest Yay., İstanbul , 2003 baskısı esas alınmıştır.

“Günlüğü Yoktur Hüznün” şiirinde bir direnişçinin yaşadıkları sıkıntılar anlatılır. Kitabın genelinde dövüşen/direnen kişinin ağzından aktarılan ifadeler bu şiirde de göze çarpar. Daha önce ödediği bedeller vardır direnişçinin bu bedeller ekseninde ömrünün güze döndüğü, sararıp solduğu hissi anlatılır. İki yol kalmıştır direnişçi için ya bu sonbaharda yaprak gibi düşecek davasında vazgeçecektir. Ya da bir suyun toprağın metrelerce altından yeryüzüne fıskırması gibi güçlüce, kararlı olarak davaya geri dönecektir.

Ve ömrümüz

Bedeli çoktan ödenen

Sararmış bir güze dönmüştür

Ya düşeceğiz kurumuş yapraklar gibi

Ya da fıskıracağız yeraltı sularınca (D.A./s.33)

“Seher Türküleri” şiirinde işçilerin eylemlerinden bahsedilir. Sürekli şehitler veren direnişçiler, sokak sokak acılarını bölmektedirler. Yapılan her grevden sonra ölümler gerçekleşir ve tarih, bu acı olayları bir bir kaydeder. Tüm bunları yanı sıra akşam olunca direnişçinin ruhuna, bir bir sevgiliye yazılan ucu hasretle yakılmış mektuplar kaydedilir.

Fakat durmadan şehitler veriyorduk

Acıyı bölüşüyorduk sokak sokak

Her grevden kanlı anılar kalıyordu bize

Ve akşamları

Solgun bir ışık altında

Uçları kederle yanmış

Mektuplar yazıyorduk sevgilimize (D.A./s.38)

“Direniş Günleri” şiirinde “Dövüşen Anlatsın” şiir kitabında sık sık tekrar edilen cümleler görülür. Ancak bu sefer verilmek istenen mesaj daha farklıdır. Her gün şehitler veren direnişçiler, sokak sokak direnmeye devam etmiş ve umutla barikatları taşımışlardır. Bu barikatlar, artık tüm dünyada ezilen halk için ortak bir ses olmuştur. Buradaki direnişçilerin mücadelesi, dünyanın dört bir yanında zulümlere karşı duruşa sebep olmuştur.

*Durmadan şehitler verdik
Ama direndik sokak sokak
İnatla taşıdık barikalara umudu
Dünyanın dört bir yanına
Selam uçurduk (D.A./s.42)*

“Gün Ağarıken” şiirin uçurum, şafak vakti, gökyüzü, rüzgar, ağaç, fırtına gibi tabiat unsurları şairin düşünce dünyasındaki çağrışımlarıyla kullanılmıştır. Şiir, kitabının içindeki diğer şiirler gibi devrim, direniş temasının alt başlığında yer alır. Uluyan çakallar yani egemen güç artık uçurumların karanlıklarına yuvarlanmış. Bu yüzden rahatça, korkusuzca yaz ey şair der Telli. Gecenin karanlığı, kanayan yarayla ilişkilendirilmiş ve günün ağarmasıyla beraber, sıkıntılı günlerde devrilen dostların ardından sabırla bekleyen direnişin bu suskunluğu bir fırtına öncesi sessizlik gibidir.

*Uluyan uçurumların karanlığına yuvarlandı
Şafağın böğrünü dişleyen çakal sesleri
Sözlüğünü o kadar daraltma ey şair
Kanayan yarasıyla ağartıyor gökyüzünü
Uğuldayan rüzgar kırılan dal devrilen ağaç
Patlaması yakın bir fırtınanın
Ayak sesleridir. (D.A/s.50)*

Dövüşen Anlatsın şiir kitabında müstakil bir bölüme sahip olan “...Ve Zulüm Daha Bitmedi” şiirinde çocuk soyun devamıdır; kültürün, tarihin, vicdanın emniyetçisidir.

“Bir ülkeyi, memleketi ‘okumak’ önce bedene ve belleğe göre, bedeninin belleğine göre algulamaktır. Sanırım yazar da bilginin ve çözümlemenin bu giriş kapısında bulunmakla görevlendirilmiştir. Yazar, yetkili olmaktan çok bilinçlidir, yetkinin küçük aralıklarının bile bilincindedir. İşte bu nedenle çocukluk dönemi, bir memleketi en iyi biçimde tanımamıza yardımcı olan en rahat, en görkemli yoldur. Aslında yalnızca çocukluk döneminin memleketi vardır.”²⁹ Şairin şiirlerinde geçen çocuk ifadesini bir de bu alıntıyla ilişkilendirip okumak gerekir. Yaşanan acılar unutulmasın, tanıktır buna çocuklar. Tarihin varisidir çocuk, bu şiirde de öyle olur şair, ülkede yaşanan sıkıntılı günleri çocuk öznesinden hareketle anlatır.

²⁹ Roland Bardthes, *Ara Olaylar*, Çev. Sema Rifat, Kaf,1999, s.18.

*Denilebilir ki
Bir kıvılcımla tutuşacaktı bütün orman
Başlayacaktı belki de o an
Bir büyük yangın
Ve o gece annesinin kucığında
İlk tarih dersini dinledi çocuk
Grev davulcusundan. (D.A. /s.56)*

“Ve Zulüm Bitmedi Daha” şiirinde grev için çadır kuran fabrika işçilerinin yaşadıkları anlatılır. Burada grev çadırında bir işçinin çevresinde olup bitenler benzetmelerle anlatılır. Üzerine gelen panzerleri “teneke yürekli şövalyeler” olarak nitelen işçi, Fransız şövalyelerinin halka yaptığı zulümle bir bağ kurar. Ülkeler farklı olsa bile zalimler (egemenler) hep aynıdır ve halkı sınıflara bölüp ayırmaktadırlar Panzerlerden çıkan sesler nedeniyle panzeri yara alıp sağa sola koşuşturan bir hayvana benzetir.

*Grev çadırlarının kurulmakta olduğu fabrikayı
Çelik zırhlı
Teneke yürekli
Şövalyeler gibi saran panzerler
Yaralı bir hayvan gibi
Çılgık atıyordu
Aralıksız (D.A./s.56)*

“Konuğum Ol” şiirinde şair, başka bir söyleyişle çıkar karşımızda. Kafa tutan, slogancı söyleyiş, artık yerini daha naif bir sese bırakmıştır. Şair düşündüklerinden vazgeçmiş değildir; ancak şiiri daha olması gerektiği gibi etkili biçimde kullanmayı başarmıştır. Geçmişte yaşanan sıkıntıları, şiir yolculuğunun ilk günün beri dumanla özdeşiren şair, yine aynı dumanlı havalardan bahseder. Bu kez geçmişe el sallayarak, 1980 darbesinden sonra içinde bulunulan zaman dilimin dumanlı havasında bahseder.

*Geçmişe bir el sallayıp
Yaşanan günleri konuşalım
Ve günlerin üstüne çöken
Dumanlı, isli havaları (Saklı Kalan/s.13)³⁰*

“Düş Yollara” şiirinde âşıkların altında bulunduğu, gizli sohbetlerini yaptıkları, isimlerinin baş harflerini kazıdıkları ama bütün bu sırlara rağmen âşıkları ele vermeyen çınar ağaçları anlatılır. Çınar ağacı, yıllarca yaşayabilen bir ağaçtır. Bu özelliği şiirin arka planında çınar ağacının düşünce önderliğini niteleyen bir ifade olması ihtimalini kuvvetlendirir. Çınar ağaçları uzun yaşamalarından dolayı çok zulüm çok sıkıntıya tanık olmuşlardır. Ancak ona rağmen gölgesini insanlardan eksik etmemiştir.

*Nice aşkların tanığı
Nice gizlerin suskun
Taşıyıcısıdır çınarlar
Ve bu yüzden saygın
Bir yerleri vardır
Halk duyarlığında*

Şiirinde son cümleleri buradaki çınar ağaçlarının kimler olduğunu açıkça ortaya koyar. Bunlar dava önderleridir. Kendilerinden başka kimseyi ele vermezler. Büyüklüğü sebebiyle çınarlar diğer ağaçlara göre daha çabuk göze çarparlar. Ancak kendisinin geniş gövdesi altında saklar ona sığınanları, ele vermez.

*Ve derler ki onlar için onlar için
Kendilerinden başkasını
Ele vermemişlerdir.(S.K/s.17)*

---

³⁰ Bu çalışmada: Ahmet Telli, *Saklı Kalan*, Everest Yay., İstanbul , 2004 baskısı esas alınmıştır.

“Acıyla Dolarken Günlerin Sarnıcı” şiirinde bundan önceki şiirlerinde olduğu gibi slogan bir söyleyiş vardır. Direnişin bitmeyeceğini ve bunu bütün dünyanın bildiğini söyleyen Telli, elbette sıkıntılı günler olacağını, fakat insanın ömrünün biraz da sarsılması gerektiğini anlatır. İnsanın ömrü sarsılmalıdır ki tutunmayı öğrensin.

*Boyun eğmek yoktur kitabımızda
Bilir bunu cümle alem
Elbette sarsarak geçecektir yaşanan
Ki ömür sarsılmalıdır birazda (S.K./s.37)*

“Suçlama Beni” şiirinde kadını arkasında bırakan bir direnişçi anlatılır. Kadına ‘suçlama beni’ der direnişçi. Çünkü ülke talan edilmekte, memlekete sevda talan edilmektedir. İnsanların ezildiği ve eşitlik kavramının tükendiği bir dönemdir. İşte bu ortamda devrime ihtiyaç vardır. Bu davaya gönül verip yollara düşmek zamanıdır.

*Talan ediliyor
Bahar ve aşk
Öyle bir solgun ki
Duracak gibi değil
Vurmazsak eğer
Kendimizi yola (S.K./s.49)*

“Bekle Beni” şiirinde mahpusta bulunan direnişçilerin geride bıraktıkları ailelerine yönelik mesajlar yer alır. Buna göre zulmün artması, sıkıntılı günler korkutmalıdır, dışarıda kalan dava dostlarını, beklemek gerekir. Zulmün biteceği günü beklemek ve her türlü acıya direnmek gerekir.

*Uğuldayan bu rüzgar
Delice yağın kar
Ürkütmesin seni
Direnmektir artık
Bekleyişin öbür adı (S.K./s.60)*

“Voltada” şiirinde bir mahkûmun umuda, dış dünyaya, gökyüzüne açılan avlusu anlatılır. Burada düşünceler derindir. Her bir adım binlerce ağır düşünce taşır. Direnişçiler, özgürlüğün zerresi olarak gökyüzünü görebilmek için yazın kavurucu sıcaklığında avluda dolarken; egemen güçler, zalimler gölgede durmaktadır. Bu düşünce diğer şiirlerde de böyle vurgulanır.. Zalimler hep rahat içinde hakkını savunanlar ise hep acılar çekmiştir.

*Temmuz ağustos sıcaklığında
Cayır cayır yanarken avlu
Siyasiler yine voltadadır
Diğerleriyse hep gölgede (S.K./s.63)*

“Anlatıp Durdum” şiirinde 1980 darbesi sonrası halkın acıları anlatılır. Savaş alanına dönen kentlerden manzaralar aktarılır. Telli zaten kent imgesini sıkıntıların içinde barındığı bir imge olarak görür. Burada kentlerdeki yangın daha başlamadan orada olduğunu söyleyen şairle karşılaşırız. Bu ifadeyle şair, yakın tarihin tanığı olduğunu hatırlatır.

*Acılar yaşanıyordu yurdumda
peş peşe yakılıyordu kentler
bense ben hep oradaydım
daha yangın başlamadan önce (Su Çürüdü/s.2)³¹*

“Soluk Soluğa “ şiirinde bir devrimcinin gözünden anlatılanlar göze çarpar. Devrimci bazen öznenin kendisi olur, bazen anlatıcı. Bu şiirde ayrılıklar, sıkıntılar, sürgünler anlatılırken; bir devrimcinin bir yere bağlı kalmadan davasına yetişmesi için soluk soluğa kaldığını görürüz. Bu yüzden acemidir devrimci; çünkü her kentte yeniden öğrenir yaşamayı, sevmeyi. Eğer bağlanmayı, bir kente kök salmayı seçseydi devrimcinin davası yarım kalırdı ve bunun adı ihanet olurdu. Bu yüzden ölmekten korkmaz hiçbir zaman.

*Bir ömrün olgunlaştıramayacağı
Acemilikler toplamı ve çılgın
Boyun eğmedi kendine bile
Seçme zorunda kalmadı yaşamayı (S.Ç./s.16)*

³¹ Bu çalışmada: Ahmet Telli, *Su Çürüdü*, Everest Yay., İstanbul , 2004 baskısı esas alınmıştır.

Şehirlere bağlanmayan devrimci, kendine de bağlanmaz çünkü kendine bağlanması demek, ezileni dert etmemek demektir yapamazdı, kendini değil devrimi ve onun müjdelerini taşımalıydı gittiği her yere.

Nasıl bağlanmadıysa yere ve zamana

Bağlanmadı kendine de bir ömür boyu (S.Ç./s.17)

1 ve 2 olarak bölünen “Soluk Soluğa” şiirinde 2. bölümde tam olarak bir devrimcinin özellikleri anlatılır. Büyük aşklarla yolculuklara başlayan devrimciler, serüvenci olarak adlandırılır. Onlar hiçbir karşılık beklemeden halk için çabalayan bozuk düzenin tek umudu olan serüvencilerdi.

Onlar ki dünyanın son umudu

Soyları tükenen birer çılgındırlar (S.Ç./s.19)

Zulmün olduğu her yerde onlar vardılar. Baskı altında ezilen halkın hemen yanında tomurcuk verirler.

Nerde beklenirse oradaydılar

Bir kez bile geçilemediler ömür boyu (S.Ç./s.20)

Ortaçağ'ın Fransa'sından bugüne kadar devrimciler her ülkede ezilen halkların ve eşitsizliklerin olduğu yerlerde özgürlük için çabalarlar ne kimlikleri vardır ne de renkleri, ırkları. Ortak bir sestiler. Özgürlüğün diğer adıdır.

Her dilden bir adları vardı onların

Ama hiçbir ülkenin kimliğini taşımadılar

Sarışındılar belki de esmer

Yani birçok yüzün bileşkesi (S.Ç/s.21)

Şiirin en sonunda bu devrimcinin hala yaşadığı anlatılır. Aldığı yenilgiler onu yaralamıştır. 1980 darbesinden sonra özgürlük savaşçısı (devrimci) yara almıştır ama hala yaşamaktadır. Bir gün elbet serüvenine kaldığı yerden devam edecektir.

Derler ki, son büyük serüvenci yaralıdır hala... (S.Ç./s.25)

“Gece” şiirinde şair, 1980 darbesinde sokakların, geceleri korku saçtığını anlatır. Köşe başlarında ölüm beklemektir ama devrimci korkmaz. Şeyh Bedrettin gibi davasından geri durmaz, sonunda canı olsa bile.

Ey kemendi düğümleyen karanlık gece

Karadır ellerin korkuların kadar

Unutma şunu, yaz aklının defterine

Bizim boynumuz Bedrettin boynudur.(S.Ç./s.31)

“Savrulup Dururken Hayat” şiirinde egemen güçlerle, devrimciler karşılaştırılır. Şiirin başında harami olarak nitelenen egemen güçler, A.Telli’nin bundan önceki şiirlerinde de bu sıfatla nitelenir. Çünkü zulüm, zorbalık haramilerle anılır. Egemen güçler de bu sıfatları içlerinde barındırır.

Tutmuş yolları bir sürü harami .(S.Ç./s.34)

Sonra bu kişiler, ölüm getirici olarak nitelendirilir, ama burada ‘şüphesiz’ ifadesi bir ayeti hatırlatır. Şair bunu bilerek kullanmıştır. Ayetlerin tartışılması imkânsız, mutlak bilgiler olması yönünden hareketle şairin de söylencesi içinde egemen güçlerin mutlak ölüm getirici olduklarını kutsal bir bilgi gibi anlatır.

Şüphesiz onlar ölüm getiricidirler

Ve sevincin düşmanı olarak bilinirler.(S.Ç./s.34)

“Kül Olan “ şiirinde darbenin ardından yaşananların kentle hesabı tutulur. Şair bu bulutlu havayı dağıtmak için bir bilici konuşur şiirde. Sorular sorar, cevaplar arar. Umudu kalmayan devrimciye “eğer sen direnmeyi bilmiyorsan yak kendini bu sevda için, yak ve küllerinde yeni umutlar doğur.” der. Eğer direnecek gücün kalmadıysa canını koy ortaya o zaman tarih seni kahraman yazar. İşte bu durumda sen örnek olursun dünyaya.

*Ve direnmeyi bilmiyorsanız
Kül olun savrulun dağlara taşlara
Belki hayat yeniden fışkıracaktır
Bu kentin ışıksız varoşlarında (S.Ç./s.39)*

“Beklenen” şiirinde darbe sonrası hayatın yavaştan yoluna girdiğini görürüz. Bu hareketlenmenin ardında Telli şiirin bir dörtlüğünde elinde çiğdem olan bir gençten bahseder. Şair bu çocuğun çarpılmadan (engellenmeden) kentin en işlek yerine bu çiçeği nasıl getirdiğini sorgular. Burada “çiğdem” devrimci hareketin ilk kadın şehidi olarak anılan Çiğdem Yıldır’a çağrışım yapılmak için kullanılmıştır.³²

*Hele o dokuz on yaşlarındaki çocuk
Nerden bulmuştu bu çiğdemleri böyle
Ve nasıl getirmiş çarpılmadan
Kentin bu en işlek alanına (S.Ç./s.50)*

1.1.1.2. İsyen

Ahmet Telli şiirlerinde genellikle susmak ve öfke sözcüklerini beraber kullanır. İnsan öfkesini ya bağıırıp çağırıp hafifletecek ya da bir dava insanında olması gerektiği gibi sabırla susmayı bilecektir. Ancak bu susuş, asla vazgeçmek demek değildir. Aksine susmak eylemi, öfkeyi yürekte büyütecek ve bu öfkeyle insan kaldığı yerden isyan ederek savaşmaya devam edecektir.

“Bel Bağlamadık Sevdadan Gayrısına” şiirinde öfke-silah ikilisini görürüz. Şairin belleğinde öfke, direnişçinin tek silahıdır. Bu şiirde de sevdanın öfkeye dönüşüp bilinçteki düşünce silahına dönüşmesi anlatılır.

---

³² (12 Eylül sonrası devrimci aileler çocuklarına Çiğdem, Gül, Kardelen adını koymaktaydılar. İstanbul Galatasaray Mühendislik Yüksek Okulu öğrencisi Çiğdem Yıldır, 1977 1 Mayıs’ı arifesinde sivil faşist milis şefleri tarafından okul çıkışı Şişli Meydanı’nda öldürülmüştür. Cinayet halk tepkisine yol açmış, cenazesi 1 Mayıs 1977 ‘deki tarihsel kitle katılımının görkemli bir provasına dönüşmüştü. Çiğdem Yıldır’ın 1960’ ların ikinci yarısında başlayan devrimci hareketin İstanbul’daki ilk kadın şehidi olduğunu kabul edilir.)

*Biz ki sevda sözcüğünü çok kullandık
ama pişman olmadık bundan
öfkemizi bilincimizde buluşturan ışık
tek silahımızdı çünkü bizim (D.A/s.24)*

“Sıyrılıp Gelen” şiirinde 12 Eylül darbesinin kıyıcılığı anlatılır. Burada ne olduğunu anlamaya çalışan halkın duyguları anlatılır. Sessizce uzaklara bakan halk, sessizlik ve öfke duygularını bir arada yaşar. Sessizlik, Telli'nin şiirinde öfkeyi büyütür, sonra bir yanardağ gibi dışarı püskürtülür. Bu şiirlerde de sessizlik içinde, öfkeyle bilenen yürek anlatılır.

*Ve gözleri uzak yamaçlarda
Aranıp dururken bir şeyleri
Sessiz ve sakin beklemekte
Bekledikçe bileylenen bir yürek (S.Ç. / s.48)*

1.1.1.3. Dostluk

Dostluk çağımızda unutulmaya yüz tutmuş kavramlardandır. Yaşanılan zamanın bir getirisi olarak insan, yalnız kalmaya programlanmış gibidir. Kendisi için yaşar insan. Yaşamın koşuşturması o kadar hızlıdır ki bazen kendinden başkasına zamanı kalmaz insanın. Yine de kimi zaman bütün bu koşuşturmaya renk veren dostlar bulunur. İnsanın kendi olmaktan sıyrılıp biz olmayı becerebildiği bir tanımdır dostluk. Şairin ‘dostluk’ sözcüğünü kullanma amacı da bu tanımla bağlantılıdır. Genellikle devrim düşüncesi ile yürüdüğü dostlar vardır şiirlerinde. Yenilgilerden sonra insanın sonsuz yalnızlığından kurtulmasının umududur dostlar. Şiirlerinde davasının zorluğunu anlatan Telli, hep dostlardan ve biz olma gücünden beslenen bir düşünce sunar okuyucuya. Bu dava uğruna yitirilen dostlar olsa da geride kalanların dostluklarının baki kalacağı vurgulanır.

“Öfkenin Adını Koy” şiirinde yürünülen devrim yolunda, bu yola baş koymuş dostların ölümleri anlatılır. Bir ölüm sahnesinin gözler önüne serildiği mısralarda, dava arkadaşı bir çınarla özdeştilir. Çınar ağacının büyüklüğü belki de tozdan ve kirden (*egemen güçler*) etkilenmeyen yapısıyla bu yoldaşı/dostu betimler.

Devrilen bir çınar
Nasıl uzanırsa boylu boyunca
Öylece düştük kollarına
Kan-revan içinde dostum (Y.Y. /s.47)

Şiirin devamında bu dostun ölümünün devrim davasındaki yansıması görülür.

Bil ki dostuna değil çekilen tetik
Senin umuduna, unutmama bunu (Y.Y./s.48)

“Anlayamadım” şiirinde ülkedeki karışık, kaosu havayı ve yaşananları anlayamadım diyen şaire rastlanır. Telli, şiirin başında devrim yolunda beraber yürüdüğü dostlarının bir kısmını kaybetmenin diğer bir kısmını da zindan da bırakmanın üzüntüsünü yaşar;

Bırakıp torağın altındaki ıslak
Beton duvarlar arasında dostları

Buradaki ıslak ifadesi, dostların kanının henüz kurumadığının habercisidir. Dostların direnişte haykırdıkları çığlıklar, hala Telli'nin kulağındadır. Devlet üniforması ile yani polisle çatışarak öldürülmüştür dostları. Onların halk uğruna döktükleri direniş kanı devlete sıçramıştır.

(...)
Kulaklarında iken hala dostların çığlıkları
Ve üniformalara sıçrarken kanları
Bu içindeki nasıl şey
Anlayamadım (Y.Y./s.68)

“Mülkümüz Kederdir” şiirinde Telli'nin şiir serüveninden beri siyasi bir yoldaşlık olarak kullandığı dostluk ifadesi yer alır. Düşüncesi için canından olan dostlarla birlikte, geride kalanlar her gün yeniden ölmektedir.

Biz ki her sabah yeniden

Ve yeniden öldük dostlarımız vurulurken (D.A./s. 19)

“Vazgeçilir Mi” şiirinde Telli’nin şiir serüveninden beri kullandığı dağ sözlüğünün çağrışım dünyasının kapıları aranır. Dağların kendisine sığınanları sakladığını, kimseye vermediğini, umudun hasretin dostu olduğunu şiirlerinde sık sık söyleyen Telli, burada da dağların dostluklarından, ihanetten uzak dostluklarından bahseder. Dağlar dostsa eğer bir de dost olduğu özne lazımdır. İşte bu noktada Telli’nin şiirinin ana izleklerinden olan devrimci öznesi göze çarpar. Bu öznenin dostu olarak nitelenir dağlar. Aslında bu genel değerlendirmenin ardından dağlarda yaşamış, onlara sığınmış nice isim vardır. Ancak bunları kitaplar yazmaz. Bunlar ozanlarla yaşayan halk hikâyeleridir.

Kitaplar yazmaz belki

Unutulmuştur o sayfalar

Ama sorulsa bir ozana

Dağlarında dostu vardır

Diyecektir fısıldarcasına

Dağlar da dosttur kimilerine (S.K./s.22)

“Yaşanan” şiirinde halkların kardeşliği, eşitlik, özgürlük sevdalılarının birbirine bağlı olduğu anlatılır. Aynı düşüncenin yakından uzaktan sevdalısı olanlar, sözlerine bağlı kalırlar. Sadakat, onların bağlılığıyla anlam kazanır.

Ve ölesiye bağlıyızdır

Sevdamızı paylaşan

Uzak ve yakın dostlara

Ki ahde vefa denilen şey

Bizimle girmiştir kitaplara (S.K./s. 45)

“Anısı Biz Olalım Bu Sokakların” şiiri birlikte olmak, beraber durmak düşüncesi üzerine kuruludur. Bütün sıkıntıların yaşandığı sokakların anısı olmak istenmektedir. Sokaklarda dostlar kaybedilmiştir. Ancak yine de devrim aşkıyla sokaklardan vazgeçilmez. Anı olarak kalmak, davanın sürekliliğiyle ilintilidir. Sokakların gürültüsü, sesleri yerine dostlarla

sarmaşık gibi yan yana, omuz omuza fısıldaşarak yürünmelidir. Öfkenin yansımasıdır gür ses. Oysa sevginin dili, fısıltıyı anımsatır ve huzur vericidir.

*Anısı biz olalım bu sokakların
Ve hiç durmadan yağmur yağsın
Biz gürültüsüz sözcükler bulalım
Sarmaşıklar fısıldaşsın yine
Gidersek birlikte gidelim. (B.Y.G./s.18)*

1.1.1.4. Umut

İnsanın en büyük sıkıntılar karşısında bile dayanabilme, yaşama tutunabilme özelliği vardır. Ahmet Telli'nin şiir dilini şöyle bir hatırlayacak olursak, onun şiirinin dili dönemindeki sıkıntıları anlatıp, bu sıkıntılara karşı beraber olarak gür bir sesle karşı koymak ve ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılardan devrim düşüncesiyle kurtulacağını anlatmasıdır.

Hiçbir otoriteyi kabul etmeyen ve hiçbir siyasi olguya boyun eğmeyen düşüncesinde zaman zaman yenilgiler almış ve bu yenilgilerin ardından hep umutla yarınları beklemiştir. Devrimci olarak nitelediği zulmün ve eşitsizliğin karşısında duran özne, yenilgilere takılıp kalmamalıdır. Çünkü davası baki olmalı yetmediğini düşündüğü anda davadan geri durmamalı aksine canını ortaya koyabilmeli. Canını ortaya koyabilmeli ki kendinden sonra gelecek nesil, devrim meşalesini ondan devralsın. Umut, sönmeyecek bir ateştir. Bu ateşle sabır, anlamlı hale gelir ve acıya dayanma sebebi olur. Umut etmek, şairin şiirlerinde hayat devam ettikçe varlığını koruyacak bir sözcüktür.

“Düşerken Üstümüze Akbabaların Gölgesi” şiirinde şair, akbabaların ölü yeme özelliğine atıf yaparak, devrim davasına ihanet edenleri bu kuşa benzetir. Bu sıkıntılı ortamda “umut” daima vardır. Çünkü pes edilmeyecektir. Umut, bu karanlık tabloda en parlak ışığıyla yeniden boy verecektir. Güneş artık aydınlatmayabilir, umudun magması soğuyabilir, ama hayatı sürekli kılan sevdalardır. Her olumsuzluğun üstesinden bu sevdıyla gelinir.

*Tükenebilir güneşin
Altın testisindeki bengisu
Üstelik umudun magması bile soğuyabilir.*

Gölgelenebilir umut bile bir an

(...)

Ama hayat yine de sürer

Hayat sürdürecektir sevdalardır çünkü (Y.Y./s.29)

“Umut Küskünse Eğer” şiirinde yaşanan sıkıntılı olaylar karşısında insanın daima umut ettiği, ama yenilgiler aldıktan sonra bu umudun küseceği anlatılır. Burada umut, ihanete uğramış bir sevgiliye benzetilerek somutlaştırılır.

Güleç yüzlü umut

Aldatılmış bir sevgili gibi küskün

Acılı

ve yeniktir.(Y.Y./s.40)

Şiirin sonunda umudun bittiği yerde zulme gerek kalmadığı zaten insanın umutsuzlukla kendine en büyük zulmü yaptığı belirtilir.

ve artık

gelmene gerek kalmamıştır.

ey zulüm (Y.Y./s.41)

“Vuruşkan Bir Şahandır Umut” şiirinde oldukça büyük ve vuruşkan bir kuş olan şaharla nitelenen umut, siyasi olayların hazin tablolarına rağmen bir devrimin içinde bulunduğu her durumda umuduyla var olabileceğinin anlatıldığı bir şiirdir. Umut, başka birinin çaresizliğinde değildir.

Tuzağa düşmüş bir ceylanın

Bakışındaki hüznün değildir umut

Umut; öfkenin, acının olduğu yerde beklemek ve birden patlamaktır.

Baharda bir tomurcuk

Gibi patlayan bir öfkedir umut

Düşmana dönük en kuvvetli silahtır umut.

Düşmana dönük bir mavzer gibidir umut (Y.Y./s.54)

“Bilemezsin” şiirinde zindan duvarlarının arasında, direncini acılardan, sabrını öfkeden alan bir mahkûmun, zulmün karşısında umutla direnişi anlatılır. Yaşamın esas alındığı A.Telli’nin şiirinde her zulmün üstesinden, umutla gelineceğine inanılır. Öfke, insana sabrı öğretirken; sabır, bir umudu yeşertecektir. Bu umut, insanın aydınlık sabahı olacaktır.

Ben ki acılardan direnç

Sabırdan öfke damıtamam.

Yeşerir içinde umudun fidanı

Çatlatacak kabuğunu zulmün

Güneşli bir sabahtır hayat

Zindan duvarları arasında bile (Y.Y./s.65)

“Bel Bağlamadık Sevdadan Gayrısına” şiirinde sevdanın yaşanmadığında hüznle, öfkeyle yıpranacağını anlatan şair, sevdanın mekânı yoktur der. Hüznün toprağına düşerse sevda, umutsuzluğun çürüttüğü dallarda kurumuş bir sevda gibi sallanır. İşte bu yüzden umutsuz olunmamalıdır. Umutsuzluğun insanın içini çürütmesine izin verilmemelidir.

Sevdadır

Mekânı yoktur onun

(...)

Ki kararabilir.

Düşerse hüznün toprağına

Kurumuş bir yaprak gibi sallanır

Çürümüş dallarında umutsuzluğun (D.A./s.25)

“Acının Sarnıcı” şiirinde sokaklarda yaşanan karışık günler anlatılmıştır. Bu karışıklığın içinde umutların da bir bir tükendiği anlatılmak istenmiştir. Köşe başlarına pusu kurulmuştur ve sokaklar bu günlere kadar susanların sesiyle çınlamaktadır. Bu ortamda umutlar patlamaya hazır mayın halindedir ya da panzerlerden açılan ateşle delik deşik olmuştur. Söylenecek sözler bir an önce söylenmelidir.

*Bütün köşe başı pusuların ağzı
Bütün sokaklar suskunun nabzıdır.
Mayınlanmıştır şimdi umutlar
Ya da panzer sesleriyle delik deşiktir.
Söylenecek ne varsa söylenmelidir artık. (D.A./s.34)*

“Suçlama Beni” şiirinde geride sevdiği kadını bırakarak direniş için yollara dökülen bir adam görürüz. Onun çıktığı bu yolda amaçları sıralanırken; direnişin ortasında, hayatın ve sevincin kaderi yeneceği anlatılır. Asırlardır ezilen sınıf farklılıklarına uğrayan halk, kaderini yenmek için bu direnişin ortasında yeşerecektir. Bundan sonra umutlar tomurcuklarından kurtulup yeşerecek, çiçeklenecektir. Bu aşkın zaferidir.

*Hayatın ve sevincin
Kaderi alt ettiği yer
Kavganın ortasıdır.
Ki umudun çiçeklenişi
Aşkın yenilgisidir bu (S.K./s.50)*

“Bekle Beni” şiirinde şair ‘küçüğüm’ sıfatıyla bir sesleniş gerçekleştirir. Bu sesleniş, ifadelerle bakılırsa umuda sesleniştir. Şiirin yazıldığı yıllarda hapishanede olan A.Telli, tabiat öğelerinden faydalanarak dışarıda bıraktığı umuda seslenir. Bu tarihlerde 1980 darbesine direnen direnişçilerin birçoğu, şiirler yazıp dışarıdaki dostlara umutları kırılmadan beklemeleri gerektiğini anlatır. “Umuda bekle beni” der; Telli, “bekle bir gün geleceğim.” Üşümüş bir serçeye benzetilen umudun ellerinden tutulup direnişe devam edileceği günler gelecektir.

*Sakin şaşırma küçüğüm
Üşümüş bir serçe gibi
Titremesin ellerin
Apansız çıkıp geleceğim
Kış kıyamet de olsa bir gün (S.K./s.59)*

“Yeniden Yaşanacaktır” şiirinde 1980 darbesi sonrasında hayatın zulümle harmanlanışının ardından bahar geleceği anlatılır. Ülke sıkıntılarla boğuşmakta, güz mevsimini yaşamaktadır. Hayatın hep sıkıntılarla geçmeyeceği, elbet bir değişimin yaşanacağı vurgulanır. Şair, darbe sonrası direnişçiyi motive etmek ister. Özgürlük sevdası halkın içinde filizlendikçe toplu, gür bir ses çıkacak. Sevda bir ağaca benzetilir Yapraklarını aldığı yenilgilerle döken sevda yeniden beraber olmanın zevkiyle çiçeklenecektir. Burada Telli'nin Nazım'ın etkisinde kaldığı söylenebilir. Üslubu Nazım'a yakın bir çizgidedir.

Bahar da gecikebilir unutmayalım

Böyle okuduk hayatın kitaplarından

Hele rolet erişsin sevda dal versin

Uzanacağız bir sabah çiçekli bir ağaca (S.Ç/s.42)

Su, tüm insanlık değerlerini temsil eden saflık, yaşam ve güzellik kaynağı olarak “Su Çürüdü” şiirinde çürümüştür. Yapılan işkencelerin ardından kan ve irinle dolu hücrede yaşama bir litrelik suyla tutunan mahkûm, geçen günler içinde suyun bitmemesi için çaba sarf eder. Çünkü su biterse yaşam bitecektir. Su, canlı kalmanın yegâne sebebidir. Bataklıktaki suyun bile böyle tarafı vardır. Her türlü kötü kokuya, hatta çürüyen bir insanın bedenine bile dayanır. Ama hücredeki su dayanamamıştır bu zulme, küsmüştür. Yaşamın bittiği gündür suyun küstüğü gün. Su, bitmekle öldürür kendini aslında. Su umuttur, son yudum suyla birlikte umut da biter, öldürür kendini.

“Suyum, bir litrelik karton süt kutusu içinde Yetmiş iki gündür sakındığım ve her gün ancak bir kere dudaklarımı değdirdiğim... Dilimi bir köpek gibi değdirdiğim... Her gün ancak bir kere değdiriyorum dudaklarımı suya. Dilimi kaçırıyorum artık; sünger, bütün vantuzlarını birden uzatmasın diye... Bataklıktaki suyunda bir su yanı vardır. Çürüyen bir bedenin bile dayanabilir kokusuna. Kutuda kalan son bir yudum su, su bile değildi artık. Kutuda kalan son bir yudum su, su bile değildi artık. Küstü, öldürdü kendini su...

Su çürüdü... (S.Ç./s.69)

“Güz Gelmeden” şiirinde dudaklardan dökülen özlem türkülerinin insanın gözlerine aşkı yansıttığı söylenir. Menevşenin zor şartlara dayanıklı olmayan narin bir çiçek olma özelliğiyle devrimcinin aşkı bu çiçekle betimlenir. Şair buradan yola çıkarak özleme dayanma, sabretme anlamında devrimciyi uyarır. Aşk sabırdan kuvvetini alıp şelale gibi çağıldıyorsa umudun yoluna girmek gerekir. Hüzün gerilerde kalmalıdır artık.

*Dudaklarında özlem türküleri
Ve gözlerinin menevşesinde aşk
Çağıldıyorsa çavlanlar gibi
Usulca gir umudun menziline
Hüznü gerilerde bırak (S.K./s.20)*

“Güz Gelmeden” şiirinde dağlara sığınan bir devrimcinin heybesinde dağların rüzgârı ve dağlarda otlayan hayvanları anlatan şair, kır çiçekleri olarak umuttan bahseder. Nasıl ki insanın yaşamak için temel ihtiyaçlarından biri yemekse, bir devrimcinin de temel ihtiyaçlarının içinde umut da vardır. Bu umutlarla dağlardaki rüzgârın sesi, türkülere dönüşecek; üzüntü ise yerini sevince bırakacak.

*Sırtında taşıdığın kıl heybe
Dağ rüzgârı ve lor peyniri
Gibi doluyorsa kır çiçekleriyle
Sesler türkülere dönecektir
Üzünçse ışıklı bir sevince (S.K./s.20)*

“Çocuksun Sen II” şiirinde şair gecenin karanlık olma özelliğinden faydalanarak gözlerini gecenin karanlığıyla bağlamıştır. Çünkü gece tutunacak dalları yani umutları karanlığında saklar onları hemen seçmek zordur.

*Tutunabileceğim tüm umutları görmeyeyim için
Gözlerimi bağlıyorum mendil yaparak (Çocuksun Sen/s.38)³³*

---

³³Bu çalışmada: Ahmet Telli, *Çocuksun Sen*, Everest Yay., İstanbul , 2004 baskısı esas alınmıştır.

1.1.1.5.Devrim Sevdası

Sevda bazen salt duygunun kendisidir bazen de savunulan düşüncenin insandaki etkisini özetleyen bir kavram. Telli'ye göre aşkla, sevdıyla bakılan bir dünya güzeldir. Ancak şairin aşk temasını kullandığı şiirlerin genelinde bir kadına duyulan aşktan ziyade devrim sevdasının kullanıldığı görülür. Elbette aşk temasını içeren şiirlerde bir özneye duyulan aşk bulunur ama bu kullanım yine bir şekilde devrim sevdasına yaklaştırılır. Şaire göre devrim sevdasının uğruna candan geçilebilmeli ve bu sevdanın daima canlı kalması için uğraşılmalıdır.

“Bir Sevda Ki...” şiirinde şair “*kavga tarihi*” ifadesini, siyasi süreçte faşizme, emperyalizme karşı çıkmaya başladığı tarih olarak anlatmak ister. Düzenin aksaklıkları ve yanlışlıklarıyla kavga kaçınılmazdır. Şairin sevda-devrim sözcükleri üzerine oluşturduğu ütopyasında tarihe düşülecek ferman, sevdasıdır. Sevdanın bu yolda emrine itaat şarttır. Kavgayı durduracak olan yalnızca sevdadır.

Kavganın kesintisiz tarihinde

Yalnızca

Sevdanıdır ferman (D.A./s. 23)

“Kavgalar Büyüdükçe” şiirinde ağır yenilgiler ardından inanılan düşünceden vazgeçilmemesi gerektiği aksine büyüyen kavgaların beraberinde sevdalarında daha kuvvetlenmesi gerektiği vurgulanır. Bu şiirlerde tabiat, karanlık geçen zaman dilimlerini aydınlatan tasvirler için kullanılır. Şair için tabiat, umut demektir çünkü her sonbaharda dökülen yapraklar ilkbaharda yeniden yeşerecektir. Bu durumu şairin devrim düşüncesiyle ilişkilendirebiliriz. Yenilgilerin ardından dostlar kaybedilmiştir. Sert kayalarda, dağlarda yetişebilen bir bitki olan ıskın, dağlarda kaybedilmiş dostların yerine yeşerecektir. Yaşanan sıkıntılı günlerden sonra tarih, sonbahardan ilkbahara geçmiş gibi yeniden yazılacaktır.

Şimdi bir yol ayrımındayız

Çekip gitmiştir nice dostlar ama yalnız değiliz

Binlerce ıskın fışkırıyor direniş günlerinde

Sarıp sarmalıyor umudu aşkı ve dünyayı

Suların akışı günlerin doğuşu

Ve sevdanın gül yüzü

Yeni baştan kaleme almaktır tarihimizi (D.A./s.45)

“Bel Bağlamadık Sevdanın Gayrisına” şiirinde çölün çoraklığına değinilir. Sevdanın yeşilliklerle, umutla, bahar tomurcuklarıyla dolu bahçesi, sevdayı yaşayacak ortam kalmadığından, mecburi bir şekilde yaşanmamaya mecbur bırakıldığında bu bahçenin çöle döneceği anlatılır. Buradaki sevda bir beşer olmaktan çok bir düşünce sevdasıdır. İşte bu noktada sürgünlerle sevdasından uzaklaştırılan insanlar, bir çöle dönen sevdalarında birer mecnun olurlar. Burada Mecnun, kavgasından ayrı düşmüştür, aşkına direnemez, omuz omuza verecek kimsesi yoktur. Bu yüzden masalcıdır, çünkü aşkı için kalıp savaşmak yerine çöllere, yalnızlığa sığınır. Kalbinin çölünden hikâyesini anlatır.

Sevda da çölleşebilir yaşanmazsa

Kandilsiz bir Leyla olur sonunda

Ki bu yüzden

Bir masalcıdır mecnun

Kavga kaçağı, korkak feodal

Aşkında direnemeyen

Tek düşmüş bir bedevi (D.A./s.25)

Şair, sevdıyla hasret yan yana yazılmalıdır der. Sevdalıya hasret illaki uzakta olunca duyulmaz, bazen en yakındaki sevdalıya hasret dağlar kadar büyür. Bazen de gerçek mesafeler girer araya. Bu noktada Telli “ Gurbet Mutlaka Olacaktır” şiirinde mahpusluk varsa, zulüm varsa, ayrılık varsa gurbet mutlaka olacaktır der. Gurbet için kabul görmüş gerçekler aranmaz, insan var olduğu sürece aşık olacak, hasret çektiği sürece gurbet de var olacaktır.

Sevda ile hasret varsa eğer

Zulüm varsa mahpusluk varsa

Ayrılık yakıyorsa içimizi

Gurbet mutlaka olacaktır. (H.İ.O./s.9)

“Gurbet” şiirinin bütününde hissedilen, gurbet duygusunun insanda bıraktığı izlerdir. Gurbette olan insan, sıla türkülerini dilinden düşürmez. Bu türküler, genelde insanın ruhunda sevda çağrışımları uyandırır. Türküler sevdaların yangını olur gurbette.

*Ve dudaklarımızda sıla türküleri
Savurur nice sevdaların yangını
Can evimize*

Şair ütopyasının ürünü olan masal dağlarını sevda için dile gelmeleri bakımından şiire ekler. Eğer dağlar masallarda dahi olsa dile gelmişse sevdalar boşuna değildir. Burada sanki sevdanın hitap ettiği özne değişir. Bir sevgiliden ziyade bir düşünce şairle özleşen devrimci ruh anımsatılmak istenir.

*Dağlar dile gelmişse masallarda
Boşuna değildir ol sevdalar. (H.İ.O./s.34)*

“Hayatın Uçurumlarıdır Yalnızlıklar” adlı şiirinde Ahmet Telli şiirin bütününü saran yalnızlık temine karşılık aşkın kırıntısının bile insana umut verdiğini ve hayatın karşısında tutunacak bir dal olduğunu söyler. Ayrıca yalnızlıkla beraber sevdaların parçalandığını ancak her zaman sevdaya dair bir umut kırıntısının olduğunu söyler. Çünkü sevda, kolay kolay bütününüyle silinmez.

*Paramparça da olsa sevdalar
Yine de kalmış olabilir
Küçücük bir mavilik gökyüzünde bir sevda kırıntısı
avuç içi kadar bir umut (H.İ.O./s.26)*

“Hüznün İsyan Olur” şiiri, şairin devrim ve aşk ikilisini kullandığı şiirlerindedir. Devrim kavgayı gerektirir. Eğer kavgadan uzak kalınmışsa sevdadan da uzak kalınmıştır. Eğer sevdadan uzak kalınırsa yüreğin içindeki derin ateş hareket etmez, suskunlukla kararan sabır taşı çatlamaz. Kavga, devrim sevdasının diğer adıdır. İşte burada şair, devrim için yapılan eylemler, direnişler bu sevdanın gereğidir der. Dava arkadaşlarıyla omuz omuza olmak gerektiği vurgulanır.

Kavgadan uzak kalmışsan
Sevdadan da uzaksın demektir.
Devinmez yüreğinin magması
Çatlamaz sabrın karataşı unutm (H.İ.O./s.66)

“Bir Sevda Ki” şiirinde şair, sevdadan asla vazgeçemediklerini anlatır. Buradaki çoğulcu ses sevdanın devrim sevdası olduğunu gösterir. Hiçbir zorluk bu sevdadan vazgeçirmez. Sürgünlerde ayrılık bağrılarını yaksa da gülleri soğukta donsa da bu sevdadan başkasına inanılmaz.

Yakıp dursa bağrımızı hicran
Zemheri ayazında kalsa da güller
Bel bağlamadık sevdadan gayrisine

Törelere kaçış olmadığını anımsatan şair, sevdanın şimdilik sakladığı gücünü, elbet bir gün göstereceğini söyler. Arka planda bir okuma gerçekleştiğinde devrimin er ya da geç gerçekleşeceği anlatılır.

Ki çıkarıp kol taşını topraktan
Töre'nin gereğini
Yerine getirecektir sevda. (D.A./s.23)

“Acıyla Dolarken Günlerin Sarnıcı” şiirin bütününde acı duygusu kendini hissettirir. Şair aşkı, yaşamın olmazsa olmazlarından görür. Devrimci yönünü öne çıkaran şair, bu düşüncesiyle aşkı küçümsemek yerine yüceltir. Bu yönüyle de bir dengeyi tutturmaya çalışır. Şair, acı bitsin diye edilen bütün kavgalar aşkı doğursun der. Doğan bu aşk, yaşamın anlamı olsun.

Acının çektikleri ile dönüyorsa günler
Hesabı sorulsun diyedir biraz
Ve aşk kavga kadar kaçınılmaz
Yaşamak kadar anlamlıdır şimdi. (S.K./s.35)

“Hala Koynumda Resmin” şiirinde zulüm şiddet altında biten bir aşk resmedilir. Şiirin bütününde lirik bir söyleyiş hakimdir. Sevgilinin susması devrimin susmayla ilişkilendirilir. Bireyin acısı devrimin acısıyla birdir. Şiirdeki aşk, her iki türlü aşka da kapı aralar şiirde geçen, çiğdem, menekşe, çiçekleri devrimin simgesi kadınlar olarak nitelendirilmiştir. Zaten o dönemlerde devrimci aileler kız çocuklarına bu isimleri vermektedir.

Sımsıcak konuşurdun konuşunca

Irmak gibi rüzgar gibi konuşurdun

Çiğdemler, güller, mor menekşeler açardı

sımsıcak konuşurdun konuşunca

Hala koynumda resmin (S.Ç./s.71)

1.1.1.6. Zulüm

Ahmet Telli, şiir yazmaya başladığından beri zulme uğrayan insanı anlatmayı ve zulme karşı direnmek gerektiğini vurgulamayı kendine en büyük dert edinmiştir. Zulmün, ancak hiçbir otoritenin kalmadığı zaman biteceğine inanır. Onun politik duruşu bu yöndedir. Tarihsel kesitleri sürekli hatırlattığı şiirlerinde, insanlığın varlığından bugünlere gelinceye kadar hep zulmün varlığını anlatır. Yeniden dirilecek bir tabiat gibi zulmün de elbet bir gün biteceğini anlatmak ister hep. Bunların yanında onun şiirlerinde zulmün de çeşitleri vardır. Toprağından edilen halka yapılanlar, bir zulümdür. Siyasi fikrini kabul etmediği insanları yok sayan egemen güçler en büyük zulümdür. Hapishanede yapılan işkenceler, zulmün tescilidir. Bütün bunları tek bir cümleyle özetlersek egemen güçler var olduğu sürece zulüm mutlaka olacaktır.

“Yangın Yılları” şiirinde sokaklarda faşizm ve komünizmin kol gezdiği yıllarda, zulüm yelkenlerini indiren bir gemi gibi şehrin kıyısına gelmiştir. Kentin kıyısındaki bu zulüm, biber gazlarıyla devam etmektedir. Şair bu duruma “*biberli okşayışlar*” demektedir. Telli’nin ifadelerinden hareketle söyleyecek olursak, şair her ne engelle karşılaşırsa karşılaşınsın davasından vazgeçmeyecektir. Bu nedenle onları bezdirmeye yönelik çabalar bile onlar için bir okşama etkisi yaratacaktır.

*Yelkenleri fora ettiği günlerdi zulmün
Biberli okşayışları yüreğimizi ellerine alıp*

Şiirin devamında bu zulme karşı sessiz kalınmayacağının mesajı verilir.

*Biz kaç fırtınasını gğsledik hayatın
Kaç korsun pskrttik*

Aynı şiirin içinde zulmün iğrenç eli olarak tasvir edilen bir grup ellerinde kılıfsız bir hançerle canlanmakta olan her sevdanın bağrına hançer saplanmaktadır.

*Ve iğrenç elleriyle zulüm
Kınsız bir hançer tutuyor
Saplıyor yeşermekte olana
Saplıyor bütün sevdaların bağrına*

Şiirin başında yelkenleri fora olarak nitelenen zulüm, şiirinin sonlarına doğru bir iskele olarak karşımıza çıkar. Zulüm gemileri, bu iskelede artık yakılmıştır. Zulüm, geri gelmemek üzere gönderilmiştir. Burada devrim düşüncesinin zaferiyle birlikte egemen glerin varlığının son bulması ve zulmün de yok olması anlatılır.

*Yaktık gemileri
Zulmün iskelesinde bir şafak vakti*

Ayrıca zulmün gemisinde bulunan korsanların (zulmü yapanlar) kapısını, kavganın sedef parmaklarıyla çalar şair. Burada; sedef taşının bereket g ve cesaret taşı olarak bilinmesine atıfta bulunularak, g ve cesaret özelliği hatırlatılmak istenir. Ayrıca umutla direnen şair, ıyan kuyularında yaşayıp zulmün sınavından geçtiklerini anlatır.

*Vurduk kavganın sedef parmaklarıyla
Korsanların kapısına
Acımıza katık ettik umudu
Çıyan kuyularında yaşadık
Getik sınavından zulmün. (Y.Y./s.19)*

“Düşerken Üstümüze Akbabaların Gölgesi” şiirinde şair zulüm-işkence ilişkisini kullanmıştır. Zulmün temeli, işkenceyle başlar. Bu işkence, sadece bedenin değil ruhun da işkencesidir. Egemen güçlerin halk üzerinde bütün acı söylencelerde anlaştıklarını bütün zulümlerde hem fikir olduklarını ancak tek bir noktada ayrıldıklarını anlatır şair. Bu nokta işkencelerin nasıl yapılması gerektiğidir.

*Ve zulüm genel başlığını taşır
Anlaşamadıkları tek noktaysa
İşkence ve yöntemleri olur (Y.Y./s.31)*

“Düşerken Üstümüze Akbabaların Gölgesi” şiirinde şair, şiir boyunca zulme direnmekten bahseder. Devrim aşkını zulümle örselemeye çalışanlara daima öfkeyle cevap verileceği anlatılır. Devrim davasını bir deniz olarak gören şair, zulüm gemilerinin yanaştığını ve bu sevdayı bezdirmek isteyen ahtapota benzetilen egemenlerle savaşan, öfkesiyle onu alt etmeye çalışan devrimci anlatılır.

*Bir yanda zulüm yüklü
Gemiler yanaşıyor iskelemize
Bir yanda delikanlı öfkeler
Dev bir ahtapotla boğuşuyor (Y.Y./s.36)*

“Zulme Direnmektir Hayat” şiirinde sıkıntılara zulme dayanmak öğütlenir. Ancak bu öğüt diktalarla olmaz kişinin içinde yanan ve sevdaya dönüşen inanç devrimle ilişkilendirilebilir. Bunların hatırlatılmasıyla insan, artık her türlü sıkıntıya gülümseyebilir. Şiirde gülümseme bayrağının, zulümle işkenceyle yere inmeyeceği anlatılır.

*Açar da acının rüzgarına
Hüznün solgun yelkenini
Ne zindan karanlığı
Ne zulüm
Ne işkence
İndiremez dudaklarındaki gülümsemenin bayrağını. (Y.Y./s.57)*

“Gurbet Mutlaka Olacaktır” şiirinde şair, zalimin olduğu sürece zulmün olacağını ve bu durumda zorunlu göçlerin, sürgünlerin, hasretlerin ve gurbetliklerin daima varlığını koruyacağını anlatır. Her gurbet, bir zulümden kaçıştır.

Çünkü var olduğu sürece

Dünyada zulüm

Gurbet mutlaka olacaktır. (H.İ.O./s.13)

“Bir Direnmedir Hasret” şiirinde Şirin’in aşkı için dağları delen Ferhat karşımıza çıkar. Ferhat, nakkaşlık yapan bir delikanlıdır. Şirin’e olan aşkını zarafetle nakışına işler. Kavuşmalarına engel olan dağı bile deler. Çünkü sevdası için direnir Ferhat. Şair burada zulme karşı takındığı başkaldıran tipi Ferhat üzerinden aktarır. Şaire göre iki aşğın kavuşmasına engel olan Şirin’in ablası bir zalimdir. Çünkü zulüm onun elinden gelmiştir Ferhat, bu zulmü aşmıştır. Ancak zalim yine zulmünü gerçekleştirmiş ve kavuşmalarını engellemiştir. Bu sebeple sevda, zehirlenmiş bir zakkuma dönüşmüş ve bu çiçek ikisinin de canını almıştır.

Bin umudu işleyerek bir mermere

Direnir hasretinde acının nakkaşı

Zulmün kapısını delerken Ferhat

Fıskırır sevdanın kararttığı zakkum (H.İ.O./s.23)

“Çeliğin Sessizliğinde” şiirinde zulme karşı bir direniş söz konusudur. İnsanın gücü zulmün sürekliliği karşısında bitebilir. Bir rüzgâr gibi boşlukları doldursa da zulüm, hayatın her yanını sarsa da elbette ufacak bir direniş kıvılcımı bütün ömrü saracak ve bu uğurda ömürler tutuşacaktır. İşte o zaman sevdalar, sevda olacaktır.

Hiç bitmeyecek gibi uğuldayıp dursa da

Doldursa da bütün kıyıları zulüm

Elbet yaratacak ömrümüzün yangını. (D.A./s.13)

“Mülkümüz Kederdir” şiirine gaddar, yol kesen ve zulmeden kırk haramilere gönderme yapılır. Burada harami olarak nitelendirilen, zulümdür. Direnenlerin yolunu kesmiştir zulüm, apansız karşılıklarına çıkmıştır. Zulüm bir bakmışsın aç bir köpek olmuş direnişçiyi arkasından salyalarıyla kovalıyor.

*Bir harami gibi çıktı karşımıza zulüm
Salyalı bir köpek gibi düştü peşimize (D.A./s.19)*

“Ve Zulüm Bitmedi Daha” şiiri *Dövüşen Anlatsın* şiir kitabının sonunda kendisine tahsil edilmiş bir kısımda yer alır. Kitabın 53-77. sayfaları arasındadır. Dünya var olduğundan beri insanlık tarihinin yaşadığı zulümler sırasıyla anlatılır. Şair, Habil ve Kabil’den başlayarak ezilen sınıfları ve uğradıkları haksızlıkları, sınıf ayrılıklarını bir dış ses olarak anlatır. Bu olumsuzluklara sebep olanları aşikâr ederken, bunların karşısında direnen, direniş önderlerini de överek anlatır.

“Karşılık” şiirinde hapishanede yapılan işkencelerin ifadesini görürüz. Şair yangın ifadesini sık sık kullanır. Bu yangın, sokaklarda direnişin başladığı günden bu yana sürmektedir. İşkencenin, zulmün her çeşidine uğrayan devrimciler, bu zulümlerle pes etmemelidir. Bu kavga, yaşamı anlamlı kılmalıdır.

*Yangınlar kuşatmışsa bizi gözlerimiz bağlı
Ve tırnaklarımız sökülüyorsa elektrik şoklarıyla
Yasak bir kavgada olunmalı
Yoksa ne değeri kalır ömrün (S.Ç. /s.46)*

“Göç” şiirinde sürekli zulümden kaçan insanlar anlatılmaktadır. Hiçbir yere ait olamamışlardır. Sürekli zulüm yüzünden yer değiştirmişlerdir. Tabiat şahittir bu göçe. Telli’nin şiirlerinde bağlanmama, serüveni olma, hızla mekân değiştirme hep varlığını hissettirir. Bu oluşum içinde hep egemen sınıfın; çalışan, emekçi, çiftçi grubuna zulmü görülür. Sınıf ayrılıkları, gurbetler hep hüznüleri doğurmuştur.

*Zulüm bırakmadı peşimizi hiç
Biz gittik o buldu izimizi*

*Konar göçer olduk yedi iklimde
Tanığımızdır dağlar taşlar (S.Ç. /s.59)*

“Sizi Sevmiyorum” şiiri, 2 Temmuz 1993 yılında Sivas’ta Pir Sultan Abdal Kültür Derneği tarafından organize edilmiş olan Pir Sultan Abdal Şenlikleri sırasında Madımak Otelı’nin yakıldığı ve çoğunluğu Alevi 33 yazar ve 2 otel çalışanın yanarak ya da dumandan boğularak hayatlarını kaybettikleri Sivas katliamına gönderme yapmak için yazılmıştır. (Buradaki anlatıcı bir Alevidir. Ama daha doğrusu Sivas katliamının üzerinden tüm halkların ortak bir sesidir anlatıcı.) Ben zulümlerinize sesimle karşı koymadan siz yakın beni. Küllerimden geriye, sizi ne mutlu edecek. Aslında buradaki anlatıcı, hayatını kaybeden 33 yazardan birinin sesine bürünür.

*Derim ki ey kavmim, zulmünüz
Payıdardır, yurdunuz çığlımdı
Ki hükmümü kendim veriyorum
Yakın beni sesim sorulara dönmeden
Küllerimin altında kalacak
Mutluluk sandığınız ne varsa (Çocuksun Sen/s.51)*

Kanuna benzeyen, tokmaklarla çalınan bir tür telli çalgı olan “Santur” A.Telli’nin şiirine ismini verir. Santur, doğunun agulu hicranını bir ezgiye dönüştürür der Telli. Yaşanan sıkıntılar, bu coğrafyayı yaralamıştır. Çünkü bozguna uğramıştır bu coğrafya, suları zehirlenmiş, dağları silah sesiyle uğuldamış, ormanları yakılmış, işgal ve zulüm altında kalmıştır. Santur öksüz kalmıştır, çünkü ona sahip çıkacak bir coğrafya olmamıştır. Daha doğrusu coğrafyanın buna imkânı olmamıştır. Zaten en ağır yüklü sesler; yitirilen canlarından, boğazlarından yükselmiştir. O kurulu düzen içinde yaşanan günlerle beraber santur da hayalde hatıralarda kalmıştır. Çalınmayan santur da boğulmuştur.

*Bozgun unutturur ya bir şeyleri
Sesi boğulur öksüz kalanın da
Öyle oldu yüzyıllar geçerken
Şimdi hatıralarda kaldı santur (Nidâ /s.47)³⁴*

³⁴ Bu çalışmada: Ahmet Telli, *Nidâ*, Everest Yay., İstanbul , 2010 baskısı esas alınmıştır.

1.1.1.7. Özgürlük

Ahmet Telli'nin şiirlerinde tabiat karanlık günlerin içinde parlayan, ışıklı bir maden gibidir. Sıkıntılardan arınmak, geçmişi unutmak ve yaşanan günlerin sislerini azaltmak için doğa vazgeçilmezdir şiirlerinde. Şair için şiir bir yolculuksa bu yolculukta elbette mekânlar olacaktır. Bu nedenle seçilen mekânların anlatılmak isteneni yansıtmaları gerekir. Telli'nin şiirlerinde mekân kavramı bu yüzden sık sık verilmek istenen mesajla ilintili kullanılır. A.Telli dağları şiirlerinde özgürlüğün sembolü olarak kullanır. Ona sığınmayı ele vermez dağlar. Bu yüzden devrim düşüncesini içeren şiirlerinde dağ imgesi sıkça kullanılır.

Şiirinde daima umuda ve başkaldırıya hizmet eden A.Telli "Düşerken Üstümüze Akbabaların Gölgesi" şiirinde devrim davasında umutsuzluğa yavaştan yaklaşan bir ifadeyle satırlarını oluşturur.

*Son mermiyi de sıkıyorsun
Umudun son kırıntısı gibi dağlara
Işlığını duymak için yalnızca*

Burada umut artık can çekişmektedir. Dağlar eskisi gibi uğultuyla ses vermez. Çünkü dağ sığınaktı. Özgürlüğün sembolüydü. Zaten şairin beklediği gür bir ses değildir. Sadece yankısını duymak ister merminin.

*Ses vermiyor
Kesilmiş uğultusu dağların (Y.Y./s.27)*

"Mülkümüz Kederdir" şiirinde dağlar, bir sığınak görevi üstlenir. Zorunlu sürgünlerin yapıldığı doğunun dağları şair için gizli sığınaktır. Şiirde geçen "Kürdistan Dağları" ezilen insanların bir cevabı niteliğindedir. Daha doğrusu hakların eşitliğini ve kendi ırklarının güven içinde yaşamasını istediği doğu için özellikle seçilmiştir bu ifade. Ülkedeki faşizme bir direniştir bu isim tamlaması. Dağlarda Munzur'un sesini dinleyen şair, buralardan da kopmak zorundadır. Çünkü hüznün tüccarları, direnişçilerin peşindedir.

Kürdistan dağlarında saklı ateşler yaktık
Firari gecelerde bölüştük Munzur'un feryadını
Nereye göçsek
Peşimizdeydi gam tüccarları (D.A./s. 19)

Hapishanedeki bir mahkûmun voltalarını anlatan “Voltada” şiirinde gece artık dışarı çıkmanın bittiği kapıların kapatıldığı bir zaman dilimi olarak öne çıkarılır. Boş kalan avluda yıldızların volta attığı söylenir.

Akşam olmadan daha
Kitlenir kapılar ardımızdan
Ve başlar gece yarısına doğru
Avluda yıldızların voltası (S.K./s.63)

1.1.1.8. Acı

Edebiyatımızda geçmişten bu güne işlenen duyguların başında acı gelir. Şiiri yazdıran genel olarak aşksa, acının bu duyguyu takip etmesi kaçınılmazdır. Acı, bireysel bir hezeyanın sonucu şiirde tema olarak kendine yer edinse bile toplumun acıları da birçok şair tarafından kaleme alınmıştır. İnsanın en temel duygularından olan acı, ruhun bedene çektiği sancıdır. İnsanın kurtulmak istediği ama girdabında debelendiği bir duygudur. Her şair kendi acı ütopyasını oluşturur. Her şairin kendine özgü sözcükleri vardır acıya dair. Ahmet Telli’de acıyı işlerken kendi ütopyasını oluşturur. Şairin şiirlerinde sık sık tekrar eden bir duygudur acı. Telli’nin şiirinin “biz” olarak çıkan gür sesinde toplumun zamanla törpülediği acılara yer vermemesi düşünülemez. Bireyin acısından çok toplumun acıları şiirlerinde anlatılır.

“Sesinin Kuşları Susunca” şiirinde üstü kabuk bağlamış bir yaranın eskilerden çalan bir şarkıyla kanatılması ve avını her türlü mesafede görüş gücüne sahip kerkenez kuşunun anılarını ve acılarını gagalayarak hatırlatması anlatılır:

Bu alaturka şarkılar da
Fena kanırtıyor bazen
Anıların ve acıların kabuğunu

*Gagalıyor kanatırcasına yarayı
Susamış bir kerkenez (H.İ.O./s.14)*

Aynı şiirde acının boşluklarını hüznle işleyerek kilimini dokuyan şair, şiirinin acı-hüzün ikilisi altında oluştuğunu söyler.

*Acının her gözeneğinden
Hüznün ilmiklerini geçirip
Dokudum şiirin kilimini (H.İ.O./s.15)*

“Yak Sevdanın Çırasını” şiirinde acının kararttığı günlerin aydınlanacağı söylenir. Tabiatın yenilenmesiyle insanın acıları son bulacaktır. Burada tabiat üzerinde devrimin, baharı anlatılmak istenir. Sürgünlerle kentlerden uzaklaştıran geri dönüp yeniden bir bahar havasında halkların kardeşliği için uğraşacaktır. Direnişin ilk tomurcukları, fırtınalarda düşmüştür ama hüznün yürekte uzağa kondukça direniş meyvesini verecektir.

*Acılar karartmışsa bile günlerin duvağını
Düşürmüşse de ilk yazın tomurcuklarını fırtınalar
Hayat kendini yeniden yaratan bir bahardır
Verecektir en olgun meyvalarını mutlaka
Yeter ki hüznün sarartmasın yüzünü (H.İ.O/s.66)*

“Yangın Yılları” şiirinde zulmün verdiği acı, bütün şiirin içine nüfuz etmiştir. Şair bu şiirinin bütününde acının ve sevdanın cehennemi olarak zindanı görür. Çünkü insan bu kadar sıkıntıyı başka yerde yaşayamaz. Sabrı öğrenmenin yeridir zindan. Sabırla beklemek ve ruhuna dolanarak çıkan sarnıca son ana kadar dayanabilmektir. Elbet bu sabır bir gün ruhunu sıkı sarnıca isyan edip patlayacaktır. İşte o gün acı son bulacaktır. Ama şiirde canavara benzetilen zindan, salyasını ruhlarına bulaştırırsa da bu yangın yılları bitecektir.

*Zindan duvarlarının salyamsı
Ve yapışkan karanlıklarında
(...)
Ne ki acının ve sevdanın cehennemi
Sabrın sarnıcı patlayacaktır*

*Yalayıp geçse de bağrımızı
Bu yangın yılları (Y.Y./s.16)*

“Yalnızsan Eğer” şiirinde şair, gurbet-acı ikilisini anlatır. Şairin şiir yolculuğunda gurbet, genellikle zulümden kaçıştır. Bu yüzden gurbet, insana acı veren bir olgudur. Gurbetle beraber birçok şey geride kalmıştır. Şairin şiirinde susma eylemi, bir haykırışın habercisidir. Yüreğın kıvrımlarında gezen acı, şairin gözlerine yaş olarak düşer.

*Hayatın devraldığı
Sessiz bir öz sudur acı
Birikir yüreğinin kıvrımlarında
Ve ağır gözlerine ağır ağır
Bulutlar yere inmiştir artık
Ya da gurbettesindir
Unutma (H.İ.O./s.26)*

“Gurbet “şiirinde acı duygusunu toplumun sesi olarak görürüz. Bu coğrafyada yaşanan acılar, sıkıntılar anlatılır. Burada ilgi çekici bir ifade vardır. “acının sessizliğın der” şair. Bu ifade düşündürücüdür. Çünkü acılarını sessizce yaşayan bu toprakların tarihinde hep sorun vardır. İşte bu noktada şairin başkaldırın sesini, toplum üzerinden duyarız.

*Acının, sessizliğinde bozkır tarihi
Belki hep (H.İ.O./s.33)*

“Şiirime Dair” şiirinde A.Telli, acıyı anlatırken onun en derinine, magmasına indiğini söylemektedir. Şairin şiir ütopyasında acı vazgeçilmez bir kavramdır. Şairin ruhu, daima acıyı doğuran sözcüklerle ilişki kurar. Hüzün, gurbet, ayrılık gibi kavramları sıkça kullanan şair, elbette bunların ruhtaki yansıması olan acının en derinine inmek zorundadır. Öyle de yapar, acının en yakıcısını anlatır. Gurbet duygusunu anlatırken acıyı öğrendiğinden söz eder. Çünkü kendisi de gurbeti içinde yaşamış ve acının en sıcakını tatmıştır.

*Acının magmasına indim acıyı yazarken
Gurbeti taş baskısı kitaplar anlattı bana
Ve hala nasıl eskimediğini gördüm. (D.A./s.8)*

“Acının Miladıyla” şiirinde acının sebepleri üzerine sözlerini sıralayan A.Telli, yaşamak denen olgunun insanı her daim yeni acılara yetiştireceğini anlatır. Acı bitmeden kendini yeniliyor ise umutlar tükenecek, sevgiler bitecek, ama gün gelecek elbette şairin ütopyasındaki acının yegâne sorumlusu zulüm de bitecektir.

*Yaşamak
Yeni acılara sürgün etse de bizi
(...)
Umutlarda bitti bir zaman, sevgiler de ama asla unutmayalım
Zulüm de biter hayatımız da (D.A./s.13)*

“Yol Ayrımı” şiirinde dönemin siyasi koşulları hala yaşayan halkı zorlamakta, emperyalizm, faşizm, şovenizm gibi değişik düşünce akımları ülkenin içinde boy vermektedir. Bu çok sesliliğin devam ettiğini ve acıların hala dumanının tütüğünü anlatan şair, burada “*acının dumanı*” ifadesiyle fabrikalarda zor şartlarda çalışan işçi sınıfının gurbeti acıyla yoğurdukları gerçeğine bir gönderme yapar.

*Dağları kuşatan çakal sesleri dinmiş değil
Hala tütüp durmakla acılarımızın dumanı (D.A./s.16)*

“Bekle Beni” şiirinde egemen güç tarafından yaşatılan acılara alışılmayacağı, acıya alışmak diye bir şeyin söz konusu olmadığı, acıtan ne varsa değiştirmek gerektiği dile getirilir. Halka acı veren zulümler, hasretler, gurbetlikler, hep son verilmesi gereken duygulardır. Böylece devrim sadece görünürde değil bireyin dünyasında da gerçekleşecektir.

*Ama acılara alışılmaz
Bir şeyler var değişecek
Bir şeyler var
Değiştirmemiz gereken
Önce acılardan başlanacak (S.K./s.57)*

“Acıyla Dolarken Günlerin Sarnıcı” şiiri isminin içinde bile acıyı barındırır. Şiirin bütününde acı duygusu kendini hissettirir. Acı günlerden bir parça çalışıyorsa bu acının hesabı tutulmalıdır ki aşk için sebepler olsun acı bitsin diye edilen bütün kavgalar aşkı doğursun. Doğan bu aşk, yaşamın anlamı olsun.

Acının çentikleriyle dönüyorsa günler

Hesabı sorulsun diyedir biraz

Ve aşk kavga kadar kaçınılmaz

Yaşamak kadar anlamlıdır şimdi. (S.K./s.35)

1.1.1.9. Kent

Kent, A.Telli'nin şiirlerinde olumlu bir sıfatla nitelenmez. Onun serüveninde kent kapitalizmin tohumlarının atıldığı yerdir. Kentler egemen güçler tarafından sürekli değişir bu yüzden şair kente güvenmez şiirlerinde. Darbe ve siyasi karışıkların en çok yaşandığı yerdir kentler, zorunlu göçlerin adresidir. Şair, 12 Eylül 1980 darbesinin kentlerde ve sokaklarında yansımalarını anlatırken kenti, bir özne gibi suçlar. Yitirilen dostlar, hep bu kentlerin sokaklarında son nefesini vermiştir. Bu yüzden suçludur kent. Zorunlu sürgünlerin ardından değişen kent tasvirleri hep karamsar bir dille aktarılır. Boğucudur kentin havası, çünkü burada yaşanan anılar, sancılı ve acıdır. Kentler, kapitalizmin etkisiyle özgürleşmemiş ve bireyliğini gerçekleştirememiş yığınların mahkûmiyet alanı olarak görülür.

“Yaygın Yılları” şiirinde şair kent içinde yaşanan siyasi olaylardan ötürü suçlanmaktadır. Dönem karışıktır; egemenler tarafından kent, çamur gölüne dönüşmüştür. Eşitsizlik, adaletsizlik had safhalara dayanmıştır. Bu gidişe dur diyenler bir bir içeri alınmakta, her türlü işkenceye, zulme maruz bırakılmaktadırlar. Şiirin içinde kentten manzaralar aktarılırken günlerin birer kanlı gömlek gibi kenti sardığı aktarılır. Buradaki kanlı gömlek, belki faili meçhul cinayetlerin sembolüdür. Yılanın derisini değiştirmesi özelliği hatırlatılarak kaybedilen her dostun ardından derisini değiştirmiş bir yılan gibi davaya kalınan yerden devam edileceği vurgulanır. Şiirin devamında davasından vazgeçmediği için derisi yüzülen Nesimi'ye gönderme yapılarak halkın direniş sesi olan şairlerin sevdalarından yani sosyalizmden vazgeçmeyecekleri anlatılır.

*Kent kocamış bir manda
Gibi duygusuz
İri gövdesiyle uzanırken ıııklı bir çamur gölüne
Birer kanlı gömlekti günler
Yılan dili bir yangındı tenimiz
sanki nesimi' ydik derimizi yüzüyorlardı
ama biz aynı coşkuyla
yenileniyorduk sevdamızı.
yaşasın halklar, kahrolsun faşizm”(Y.Y./s.13)*

“Yaşanan” şiirinde Telli'nin karamsar bir gözle baktığı kent karşımıza çıkar. Kentler, siyasi olayların en üst düzeyde yaşandığı yerlerdir. Mesela kentin fabrikaları vardır, sabah akşam işçileri durmadan çalışan. Bu gidişe dur demek için grevleri vardır. Kent; haksızlıkları, hasretleri barındırır içinde. Sokaklarında panzer sesleri vardır kentin ve kent kaçınılması gereken bir yerdir. Yaşanan sıkıntılar, kentin gökyüzünü boğunuklaştırmış ve rengini çalmıştır. Sokakları kavgaların uğultusuyla doludur. Özgürlüğün simgesi kuşlar, bu eşitsizlik dolu kentin gökyüzünde kanat çırpamaz.

*Bir süredir kuşlar da yok
Kentin bulanık göğünde
Dumanlı bir uğultu
Uzayıp dururken sokaklarda
Ürküttü bütün kuşları da (S.K./s.44)*

“Soluk Soluğa” şiirinde kent ögesi işlenirken ait olamama, bir yere tutunamama, sürekli sürgünler, acıların yaşandığı yer, karışık sokaklar anlatılmak istenir. Bu şiir boyunca kent farklı anlamlar içererek karşımıza çıkar. Şiire adını veren soluk soluğa ifadesi bir telaş barındırır içinde. Yetişecek bir yer vardır, ona yetişme arzusu yarım bırakır hep yaşanılanları. İşte bu yer devrimle özleştirilebilir. Sürgün olur kentler devrimcilerin ruhunda, ama hayat orada da devam eder. Devrimci, yeni aşklar yaşar yeni kentlerde ama bağlanamaz. Çünkü yetişecek yeri vardır. Acemidir her şeye. Her kentte yeniden kurar yaşamını. Gittiği her kenti değiştirmek ister. Her bozuk düzene müdahil olmak ister. Halkların özgürlüğünü anlatacak başka kimse yoktur, devrimci haricinde.

*Suluk soluğa yaşadı kentleri, âşıkları
bağlanacak kadar kalmadı hiç birinde
pervasız bir acemi bir çılgın
soyu tükenen bir bilgi bilgeydi belki (S.Ç../s.12)*

“Kırlı Su” A.Telli’nin *Saklı Kalan* şiir kitabındaki “*Veba*” bölümünde kent olgusuna hissiyatını anlattığı şiirlerindendir. Bu bölüm, Tevfik Fikret’in “Sis” şiirindeki şu beyitle başlar;

*Sarmış yine afakını bir dud-i muannit
Bir zulmet-i beyza ki peya pey mütezayit*

Der ki Fikret;

*Ufuklarını yine inatçı bir duman sarmış
(Bu öyle) bir beyaz karanlık ki git gide artmakta*

Ahmet Telli, Tevfik Fikret’ten aydın sorumluluğuna ilişkin düşünceleri ve duruşu bakımından etkilenmiştir. Tevfik Fikret de A.Telli gibi şairliğin önüne aydın sorumluluğunun geçmesinde sakınca görmez. Bağlam ve söylemleri, aynı tarzdadır. A.Telli, Fikret’in bu beyitini yazdığı bölümüne “*Veba*” adını verir. Bu veba, kent için kullanılmıştır. Nasıl ki bir veba çabucak ilerlerse, kentin karanlığı, zulmün devamını bir çırpıda her yere yollamaktadır. Genel olarak Telli’nin şiirinde kent algısına yönelik bir öfke vardır. Kırsala yönelik vardır şiirlerinde; çünkü ezilen işçiler, zulüm, eşitsizlik yani kapitalizmin yansımaları şehirdedir. Burada ezdikçe ezer insanları kapitalizm; dalga dalga yayar canavar sesini. Çünkü Ahmet Telli birçok şiirinde kenti boğumlu ses çıkaran canavara benzetir. Kentin içindeki panzer seslerine, mermi seslerine ithafen canavar gibi sesler çıkardığını anlatır. Tevfik ve Telli’de aşağılık kadın gibi tanımlar. Bu kadınlara güven olmaz tıpkı kentler gibi.

*Bu kent ve zaman yaşlandı böyle
Ölüm kokuyor ağzı, dili ve her yanı
Kaşarlanmış bir orospu gibi
Durmada çarpıyor bir delikanlıya*

Şiirde kent, bu sefer de neden A.Telli'nin gözünde değersizleştirilmiştir, bu anlatılmak istenir. Kent artık egemen güçlerin elindedir, sevda olarak nitelenen mitinglerin sesi kesilmiştir. Yani kent, sevdayı susturmuştur.

*Bu olan son mitingde böyle değildi
yitirmiş sanki o günkü sevincini, ruhunu
utanç mı kuşatmış yoksa ne
kapatıyor yüzünü titreyen elleriyle*

Son olarak şiirde kent her yerinde lekeler olan bir cüzamlıya benzetilir.

Bir cüzamlı gibi çürüyor kent. (S.Ç./s.33)

“Bu Kent Öldürüldü Diyorlar” şiirinde kent, içinde yaşanılanlardan dolayı suçlanır. Bu durum zaten tüm kent temasının alt yapısını oluşturur. 1980 darbesinin dayattığı sokağa çıkma yasaklarına gönderme yapan şair, kentin günü öldürüldü anlatır. Çünkü artık kentte yaşam veren güzel günler, sokaktaki kahvehaneler kapanmıştır. Sokaklarda insanlar yerine panzerler gezmekte insanlar evlerinde mezar gibi yaşamaktadır.

*Bu kent öldürüldü diyorlar
Kurşuna dizildi bir gece yarısı
Hayaletler geziniyormuş şimdi
Sokak aralarında ve caddelerde (S.Ç./s.40)*

“Belki Yine Gelirim” şiirinde, şiir serüveni boyunca olumsuz sıfatlarla nitelenen kent karşımıza çıkar. Sokakların kargaşasından kurtulup, doğada gezen şairin aklı yine de kenttedir. Çünkü kent, mağduriyetinin merkezidir. Kente geri dönüp savaşmak gerekecektir. Şair, “güzel bir nedenle yine gelirim” der. Yıldızlar gibi parlayan dostlar düşer aklına ve bu yüzden kente “belki yine gelirim” der ustaca.

Ölüm ilanları ve panzer seslerinden uzak

Çobanlarla dolaştık bütün yaz

Ama gene kentteydi aklımız

Işıldarken yıldızlar aradaki dostlarımız gibi (Belki Yine Gelirim/s.19)³⁵

“Hatıralarımı Yazma” şiirinde kent, yine sıkıntının yaşandığı bir yerdir. Egemen güçler tarafından devrimcinin zor kullanılarak etkisiz hale getirildiği, dostların kaybedildiği yerdir. Dönemin siyasi olayları anlatılırken şair, hep dumandan bahseder. Şehirlerin üzerini sokaktaki zulümden önce ve sonra hep duman kaplar. Gökyüzü hep kapalıdır; çünkü yaşananlar hep ağırdır, zulüm hep dumanlıdır. Kentler, direnişin yeridir ve çoğu zaman ölüm getirir.

Yine bir duman çöktü sokağa kent tutuştu

Oysa bir kente girişin provası oluyor ölümün(Ç.S./s.23)

“Ayrılık Ayracı” şiirinde sürgünlerde bir bir terk edilen şehirler ve bu şehirlerden anılarını yakıp yolculuğa devam eden devrimci ruhlu bir anlatıcı görürüz. Devrimcidir, çünkü 1980 darbesinin güzünü işler şiirlerinde. Anılarını kar altında bırakıp yeni şehirler keşfetmiştir anlatıcı. Anılar yakılmalıdır; çünkü çoğu acı barındırır. Serüvencidir devrimci, ait olmak istemez hiçbir yere. Onun mekânı yoktur. Ezilen insanların olduğu her yer vatandır. Geride bıraktıklarına dönüp bakmaz. Geridekileri anılarıyla, sevdalarıyla beraber hafızasında yok eder. Buna mecburdur, çünkü bağlanamaz hiçbir kentte.

Tek tutkusu o şehri bırakıp gelmek olmalı

Ve gelirken havaya uçurmak bindiğin otobüsü (Ç.S./s.27)

---

³⁵ Bu çalışmada: Ahmet Telli, *Belki Yine Gelirim*, Everest Yay., İstanbul, 2004 baskısı esas alınmıştır.

1.1.1.10. Tarih

Tarih, yaşanan her şeyin kaydının tutulduğu yerdir. Şair tarihten; kavgasını, devrim aşkını kendinden sonraki nesile kahramanlık destanı gibi anlatmasını ister. Telli' nin tarih anlayışı modern bir anlayıştır ve bu anlayışla tarihe tanıklık eder, notlar düşürür. Tarihin asırlardır yazdığı kötünün kazandığı savaşları, artık tersine çevirmek ister ve kavgasıyla bu yazgıyı değiştirmeye çalışır.

“Dövüşen Anlatsın” şiir kitabında başlıksız olarak yazılan bir mısra tarihe yeni bir sayfa ekler. Bu sayfada asırlardır susan ve kaybeden mazlumların düşünceleri için dövüştükleri anlatılır.

*Ey tarih, aç solgun yapraklı defterini
Ve kaydet dövüşenlerin hikâyesini (D.A./s.17)*

Bu mısra “Zulmün Defteri Eksik Tutulmuştur” şiirinde gönderme yapılır. Acının yenilginin yazılı olduğu bu solgun ve sararmış sayfalar, artık dövüşenlerin mücadelesini anlatacaktır. Keder uzaklara yollanmış, tarihe sevdikleri için vuruşmalarını düşürme günü gelmiştir.

*Elveda sararmış sayfaları hayatımızın
Elveda keder
Şimdi sevdiklerimiz için
Vuruşmaya geldi sıra (D.A./s.29)*

Şair, “Dövüşen Anlatsın” kitabında başlıksız olarak sayfa 17’de seslenilen tarihe yeniden seslenir. Bu kez tarihten, acılarla solmuş defterine yaşanmış, parçalanmış hikâyeleri yazması istenir.

*Ey tarih, aç solgun yapraklı defterini
Ve oku hayatımızın parçalanmış hikâyesini (D.A./s.31)*

Şair, kitabın yeni bir bölümüne geçerken yine başlıksız olarak tarihe seslenir. Artık acıya doydukları ve tarihe yeni kıyametleri yazmaya hazırlanması söylenir. Çünkü artık zulme sessiz kalınmayacak; direnişle sıkıntılar, bertaraf edilecektir.

*Ey tarih, kalmadı acının sözlüğünden öğreneceğimiz
Şimdi kıyametin koptuğu günlere götürür bizi artık (D.A./s.51)*

“Çocuksun Sen” şiir kitabının sunu kısmından sonra bir cümle dikkatimizi çeker.

*“Hatıralarımı yazma
Tarih sanıyor birileri”*

Ahmet Telli ‘nin gençlik yıllarından bu yana bir tarihin sıkıntılı günlerini yaşadığı gerçeğini anlatmaya çalıştı. Ahmet Telli şiirlerini hep sokakların karışık olduğu, eşitsizliğin yaşandığı, zulmün boy verdiği günlerde yazar. Şiir, onun sığınağı gibidir. Tanıklık ettiği bir tarih vardır. 1980 darbesi ardından hapisane yılları onun şiir dünyasında yer bulmuş ve Telli biriktirdiği anılarla tarihe notlar düşürmüştür. Aynı cümleyle “Karda İzler” şiirinin son cümlesini tamamlar.

*“Hatıralarımı yazma
Tarih sanıyor birileri” (Ç.S. /s.24)*

“Buradayım Sözümde” şiirinde şair, bir dönemin tanıklığını yaptığını anlatır. Tarih ögesi, şairin serüveni boyunca hep gizli bir düşmanlık beslediği olgudur. Tarih, her şeyi kaydeder ama büyük çoğunlukla dünyada zulümler olmaktadır. Tarih bunları kaydeden unsurdur. Açıktan bahsedilmez bu düşmanlıktan, ama Telli’nin tarih olgusuna hitap edişi bunu hissettirir. Tarih, kirlili ve pusludur. Çünkü ezilen insanların yenilgisini kaydeder. Gizlidir tarih, dumanlıdır. Aydınlığın saltanatı yoktur. Umudun bittiği yerleri de kaydeder tarih. Tarih; “yenilgiye uğradı umut” der işte bu yüzden suçludur.

*Puslu bir görüntü tarih dediğimiz ve kirlili
Sular buharlaşıyor buluşalım dediğin yerde (Ç.S /s.16)*

1.1.1.11. Gurbet

Ahmet Telli'nin şiirlerinde gurbet teması yoğun bir şekilde kendini hissettirir. Onun şiirlerinde gitmek, yeni yaşam alanları oluşturmaktır. Ancak bu oluşum sürecinde insan daima bıraktıklarına, uzaklaştıklarına hasret duyar.

Gurbet, bazen zorunlu bir gidişin ardından hissedilen duygu, bazen de insanın kendinden gidişini anlatmak için kullanılan bir duygudur. Gurbet teması ,şairin anlatım izleğinde birçok manada kullanılabilir. Okuyucu farklı manalarda şairin gurbet temini anlamlandırabilir. İnsanlar; zorunlu göçlere mecbur bırakıldıkça, baskı, zulüm, zorbalık, siyasi sıkıntılar var olduğu sürece gurbet teması Ahmet Telli'nin şiirlerinde varlığını sürdürecektir. Bütün bunların yanında insanın kendine olan gurbeti vardır ki işte bu gurbet, insanın özünden uzaklaşması sonucunda var olur. Bu duygu, modern hayatın insanı kendinden uzaklaştırmasıdır. Gurbet bazen de insanın bütün yenilgilerini, çaresizliklerini geride bıraktığı yerdir. Şair, bu farklı gurbet temalarını şiirlerinde kullanır.

Gurbet teması Ahmet Telli'nin bütün şiir kitaplarında varlığını sürdürse de *Hüznün İsyan Olur* kitabında yalnızlık duygusuyla beraber daha kuvvetli hissedilir.

“Gurbet Mutlaka Olacaktır” şiirinde şair memleketinden zorunlu ayrılan insanların bir memleket türküsüyle ya da tütünuyla yaşadıkları sıkıntılardan kurtulmanın mümkün olacağını söyler. Şiirde geçen “nazım” Telli'nin şiirine etkisi olan Nazım Hikmet'ten başkası değildir. Şair Karadeniz'e kıyısı olan Moskova'da bulunan Nazım'ın memleket hasretini Karadeniz'den geçen bir gemiye dokunmakla ve onu usulca okşamakla dindireceğini söyler.

Hiçbir şey gideremez iç sıkıntılarını

Memleketinin şarkıları ve tütünü gibi

Ve usulcacık okşar

Karadeniz vapurunu nazım (H.İ.O./s.12)

“Gurbet Mutlaka Olacaktır” şiirinde dönemin siyasi olaylarının zorunlu sürgünlere sebebiyet vermesine atıfta bulunulur. Şaire göre gurbet, yaşanan yüzyılda anlamını derinleştirerek devam edecektir. Bu duyguya uzak kalmak imkânsızdır.

*Gurbet ne ki yüzyılımızda
Demek de bir yabancılaşmadır.
Çünkü var olduğu her yerde insanın
Gurbet mutlaka olacaktır. (H.İ.O./s.11)*

“Gurbet Mutlaka Olacaktır” şiirinde tabiatın önemli bir parçası olan suyun serinletici özelliğinden bahsedilmektedir. Bu şiirde şair, gurbetin insan üzerindeki etkisinden söz ederek suyun bu serinletici özelliğini bir zıtlık oluşturarak acı duygusuyla birlikte kullanır. Kızgın bir demirin suyun göğsüne daldırıldığında çıkardığı ses, gurbetle yanan bir yüreğin ızdırabıdır.

*Suyun serin göğsüne daldırılan
Kızgın bir demirdir gurbet (H.İ.O./s.11)*

“Bir Hüzün Mevsiminden Çıkarken Kalbim” şiirinde Ahmet Telli, gurbetin insana dönük yanını anlatır. Gurbet bazen bütün zorlukları yaşatarak insanın sabrını sınar. Başka duygular gibi değildir. Sessizce kemirir insanı. Gurbetten kurtulmak bekleyişle gerçekleşir, dolayısıyla sabır ister. İnsan gurbette daha duygu doludur. Ancak bunların yanında bir gerçek vardır ki insan duygu dünyasını bu sıkıntılı süreçte büyütür. Gurbetin ilk zamanları insan hiç bilmediği bir şehirde yeni doğmuş gibidir. Gurbet, insanı büyütür.

*Bekleyişler ki demlenişi sabrın
Damıtır sessizliği ve üzüncü
Damıtır gurbetin kurak memesinden
Ve emzirir
Hasretin yanık yüzlü çocuğunu (H.İ.O./s.18)*

“Şen Olasın Halep Şehri” şiirinde Ahmet Telli, benzetmelerde gurbeti anlatır. Gurbet duygusunun uyandırdığı hisleri başka duygularla bağdaştırır. Ferhat’ın Şirin’in için sabırla deldiği dağa atıf yapılır. Burada Şirin, Ferhat’ın gurbetidir; varamadığı, ulaşamadığıdır. Kerem ve Aslı hikâyesinde Kerem’in Aslı’nın gurbetinde yandığı anlatılır. Ayrıca Kerem’in Aslı’nın ateşine Halep’te yanıp kül olmasına atıfta bulunulur.

Gurbet acıyı her gece şaire yorgan yapar. Bekleyişlerin insanı hüznün sonbaharına saldırdığı anlatılır. Bazen zorunlu gidişlerle gurbet duygusuna mecbur bırakılan bazen de kendi iç âlemlerinde gurbet duygusunu yaşayan şairlerden bahsedilir.

*Kerem’i kül eden yangındır gurbet
Ferhat’ın sabırla çatlayan kayadır
Sarınarak acının yangınına
Sararmış bir yaprak gibi nakışlar
Bekleyişlerin gergefine hüznü
Gurbet birazda Halep demektir.
Söylenir adı efsane efsane
Biraz da şairlere özgüdür gurbet (H.İ.O./s.30)*

“Gurbet” şiirinde insanı gurbete götüren sebepler anlatılır. Bunlardan biri de Anadolu toprağının verimsiz olmasıdır. Ekilenden fazlasını vermez toprak. Suyu yoktur toprağın, güneş yakıcıdır buralarda. Toprakta aranan bulunmaz buralarda ve gidişler kaçınılmazdır. Küçük yaşlarda gurbet düşer yüreklere.

*Ama gülmez buralarda toprak
Bire yirmi verdiği görülmez
Hasretin kavruk çocuğudur o
Bu yüzden hep çatlaktır yüzü
Ve on beşine gelmeden gurbetçidir.(H.İ.O./s.33)*

“Bunca Ayrılıktan Sonra” şiirinde gurbet ve gece bir noktada birleştirilir. İnsan, geceye varmadan gün ışığının altında farklı koşuşturmalara sığınır durur. Gün yerini geceye bırakınca insan yalnız kalır. Gece insanın düşünecek sorgulayacak vakti çoktur. Çünkü gün içindeki koşuşturma yoktur. İnsan gece özündeki sesleri dinler, yalnızdır, bu duygu bütün bedenini

sarar. Şiirde, gurbeti yaşayan bir insanın geceyle beraber gurbette olduğu fikrinin kendisinde uyanması anlatılır.

*Güneş kararıyor nedense apansız
Çatlıyor yüreğimizdeki yalnızlık tohumu*

*Ve gurbet
Batırıyor dişlerini etlerimize (H.İ.O/s.25)*

1.1.1.12. Zamandan Şikâyet

Klasik şiirden bu yana içinde bulunulan zamandan memnun olmamak şairlerin başlıca dertlerinden biri olmuştur. Aslında genelde sadece şair için değil sanatsal nitelikte eser veren birçok sanatçı zamanla geçinemez. Çünkü genellikle zaman, içinde yaşanan çağın eleştirisi olarak kullanılır. Birçok sanatçı; yaşadıkları zamanın huzursuzluklarını, bozulan düzen ve değişen insanları kısacası kendi dünyalarında onlara acı veren her şeyi zaman kavramıyla ilişkilendirip kullanırlar. Bu ilişkilendirme neticesinde yaşanan zaman, hep şikâyet unsuru oluşturur ve zamanı değiştirme çabaları gündeme gelir. Ahmet Telli'nin şiirlerinde zamanda bu bağlamda kullanılır. Sık sık geriye dönük mesajlar vermek için 'zaman' kavramını kullanan Ahmet Telli, bunun yanında da şiirlerinde yaşadığı zamana, tanıklık ettiği zamana da yer verir.

“Acının Şafağında Kalan” şiirinde zamanın yaşanan gerçeklere tanık olması ve devrim savaşında adil olmayan şartlarla, yenilen devrimcilerin ağrıtlarını içinde barındırdığı anlatılır. Zamanında diye başlayan hikâyelerde, bu zaman diliminin acılar ve kayıplar sebebiyle ağıtla anılacağı izlenimi verilir. Tabiattaki kuşlar, bahar ve olayları seyreden gökyüzü bu sıkıntılı günlerin tanıklığından utanır.

*Yıkık çıkırığında ağıtlaşır zaman
Biberli öyküsü anlatılır yenilgilerin
Utanır kuşlar, utanır bahar
Utanır tanıklığından gökyüzü (Y.Y. /s.43)*

“Gurbet Mutlaka Olacaktır” şiirinde Ahmet Telli, uğursuzluğuna inanılan ve evlere sokulmayan zakkum çiçeğinin, zamanın göğsünde kanadığından bahseder. Bu çiçeği zamanın göğsüne yerleştiren şair, her sürgünü bu çiçek gibi uğursuz olarak görmektedir. Zaman içinde gerçekleşen her sürgün birer zakkumdur ve bu uğursuz çiçek hasretin elleriyle yeni hüznler yoğurur.

*Zaman bağrında kanayan
Birer zakkumdur her sürgün
Hasretin elleriyle yoğurur hüznü
Ve kanatır gurbetin
Kadim yarasını (H.İ.O./s.12)*

“Bir Direnmedir Hasret” şiirinde zaman, sabırla ilişkilendirilmiştir. Zaman sabırla beraber, hasreti artırır. Hasret çoğaldıkça zaman sabretmeyi öğütler. İnsan acılara sabırla, hasretle direnir. Ancak şairin sabır olgusuna yaklaşımı farklıdır. Bütün sabırların zamanla birikip bir gün patlayacağına inanır. İşte şiirde de hasret, acıya ve zamana karşı Kerem’in sevdasının yalımını üfler. Kerem’in bilindiği üzere ahıyla yanarak öldüğü rivayet edilir. Şair bu rivayete atıf yapar.

*Zamanın acılaştırdığı
Kavruk bir direnmedir hasret
Üfler acıya ve zamana karşı
Kerem yalımını sevdaların (H.İ.O./s.23)*

“Bal Acısı” şiirinde zaman kavramı, sisli ve alıngan olarak betimlenir. Şairin şiirinde kullandığı “ortaçağ” ifadesi, zamanın hiç ilerlemediğini hissettirmek içindir. Ancak bu ilerlemeyişin nedeni nedir ve neden hala güneşlerin doğmadığı, sisli ortaçağ günleri yaşanır. Çünkü ortaçağda bilimsel düşünce baskı altında tutulmuş, yazarlar düşüncelerini kilisenin baskısıyla paylaşamamışlardır. Şairin şiiri yazdığı yıllar, ortaçağdan uzaktadır. Ancak o döneme benzer olaylar yaşanmakta, bu kez siyasi güç aydınları susmakla, susmayanları ise sürgünle cezalandırmaktadır. Dolayısıyla yaşanan yüzyıl değişmiş olsa da hala ortaçağın dogmalarıyla doludur hayat.

Ufkun sisle ve alingan
Hiç doğmuyor güneşler
Hiç doğmayacak
Sanki zaman
Hep ortaçağ (H.İ.O./s.42)

“Boğuntunun Yılan Sesleri” şiirinde zamanın geçmediğinden söz edilir. Şiirin genel havası, yalnızlık temi üzerine kurulmuştur. Yalnızlığın zamanı ağırlaştırdığı yargısına varmak mümkündür. Geçmek bilmeyen saatlerde yakılan binlerce ton sigara, saatin düzlemine sinmiş kokuya bürünmüştür. Dualar mı yoksa beddualar mı zamanı aşılmaz kılmıştır bilinmez, ama zamanın sıkıntılarla ağırlaştığı bellidir.

Saatlerin kadranlarına asılmış
Binlerce ton izmarit kokusu
Sessiz dualar mı?
İlençler mi büyütüyor
Ağırdan yürüyen zamanı (H.İ.O./s.52)

“Elveda Keder” şiirinde tabiat unsurlarıyla yaşanan zamanın tasviri yapılır. İçinde bulunan sıkıntılar tabiatın birer ögesiyle aktarılır. Çok sesli bir aktarım gerçekleşmiş olur. Okuyucunun duyularına, tabiatın görüntüsüyle ulaşılır. Gökyüzü yaşanan sıkıntılı günleri ardından demlenmektedir. Yeni acılara köprüler kurulmaktadır. Ancak fırtınalı deniz gibidir yaşanan günler. Bu fırtınada kalp bütün yelkenlerini rüzgârla doldurmuş giderken deniz yanar, dünya yaşanılmayacak yer olur.

Bir yandan demlenir durur bulutsuz bir gökyüzü
Bir yanda köprüler kurulur yeni acılara
Ama fırtınalı bir denizdir yaşanan günler
Ve kalbimiz
Alabildiğine şişirmişken bütün yelkenleri
Deniz tutuşur apansız ufuk daralır
Dünya dar edilir bize, her şey perişan olur (D.A./s.27)

“Ve Zulüm Bitmedi Daha” şiirinde Telli içinde bulunduğu zamanı anlatmakla başlar. Bu işçilerin grev sloganlarının olduğu panzer seslerinin duyulduğu bir zamandır.

Çığlık çığlığa böldü geceyi

Panzer sesleri

Grev davulcusu

Vurdu ilk tokmağını (D.A./s.55)

Yaşanılan zamandan uzaklara gidiş başlar. Şiirin içinde bir masalcı anlatır zamanın eskimeyen acılarını;

İlk tarih dersini dinledi çocuk

Grev davulcusundan;(D.A./s.56)

Habil ve Kabil’den başlayarak, Gilgamiş Destanına oradan Romalı Gladyatörlerine uğrar zaman bütün zulümleri anlatır. Zaman tüm acılara tanıktır.

Habil ve Kabil kavgasından beri

(.....)

..... Gilgamiş’den bu yana

(.....)

Bir gün Romalı Gladyatörler(D.A./s.61)

Zaman kavramını sürekli değiştirerek ilerleyen şiirin sonu tekrar günümüze gelerek sonlandırılır. Zaman içinde yapılan yolculuktan sonra tüm sıkıntılara rağmen bütün hakların eşit olacağı, herkesin beraber yaşayacağı bir zamanın “beklenen” diye tanımladığı bir güçle geleceği inancı içinde yolculuk tamamlanır.

Ve

De ki

Beklenen

Uzak değil

..... (D.A./s.77)

1.1.1.13. Ölüm

Yaşamak ne kadar anlamlı ve dolu dolu bir söylem ve bu söylem hayatın içini dolduran bir güçse, ölüm de bu yaşamın nihayi sonudur. Kimi şairlerin kabul edemediği, kimilerininse şiirlerinde en baskın tema olarak kullandığı ölüm teması, Ahmet Telli'nin şiirlerinde sisler arkasından sezdirilir. Zulmün neticesi olarak dava arkadaşlarının egemen güçlerce öldürülmesi anlatılır. Şaire göre ölüm bazen bu dünyanın zulmünden kaçılacak yerdir. Sonsuza kadar yaşamak istemez. Asıl önemli olan nokta A.Telli şiirinde ölümden korkmaz; çünkü devrimci ruhunda bu korkuya yer yoktur. Ölüm gelecek diye bu korkuyla savaşmaktan vazgeçmek onun düşüncesinde yer bulmaz.

“Düşerken Üzerimize Akbabaların Gölgesi” şiirinde ölüm, akbabaların şairin ve dava arkadaşlarının üzerinde dönüp durmakta olmasıyla hissettirilir. Çünkü bu kuşlar leşlerle beslenmektedir. Burada kullanılan akbaba ifadesi şairin egemen güçler olarak nitelediği insanlardır. Akbabaları ölüm tüccarı olarak niteleyen şair, onların yaşamasının ancak ölenlerin varlığıyla olacağını anlatır. Burada ölenler dava arkadaşlarıdır. Şiirde şahin ve güvercinler olarak korkusuzca barış için çabalayan devrimciler anlatılmak istenir.

Tepemizde dönüp duran akbabalar

Uzak, çok uzak çöllerden gelip

(...)

Ve ölümün sessiz dairelerini

Çizerken başımızda

(...)

Onlar ki şahinlerle güvercinlerin

Ölüm tüccarlarıydı. (Y.Y./s.28)

“Yangın Yılları” şiirinde faşizme karşı direnen bir halkçı söyleyiş karşımıza çıkar. Bu şiirde politik olarak sıkıntılı bir süreç anlatılır. Bu süreçte A.Telli'nin arkadaşları kentin kanlı gömleğini giyerler. Burada devrim uğruna canını verenler anlatılmak istenir. Burada ölüm, sadece ölmek değildir; dava için yeni bir umut, yeni bir intikam hevesidir. Bunun içindir ki şiirde “Bedrettin gülüşü” diyerek ölüm tasvir edilir. Burada Bedrettin adının çağrışım gücü 1978'de öldürülen Bedrettin Cömert'ti hatırlatır. Hacettepe'de çıkan olayların araştırma komisyonunun başkanıydı. Bu nedenle ölüm tehditleri alıyordu. Bir gün arabasına binerken

bir cinayete kurban gider. Bu ölüm dava düşüncesinin ateşini yakar. Ayrıca bu isimle davasından vazgeçmeyen Şeyh Bedrettin ismine de gönderme yapılır.

Bedrettin gülüşüydü dudaklarımızda

Yarına dönük

Ve inatçı

(...)

Ölüm diriltir kimi sevdaları

İntikam türkülerini (Y.Y./s.20)

“Acının Şafağında Kalan” şiirinde acının son noktaya geldiğini söyleyen şair ölümün bu acının içinde bir ışık olduğunu anlatır.

Ve ölüm ki artık

Acının şafağında göz kırpan bir ışıktır. (Y.Y./s.42)

Çünkü içinde yaşanan durum, ölmekten daha ağırdır. Susmak gerekmiştir ve bu suskunluk insanın beynini kemirmektedir.

Ölüm yargısından ağır, suskunun

Beynindeki iz düşümü

... tınmalarla doludur. (Y.Y./s.43)

Ayrıca bu ölüm onurlu bir ölümdür. Kendinden sonra gelecek devrim çocuklarının umududur.

Ve ölüm

Acının şafağında parlayan yıldızlardır.

Akar usul usul umudun bağına

Ve sonra düşer cemrelerle

Onurun döl yatağına (Y.Y./s.44)

“Elveda Keder” şiirinde düşüncesi için korkusuzca uçurumlarda duran bir devrimci karşımıza çıkar. Yolunda sayısız uçurum bulunan bu devrimci, uçurumların üzerine üzerine yürür. Çünkü ölmek, bu dava için bir son değildir. Uçurumdan düşünce o boşlukta yok olunmaz. Davası uğruna canından olan devrimciye uçurumun kanatları vardır. Düşersin ama ölümsüz bir kahraman olursun.

Uçurumlar ölümün kanatlarıdır artık (D.A./s.27)

“Acıyla Dolarken Günlerin Sarnıcı” şiirinde sıkıntılı memleket havası, devrim düşüncesinin geçici sekteye uğraması, 1980 darbesi gibi olumsuz olaylar çağrışım gücüyle okuyucuya anlatılır. Davadan vazgeçilmeyeceğinin altını çizen A.Telli, bu davanın nihai sonla elbette sonlanacağına, insanların beraber, eşit bir şekilde yaşayacağı günün geleceğine inanır. Yaşanılan sıkıntılı günlerin bu inancın gerçekleşmesiyle boşa gitmeyeceğini anlatan A.Telli bu noktadan sonra ölmekten şikâyet edilmeyeceğini anlatır.

Şikâyetsiz ölürüz yenilirsek şayet

Kavgamızın sürmesi mukadderdir çünkü

Heder edilmemiş olur yaşadığımız günler

Ölürsek şikâyetsiz ölürüz böyle bilerek (S.K./s.37)

“Karşılık” şiirinde hayatın dolu yaşanması gerektiği anlatılır. Bundan önceki şiirlerde de olduğu gibi Ahmet Telli’nin yaşamı bir serüvenci gibi yaşamak istediğini biliyoruz. İşte bu noktada Telli, devrimcinin serüveninde ölüm korkusuna yer vermez. Çünkü bu korku, insanı etkisine alır. Kaçmak gerekir o zaman; başka yerlere sığınmak, davadan vazgeçmek gerekir. İşte bunlara yer vermez ruhunda bir devrimci. Ölümü ve onun korkusunu sokmaz belleğine. O sadece dolu dolu yaşar. Eğer ölüm gelecekse bir anda ansızın gelecektir.

Deli bir ırmak gibi akmalı

Adına yaşamak dediğimiz

Sarsıntılar kalmalı anılar diye

Ve ölüm bir gök gürültüsü

Gibi gelmeli gelecekse (S.Ç./s.45)

Aslında bu şiirde geçen gök gürültüsü, A.Telli'nin yaşanan sıkıntıları tabiat üzerinden anlatması özelliğini ve aklımıza sokaklardaki kargaşaları getirir. Bu kargaşada göğe panzer ve mermi sesleri yükselir. Şiir serüveninin en başından beri gökyüzünü bu kargaşaya tanık tutan şairin bu kez gök gürültüsü gibi ürkütücü bir sesle bir devrimcinin canına kıyılmasını anlatmak istediğini söyleyebiliriz.

“Kalbim Katlanma Bu Dünyaya/ I “ şiirine göre yaşanan dünya o kadar sıkıntılar içindedir ki kendini tekrar edip durur. A.Telli birçok şiirinde acının, zulmün Ortaçağ'dan bu güne kendini tekrarlayıp geldiğini söyler. İşte değişen bir şey yoktur dünyada. Acısını, zulmünü tekrarlayan dünyada ölümsüz olmak, en büyük cezadır insana. Hele ölümsüz olup bu acılara alışmak, Telli'nin dünyasında asla cevap bulamaz. Çünkü o, acıya alışılmaz, zulme alışılmaz diye haykırmıştır “*Yangın Yılları'nda*”.

*Hep kendini yineliyorken sesler kokular
Gittikçe birbirine benziyorken dünle bugün
Ölümsüz olmak kadar ürkünç bir şey
Bu dünyaya alışmak duygusu*

Şiirin devamında tanrı inancına ince bir gönderme yapılır. Tanrı'nın ölümsüzlüğü bir ödüldür. Ancak Tanrı'nın zulme asırlardır seyirci kalması sorgulanır. İnsanın yıllardır zulme uğramasını cezası olarak gören şair, dinde intiharın yerinin olmadığı, intihar edenin bağışlanmayacağı emrine atıf yaparak bu dünyaya katlanamayıp ölmeyi ister.

*Sonsuza kadar sonsuzlukta asılı kalmak
Tanrılara ödül insanoğluna ceza ise
Kalbim, bağışlanmayacak bir şey yap
Katlanma kendine ve bu dünyaya (Ç.S./s.61)*

“Mardin” şiirinde mülksüzlük devri olarak nitelenen öte dünyaya daha çok zaman olduğundan bahsedilir. Ölümsüzlük, öteki dünya uzaklardadır, ama egemen güçler mazluma karşı daima cellat konumundadırlar. Çünkü bu güçler insanları topraklarından, mallarından, canlarından ayırmaktadırlar.

Mülksüzlük çağına daha çok

Zaman vardı ve uygarlık

Aralıksız kurban arıyordu

Halkların mazlum coğrafyasında (B.Ş./s.19)³⁶

1.1.2. BİREYSEL TEMALAR

Ahmet Telli şiirlerinde genelde özne olarak kendisi var olmuştur. Özellikle çıkan ilk kitabında direkt özne kendisidir. Şiir serüveni devam ettikçe bu özne belli belirsiz hissedilmeye başlanır. Telli'nin şiiri bireyden hareketle genele hitap eden bir şiirdir. A.Telli'nin sadece kendi yaşadığı ruh hallerinin yansımalarını barındıran şiirleri de vardır ama bunlar sayıca azdır. Bu bölümde bireysel tema başlığı altında topladığımız temaların birçoğu ikili okumalar sonucu bireyden topluma mal edilmiş temalar olarak düşünülebilir. Burada başlıklandırdığımız temaların büyük bölümü genelde devrim/devrimci temasının bireysel temalar üzerinden anlatılmasıdır.

1.1.2.1. Aşk

Aşkın üzerine neler yazılmamıştır. İnsanın var olma sürecinden beri en yoğun duygusudur aşk. Âşık olunan illa bir kadın değildir, aşkın yolu sayısızdır. Aşk; beşerden ilaha giden bir yol, doğaya sığınılan bir giz, buhranlı günlerin pırıltısı olarak karşımıza çıkabilir. Aşk insanın duygu dünyasında tutunduğu bir daldır. Ahmet Telli'nin şiirlerinde, şiirin her duyguyu barındırması ve bir yüzleşme yeri olması aşkın tema olarak seçilmesini gerekli kılar. Çünkü aşk, insanın kendisiyle yüzleşmesi gibidir. Şiiri bir şairin coğrafyasına benzeten şair, elbette bu düşüncesinin gereği olarak kendi ruhundaki aşkın yansımalarını şiirine döker. Telli'ye göre aşkla bakılan bir dünya güzeldir. Şaire göre kavgadır aşk.

“Nöbetin Bitmedi Daha” şiirinde şair geriye dönüp bakıldığında, gözlere bir avuç kum atılınca yaşanan acı durgusuyla özdeş bir hüznün olduğundan bahseder;

³⁶ Bu çalışmada: Ahmet Telli, *Barbar ve Şehla*, Everest Yay., İstanbul, 2003 baskısı esas alınmıştır.

*Bir avuç kum gibi gözlerinde
Geride bıraktığın günlerin hüznü*

Şaire göre; acılı hüznü asla pes ettirmemeli yine ayakları yere değmemeli insanın, duyguların en yoğun yaşandığı delikanlı dönemlerindeki gibi aşka, sevdaya tutunmalı insan. Buradaki delikanlılık dönemi, şairin devrim aşkıyla dolup taşıdığı dönemlere bir gönderme için kullanılmıştır. Delikanlılık, kanın deli gibi aktığı zaman dilimidir. İnancın, arzunun, aşkın en uçlarda yaşandığı zaman dilimidir. Burada aşka sığınan şair, aşkla insanın acılarının dineceğini aktarır. Aşkla hayata bir sevgili gibi sarılmalı ve bu duyguyla yaşanmalıdır:

*Yine delikanlı olmalısın
Bulutlara değmeli başın
Ve aşk seni sen yapan şeylerin
En başındadır.
Hep diri kalmalı yüreğinde
Sevgiliye sarılır gibi sarılmalısın hayata (Y.Y./s.66)*

“Gurbet Mutlaka Olacaktır” şiirinde aşk duygusu ağırlıklı olarak kendini hissettirir. Genç kızların oyaıyla mendile işledikleri gül demetinin sevgiliye duyulan hasretle, sabırla karardığı anlatılır. Gül aşkı simgeler, bu yüzden şair gülün karardığını söylerken, kavuşmayan sevgililerin sembolü siyah güle atıf yapmıştır. Sevgiler varoldukça, gurbetin daima olacağı söylenir.

*Oyalı bir mendilin kanaviçesindeki
Sabrın kararttığı gül demetine
Usulca düşüyorsa bir damla gözyaşı
Gurbet mutlaka olacaktır. (H.İ.O./s.10)*

“Gurbet” şiirinin bütününde hissedilen, gurbet duygusunun insanda bıraktığı izlerdir. Gurbette olan insan, sıla türkülerini dilinden düşürmez. Bu türküler, genelde insanın ruhunda sevda çağrışımları uyandırır. Türküler sevdaların yangını olur gurbette.

*Ve dudaklarımızda sıla türküleri
Savurur nice sevdaların yangını
Can evimize*

Şiirin yazıldığı yıllarda tren; uzak yolların gurbetin sembolüdür. Sevdalı geride kalmıştır. Uzayıp giden bu tren yolları kadar mesafe girmiştir araya, sevda artık gurbetin kendisi olmuştur.

*Ve artık sevda
Uzayıp giden tren yollarındadır. (H.İ.O./s.33)*

“Şiirime Dair” şiirinde şairin sevdaya yüklediği anlamların çağrışımlarını görmekteyiz. Sevdanın bütün sözcükleri doğrudan bahseden şair, hüznü sevdanın çocuğu olarak görmektedir. Toplumcu devrimci bir şair olan A.Telli’nin sevdayı şiirlerinde öne çıkarmasının nedeni sevdanın vuruşkan bir kuş gibi zulme, baskıya direnmesidir. Onun şiirlerinde hüznün hep sevdıyla gelir zaten. Sevda direnmektir, karşı koymaktır. Telli’nin şiirinde bahsettiğimiz gibi zulme uğrayanın sevdası daha ağırdır. Çünkü zulme uğrayan genelde hüznü öfkeyi karıştırarak bir direniş sağlar kendine. Bu direnişin savaşçısı sevdadır. Sevda ile bir yırtıcı kuş gibi karşı koyulur düşmana.

*Bütün sözcüklerin anasıydı sevda
Hüznü kundaklayıp yatırıyordu, yüreğimizin beşiğine
Sonra bize düşüyordu büyütüp civanlaştırmak
Kimi ellerde bezgin bir ihtiyara dönse de
Kimi ellerde vuruşkan bir Şahan oluyordu.
Ve ben sevdayı
Öylece aldım şiirime. (D.A./s.8)*

“Unutulan” şiirinde insanın doğadaki güzellikleri aşkla görmesinin mümkün olduğu söylenir. Meşe ve incir ağacının ürperen dalları her sene yeniden aşkla tazelenir. Âşık olan insan çevresindeki her şeye aşkla bakar. Gözüne doğanın ayrıntıları çarpar. İçindeki aşk her şeyi güzel gösterir. Burada incir ağacının bereket sembolü olması, meşe ağacının köklerinin sağlam olması aşkında sağlam ve bereketli olması manasında yorumlanabilir.

*Meşe ve incir ağaçlarının
Ürperen dallarına bak
Aşktır böyle güzelleştiren
Doğayı, yaşamı ve seni (S.K./s.28)*

“Sıcak Bir Kış” şiirinde şairin *Çocuksun Sen* şiir kitabıyla birlikte epik söyleşinin yerini lirizme bıraktığını ve sevdayı kısmen de olsa devrim sevdasından ayrı işlemeye başladığını görürüz. Kadın ve ona duyulan aşk *Çocuksun Sen* şiir kitabından önceki şiirlerinde pek rastlanmaz. Sürgüne giden devrimciyi bekleyen kadınlar vardır, ya da gurbetteki evladına hüznlenen ama A.Telli direkt olarak sevda ve kadını yan yana kullanmaktan kaçınmıştır. Çünkü Telli’ye göre esas olan devrimdir. Şiirlerinde slogancı ve dili epiktir ama *Belki Yine Gelirim* şiir kitabında kırılan bu söyleyiş *Çocuksun Sen* kitabında artık naif bir sese dönüşür. Bu çerçevede “Sıcak Bir Kış” şiiri ayrılık acısıyla kendini değiştirmeye saçlarından başlamış bir kadının tasviriyle başlar. Ayrılığın bir son olmadığını yeni bir başlangıçları içinde taşıdığını görürüz. Bu şiirle beraber aşk ve kadın imgesi yan yana kullanılmaya başlanır.

*Saçlarını gittikçe kısalttığın günlerde
Sen söylemiştin bu sözleri unutmadım.
Her aşk bir ayrılık gizler ayrılıklarsa
Bir merhabanın sıcaklığını taşır kendisinde (S.Ç./s.31)*

“Çocuksun Sen I” şiirinde kent yaşamının tozuna bulaşmamış katkısız acemi kasabalı aşklara gönderme yapılır. Kasabalarda aşklar daha mahrem, daha mahcup yaşanır. Ayrıca Telli kent kavramını hayat kadınlarına benzetir. Çünkü ona göre kent güvenilmezdir, vefası yoktur. Dünyanın aşkı unuttuğu sadece bir tanıdık gibi adını anımsadığında bahseden A.Telli aslında bu düşüncenin altında dünyadaki zulümlerin, acıların aşkı unutturduğunu ya da yaşanmaz hale getirdiğini söylemek istemiştir. Zaten şair, bu kirlenen dünyada sevdiğini, sevdayı anlatmaz. Onu ütopyasına çağırır. Çünkü dünyada yaşanan zulümler, ayrılıklar aşkları yaşanmayacak kadar yormuştur. Dünyadaki bu olumsuzluklar, şairin ütopyasını da kirletmiştir.

*Kekemeyim en az kasabalı aşklar kadar mahcup.....
Aşkta dünyanın çoktan unuttuğu bir tansık
Seni bekliyorum orda, o kirlenen ütopyada (S.Ç./s.35)*

“Aşk Bitti” şiirinde biten bir aşkın ardından yaşananlar anlatılır. Aşk, insanın bütün uğraşı olur. Hayatının tek dikkate değer gerçeği, her şey unutulur bir aşkla, sadece merkezde aşk olur. Bu şiirde bir kadına duyulan ve biten bir aşk konu edilir ve bu aşkın ardından değişen duyguların anlatımı aktarılır.

*Bir aşk nasıl biterse öyle bitti bu aşk da
uzun bir hastalık gibi
Aralıksız dinlediğim alaturka bir fasıl gibi
Gökyüzüne bakmayı, dostlara mektup yazmayı
Çiçekleri sulamayı unutmuşluğum gibi.
Bitti (S.Ç./s.88)*

Çocuksun Sen şiir kitabının sonunda, “Söz/De Sararır“ şiiriyle yumuşamış bir dille güzel bir ayrılık şiirine rastlarız. Bu şiirde anlatıcının bir aşktan sonra yaşadığı sıkıntıları, hayata bakışını görürüz. Aslında şiir biten bir aşkın ardından yazılmıştır ama duygunun kuvvetini okuyucuya geçiren bir aşkın ardından. Burada bir kadına duyulan aşk ve ayrılık acısı karşımıza çıkar. Aşk herhangi bir düşüncenin, devrimin, özgürlüğün simgesi değildir bu şiirde. Tam olarak yüreğe işlenmiş bir aşktır.

*Olur, aramam seni ve kimseyi
Anıları pas tadında bırakırım
(...)
Ayrılıkta bir olanaktır bilirsin
İnce bir sis, bir hüznün örtüşür
(...)*

Sözlerde sorarım biterken bir aşk (S.Ç./s.92)

Ayrıca söz /de sararır yazımı bize sözün eskiyeceğini, aşkın da sözde ironik olarak sararacağını hissettirir. Bir aşk biterken sözler ayrılık yüklüdür, hüznüldür, sarıya güne dönüktür. Ama aşkın kendisi sözde sararır çünkü aşk hep bahar ve yeşildir.

1.1.2.2. Ayrılık

Ayrılık geride bırakmaktır hep bir şeyleri. Sevgiliyi, vatani, dostları... Ayrılık bazen kaçıştır, sıkıntılardan gitmek ve terk etmek gerekir geçmiş. İşte bu durumda ayrılık, bir sığınak gibidir insana ama bazen mecburidir gitmek. Telli'nin şiirinde ayrılık, gurbetin doğurduğu bir unsur olarak sık sık karşımıza çıkar ama net olarak ayrılık temaları daha seyrek. Siyasi olayların yakın tanığı olan A.Telli'nin arkadaşları vatana hasret bırakılır zorunlu ayrılıklar yaşar. Bazen de şiirlerinde dava için, devrim için bir yere bağlanamamanın sembolüdür ayrılık.

“Gurbet Mutlaka Olacaktır” şiirinde şiirin genel havasında bulunan gurbet temasının getirisi olarak ayrılık ifadesini görürüz. Ayrılığın olduğu her yerde gurbetin olacağı anlatılır.

*Ayrılıklar yakıyorsa içimizi
gurbet mutlaka olacaktır. (H.İ.O./S.9)*

“Suçlama Beni” şiirinde devrim davası için kadınından ayrılan bir direnişçi çıkar karşımıza gitmek ağır gelir direnişçiye bağrını yakar bu ayrılık.

*Suçlama beni
Böyle bırakıp
Gidiyorum diye
Bağrımı yakan
Bir yaradır
Bu ayrılık şimdi(S.K./S.48)*

“Ayrılık Ayracı” şiirinde kötü giden günlerin ardından geçmişin izlerini taşıyan fotoğrafların yırtılması anlatılır. Şiirlerinde yaşadığı dönemin sıkıntılarını anlatan Telli fotoğrafların da canını sıktığından bahseder. Onun şiiri geçmiş anlatır, fotoğraflar da geçmişteki anıları. Telli'nin şiir izleğinde anılar hep acı verir, çünkü içinde zulümler vardır. Umutsuzluk sarmıştır her yanını. Geçmişin acıları yüreğini yakmaktadır. 12 Eylül 1980 darbesi, hayatının da davasının da güzü olmuştur. Geçmişe dönüp baktığında yaprakları dökülmüş bir ağaç gibi hisseder kendini. Defalarca yenilmiştir sevdası, zalimin ellerinde. Güzün gelen darbe, onun da sevdasının da ayrılıkla imtihanı olmuştur.

*Yazdığım şiirler canımı sıkıyor artık
Fotoğraflarımı yırtıp atıyorum tek tek
Ve bütün yapraklarımı döküyorken şimdi
Eylül diyorsun, tam da orda başlıyor ayrılık (Ç.S./s.26)*

“Sıcak Bir Kış” şiirinin ayrılık üzerine kurulduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu şiirde bırakılıp giden kentle, geride kalanlar anlatılır. Sonuçta bütün yollar, ayrılığın durağına gelir. Geride bırakılan şehirlere kar yağar, akıl yağın karla geride kalan her şeyi unutmaya zorlar. Zorunlu gidişler vardır kentlerden. 1980 darbesinden sonra sıkıyönetim döneminde ülkeden kaçışlar başlar. Bu kaçışların öznesi, düşünceleri egemen güçler tarafından kabul edilmeyen, adı anarşiste çıkan aydınlardır. Halkı isyana sevk ettikleri gerekçesiyle suçlanırlar. Memlekete hasret kalırlar. Memleketin hüznüyle özdeşleşmiş kar kokusu bile özlenmektedir.

*Kar ayrılık hüznüdür ve ne çok
Ayrılıklar yaşandı şu son birkaç yılda
Yurdundan ayrılanları düşünüyorum ve birisi
özledim diyor, ülkemin kar kokusunu da özledim. (Ç.S./s.32)*

1.1.2.3.Yaşama Sevinci

İnsanoğlu acıların en baskın yaşandığı zamanlarda kendini yazma eylemine yönlendirir. Yazılınca acılar, sıkıntılar, unutulmamak üzere miras kalır arkadakilere. Bir rahatlama çeşididir yazmak. Ahmet Telli'nin şiire başladığı ve devam ettiği yıllardaki siyasi sıkıntıların varlığı düşünüldüğünde yazmak eyleminin şair için ne kadar önemli olduğu görülür. Şair için devrim düşüncesinin halka ulaşması için yazmak gerekir. Telli'nin şiirlerinde sıkıntılı günlerde halkın yeni doğan güneşle beraber umutlarını yenilemesi gerektiğini vurgulanır. İşkenceler ve zulümler içinde dahi insan yaşama tutunmalıdır.

“Güneşi Sen Çekeceksin Buluttan” şiirinde şair tabiatı, zor günleri özellikleriyle tasvirleyip elbette iyi günlerinde olacağını aktarır. Yeryüzünü aydınlatan güneş (özgürlük) elbette zaman gelecek bir esmer bulutun (zulmün) etkisiyle yeryüzü kararacaktır. Ama bu durumda hemen pes etmemek gerekir. Yeni bir iklim yaşanıyordur.

Yitirilince güneş

Esmer bir bulutun gölgesinde

Hayata kulak ver

Deniyor seni

Yeni bir iklimde (Y.Y./s.38)

“Her Nasılsa Yalnızsın” şiirinde şair umudun aydınlık, umudun karanlık olmasında ve güzellikleri görmede gecenin engel teşkil edeceğini sezdirir. Şairin şiirlerinde gece zulmü, zindanı anımsatır. Bu yönüyle genellikle sıkıntılı duyguları aktarıldığı bir zaman dilimidir. Aslında şair bir yol ayrımındadır. Devrim gecedir. Çünkü sıkıntılar gecenin içindedir. Ama sevdası öyle büyüktür ki “ey kalbim” ifadesi şairi yine geceyi seçeceğini hissettirir. Çünkü bu nidâ ile hayıflanma, yapma kalbim demek istemektedir. Ama kalbi yine geceyi seçecektir.

Yaşam gelincikler gibi beklerken seni

Gecenin kapısını çalma

Ey kalbim (H.İ.O./s.22)

“Bekle Beni” şiirinde şair doğayı tasvir eder. Bu tasvirlerinde arka planında hep sıkıntılara karşı direnmek yatar. Doğanın fırtınası, karı, boranı, tiplisi vardır. Ama doğa bunlara hiç yenilmez her bahar kendini en başından yaratır. İşte insanda böyle olmalıdır. Sıkıntılara yenilmemelidir. Hem hayatta doğa gibi değil midir zaten en sıkıntılı zamanlarda birden bir güneş doğar.

Doğa pervasızdır biraz

Bakarsın en olmaz yerde

Masmavi bir su fişkirir

Ve suyun ışıldayan göğsünde

Sevincin nilüferleri (S.K/s.56)

“Havalandırma” şiirinde açık havada volta atan mahpusların yaşama sevinci anlatır. Her şeye rağmen hayat devam ediyordur. Gökyüzüne bakıp nefes almak, umudu canlandırır. Burada gökyüzünün A.Telli'nin bundan önceki üç kitabında kullanım şekline değinmek gerekir; Telli *Yangın Yılları* kitabı ile başladığı şiir sürecinde devrim odaklı bir anlatımla *Hüznün İsyân Olur ve Dövüşen Anlatsın* şiir kitaplarında genel hatlarıyla aynı izlek üzerine yazar. Bu süreçte gökyüzü hep kasvetli, dumanlı, kızıl veya kan rengidir. Gökyüzü sokaklarda yaşamın şiddet günlerinin tanığıdır. Ancak devrim söylencesinin sert sesini yumuşattığı ve 1980 darbesinin gecesinde saklı kalanları anlattığı *Saklı Kalan* kitabında gökyüzü bu şiirde umutla bağdaştırılır. Yaşama sevinci uyandırır.

Dört yanımız çevrilmiş

Olsa da dikenli teller

Açık havada şöyle

Derin bir nefes almak

Merhaba demek güne

Yaşamla yeniden

Kucaklaştırıyor insanı (S.K./ S.65)

1.1.2.4. İnanç

Edebiyatımızda tanrı inancı ve tanrının mucizeleri yıllardır ele alınmıştır. Yaratıcı, yarattıklarıyla bazen şairin ilham kaynağı olarak, bazen de kötü kaderin sorumlusu şiirde kullanılır. Şairler tanrıya, onun yarattıklarına bazen kafa tutarak bazen de tanrı yerinde kendilerini ya da düşüncelerini görerek toplumun inançlarına rest çekerler. Yaşanılan coğrafyada inançlarla ve tanrıyla kafa tutmak asla hayal edilemeyen, mümkün olmayan bir olayken, bazı şairler kendilerini bu durumun dışında tutar. Ahmet Telli'nin şiirlerinde tanrı, zulümlere sessiz kalmakla suçlanır. Şair, zaman zaman devrim düşüncesini tanrı gibi niteleyerek kullanır.

“Bal Acısı” şiirinde şair, bir bakışıyla sevdayı yakın eden sevgiliden söz eder. Aşkın inancı gölgelemesi, her şeyin sevgilide aranması, hatta aşkın sevgiliye secde ettiren yönü işlenir. Dervişlerin dergâhı olur sevgili ve ona bağlı olan müritler, âşıklar bulunur. Burada sevgili ulaşılmaz ve kutsal sayılır. Secde edilen yaratıcı değil, şairin ütopyasında ki sevgilidir.

Bakışın ki

Kısaltır özge aşkları

Sokar dergâhına

Secde ettirir

Varılmaz uzaklıktır bakışın

“Çocuksun Sen I” şiirinde çocuk, şairi ve sevgiliyi betimler. Çocuğun masumluluğu, saflığı, kirlenen dünyanın içindeki tertemiz yüreği, şairin sığınağı olmasına sebep olmuştur. Çocuk acemidir, yaşanmışlıkları yoktur. Duygularını direkt aktarır. Hiç büyümmez bu çocuk, bir mucizeyi andırır. Eğer çocuk bir şey istemekten vazgeçerse umutları tükenir ve bu durumda dünyaya küsmüş demektir. Küsen bir çocuk, geleceğin umutlarını da götürür.

Susan bir çocuktan daha büyük bir tehdit

Ne olabilir, sorunun karşılığını bilmiyor kimse

Şairin bu ifadesi onun çocuğa yüklediği anlamı derinleştirir. Çocuk şairin ütopyasında kirletilmemiş sevgilerin sahibidir. Sevgiyi oluşturan çocuktur. Ancak oluşan sevgi o kadar kirlenmiştir ki artık ona göre değildir. Şair, esirgeyen ve bağışlayan sıfatlarının sahibi olan yaratıcı yerine ‘çocuk’ diye seslendiği özneye hitap eder. Burada çocuk öznesinin, tanrıdan daha merhametli olduğu algısı oluşturulmaya çalışılır.

Adınla başlıyorum her şiire ve her mısrada

Esirgeyesin bağışlayasın, biat ediyorum

Çocuksun sen bu dünya sana göre değil (Ç.S./36)

“Veda” şiirinde Ahmet Telli şiire ve şaire verdiği önemi, Hz. Muhammed’in veda hutbesine gönderme yaparak anlatmaya çalışır. Ona göre bu hutbenin etkisindeki çoğunluğun, şairin söylencesi etrafında da oluşacağı fikridir. Bu düşüncenin arkasında şiirlerinin etki gücünü peygamberin sözlerinin etki gücüyle kıyaslama vardır. Burada divan edebiyatında şairlerin kendilerini sık sık söz ülkesinin peygamberleri olarak nitelemelerine gönderme yapılır. Şiirde bununla kastedilen şairin, şiiri ve kendisini kutsallaştırması değildir. A.Telli’nin söylencesi egemen güçlere boyun eğmemek, eşitsizliği kabul etmemektir.

Hutbeni bitir artık, hırkanı as, asanı al,

Bir veda sesi ol kendine hoşça kal diyerek(B.Ş./s.91)

“Su Çürüdü” şiirinde hücrede olan anlatıcının yalnızlık ve sessizlik içinde kalışını görürüz. Hücreyi kör bir kuyuya benzetir anlatıcı. Sesini duyan yoktur. Karanlığın içinde yitirmiştir sesini. Hz. Yusuf’un kardeşleri tarafından kuyuya atılışıyla içinde bulunduğu durumu ilişkilendiren anlatıcı, onu kuyudan kurtaran yaratıcının, kendisinin içinde bulunduğu kuyuyu ona mezar edip sorguya çekmesini anlatır. Bu kuyudaki sorguya hesap günü ümmetinin yanında olacak peygamberler de gelmezler. Kuyudaki anlatıcı, yalnızlık ve sessizlik içinde sorularla baş başa kalır.

“Karanlığın karnında yitirdim sesimi.

Kör bir kuyuda unutulmuş Yusuf’tum belki,

Ama durmadan soruyorlardı. Tanrılar bilmiyordu

Sordukları şeyleri. Peygamberler büsbütün

*hain çıkmıştı. Ama yine de soruyorlar
soruyorlar, soruyorlar...” (S.Ç./s.64)*

1.1.2.5. Yol/Yolculuk

Yolculuk, insanlık tarihinin ana konularından biridir. “*Tarih, bir yönüyle göçlerin, seferlerin ve bir mekânı terk edişlerin hikâyesidir. Bu sebeple de yolculuk dinî kıssalardan mitolojiye, mitolojiden efsaneye, hikayeyeden şiire kadar edebiyat metinlerinin vazgeçilmez bir ana teması olmuştur.*”³⁷ Yolculuk; bir yere varmak, bir şeyleri aramak ya da kaçmak için yapılabildiği gibi bir serüven /macera da olabilir. Her yolculuk, bir yoldan geçer. Bu yol bazen yolcuyla ayrılığa, hasrete götürür; bazen de kurtuluştur. Bütün bunların yanında Ahmet Telli’nin birçok şiirinde ‘yol’ karşımıza devrim yolu olarak çıkar. Uğruna savaşılacak ve sonunda zafere giden bir yol. Yolculuk, şairin şiirlerinin büyük bir çoğunluğunda zorunlu bir eylemdir. Siyasi olayların ardından çıkılan zorunlu yollar bir sürgünün ilk adımıdır.

“Erken Açan Çağla Çiçeği Gibisin” şiirinde yol sadece şairin sesi değil onun ve arkadaşlarının sesi olarak duyulur. Şiirde bahsedilen yol dumanlı bir yoldur. Şairin devrim ifadesini dumanla karşıladığını söylemek yanlış olmaz. Çünkü kitabın ilk şiirinde de aynı benzetmeden faydalanılmıştır. Bu yolda pusatlarını (*eski bir silah*) bile hazırlamayan devrimci, yüreğindeki yollara düşme arzusunun şiddetinden söz eder. Bu arzu devrim adına direniş adına hissedilen bir arzudur.

*Dumanlı bir hava sarmışken yolları
Sen daha pusatlarını bile hazırlamamışsın
Oysa yüreğindeki kan
Patlatacak neredeyse damarlarını*

Şiirin devamında yollara düşülecek zamanın uzaklarda olmadığı haberi verilir.

---

³⁷ Şerife Yalçınkaya, “Yol Metaforu ve Klasik Türk Edebiyatında Arayış Yolculukları”, Türk Dili ve Araştırmaları Dergisi, Sayı/13, Ocak 2007

O kadar uzak sanma

Yollara düşeceğin zamanı (Y.Y./s.24)

“Düşerken Üzerinize Akbabanın Gölgesi” şiirinde şair yol kavramını; dava yolu, devrim yolu olarak niteler. Bu yolda şairden ve onun arkadaşlarından önce yürüten çok dava gönüllüsü vardır. Dar bir alanda yaşamaya Osmanlı tarafından mahkûm edilen Türkmenlerin ayaklanmaları olan Babai ayaklanmasının öncüsü Baba İshak’tan başlayarak, sosyalizm yanlısı olaylara verdiği destekle bilinen 15.yy. Osmanlısının tanınmış isimlerinden olan, Osmanlı idaresinden memnun olmayan köy ve yoksul dervişlerle isyan eden şeyh Bedrettin ve bu davada öldürülen Börklüce Mustafa’ ya selam edilir. Çünkü gittikleri yol birdir.

Biz ki baba İshak gibi

Yollara düşmüşüz çoktan

Ve börklüce’yle birlikte

Selam uçurmuşuz Bedrettin’e (Y.Y./s.33)

“Zulmün Defteri Eksik Tutulmuştur” da şair, şiirin bütününde hüznü dolu bir yoldan bahseder. Bu yol zulümlerle, kederle doludur. Ancak direnişçi ruhun kendini ateşleyip bu yolu bir başka ayrıma götürecektir. Yanılgılar ve yanlışlıklar bu yolda olmayacak, fırtınalarla kalbin hüznüleri uçup gidecektir. Bu yolda, kitabın adı gibi sevdikleri için omuz omuz vuruşmaya, düşünmeye yeminli bir yoldur.

Bir yol ayrımındayız artık

Bitirdik yanlışları ve yanılgıları

Kalbimizi fırtınalarla yeniledik

Elveda sararmış sayfaları hayatımızın

Elveda keder

Şimdi sevdiklerimiz için

Vuruşmaya geldi sıra(D.A./s.29)

“Soluk Soluğa” şiirinde 1980 darbesinin ardından zulümden kaçan insanların zorunlu ayrılıkları anlatılır. Yaşanılan yerden her ne için, ne sebeple kaçılıyorsa ve bir yolculuk başlıyorsa, ayrılık acısı üşütüyorsa bu yolda aslında yol bir yere gitmez. Bir kaçıştır belki yol ama bir yere gitmez. Nereye gitse de yol, insanın kalbi varılacak yere önce gider. İnsanın yangını yolculukla bitmez, yangınların sebebi yürektedir çünkü.

*Üşüten bir acıydı belki her ayrılık
Her yolculuk yangınların başladığı yereydi.*

Ancak elden gelen bir şey bir şey yoktur. Her yolculuk bir serüvendir. Ömür bu serüvenlerle geçecektir. Yürek yangını kül etse de ruhu, yolculuk var olacaktır.

*Çaresiz çıkılacaktır o yolculuklara
ki bir ömrün karşılığıdır serüvenler. (S.Ç./s.9)*

“Soluk Soluğa” şiirinde zorunlu ayrılıklardan sonra tabiattaki güzelliklerin insanın acılarını bitirdiği söylenir. Daha doğrusu insan yolculuk sırasında tabiatın keşfedilmemiş güzelliklerini kendi duygu dünyasında benzetmelerle süsler. Yolculuk bir acıdan, sıkıntıdan kaçışsa eğer tabiat, insanın yanında sığınağı olur. Hayatı zevkli hale getirecek bir güç olur. Tabiat bu şiirde de sıkıntılar ardından yollara düşen anlatıcının sıkıntılarını unuttururan bir sığınaktır.

*Ne zaman yollara düşse biterdi acılar
Gül yüzlü sular fişkırırverdi toprağın karnundan
Kavaklarsa oynak bir çingene kızı
Her kıpırdanışında açılıverir uzun ince bacakları (S.Ç./s.10)*

“Belki Yine Gelirim” şiirinin temel ögesi gitmek üzerine kuruludur. Gitmek, yol gerektirir. Yol da, yolculuk. Şairin yolculukları, serüvenleridir. Şair, bağlanmaz her yere ama vazgeçemedikleri vardır, sevda gibi devrim gibi. Şairin bütün gençliği boyunca hayatında sürgünler olmuştur bu nedenle bir şehre bağlanamaz.

*Bir yolculuk düşüyor aklıma gidiyorum
bütün gençliğim böylece geçip gitti işte
ama hala bir şeyler var vazgeçmediğim.(B.Y.G./s.17)*

“Çocuksun Sen II” şiiri, içinde bulunduğu kitapla aynı adı taşır. Kitapta kar imgesi öne çıkar. Karın, bazen acıların üstünü örten, bazen buz kestiren yönü şiirlerde işlenir. Kar imgesinin var olduğu şiirlerde bir yolcunun hissiyatı vardır. Yeni bir kente gider anlatıcı, geride bıraktığı kentin üzerine karlar yağdırarak. Kentte sevdaları vardır anlatıcının ama gitmek gerekiyorsa bu kentten ilk dönemeçte bu sevdalar tipiye tutulur. Çünkü en çok onlar bellekte unutulmaya zorlanacaktır.

*Yeni bir yolculuğa çıkıyorum kar yağıyor
Bir aşk tipiye tutuluyor daha ilk dönemeçte(Ç.S./s.34)*

“Veda” şiiri Ahmet Telli’nin şiir macerası boyunca yazdığı, tanıklık ettiği tarihe elvedası niteliği taşır. Sürgünlerin ardından kaldığı yerleri bir bir sayar ve hepsinden ayrıldığını aktarır. Bütün yollara anlam katan, yolcunun kendisidir.

*Yolcu olmasa neye yarar yollar, oteller,
İstasyonlar, havaalanları, kervansaraylar,
Hoşçakalın hanında hamamında konakladığı,
(...)
Kapılarından uzak durduğum şehirler
Ayrılığın da vardır elbet vakti saati (B.Ş./s.87)*

“Yol” şiirinde devrim arzusunun bugünün insanın da sürmesi isteği anlatılır. Şairin anlayışına göre devrim; başkaldıran insanın yolculuğu, kuşaklar boyu sürse de ertelenmez olandır. Devrim düşüncesi yenilgiler almış olabilir ama anılar canlı tutularak yolculuğa devam etmek gerekir.

*Yolculuk uzun bir cümledir
Ezberini bozar kimilerinin*

Derin yüzmek nefesini tutmak
Ve bir de anıları daima
Yanına almak gerekir (B.Ş./s.62)

1.1.2.6. Şair/Şiir

. Şairsiz şiir, şiirsiz şair olmaz. Şair öznesi bazen karşımıza bizzat Ahmet Telli'nin kendisi olarak çıkar. Bazen de genel bir şair algısıyla karşılaşırız. Telli'ye göre şair, zamanın tanığıdır ayrıca kuşlarla konuşan, tabiata yön veren, toplumun aynası, aydın ve belli bir zaman diliminin tanığıdır. Telli'de şair genellikle hüznüldür. Ancak onun şiirine hâkim olan devrimci romantik, sesi yüksek çıkan, eylem adamı, serüvenci gibi olgular dikkate alınacak olursa bu bağlamda bir şair betimlediğini söyleyebiliriz. Bunun yanında şair hayata karşı sessiz kalan, dilini korkak alıştırın şairleri de eleştirir. Ahmet Telli'ye göre şiir yaşama tutunmak, olumsuzluklara karşı durmak demektir. Şiiri aşkla bütünleştirir şair, çünkü aşk acısını anlatan yegâne güçtür şiir. Şair ve şiir birlikteliği yazarın şiirlerinde geniş yer tutar. Ahmet Telli'ye göre şiir yaşama tutunmak, olumsuzluklara karşı durmak demektir.

“Dövüşen Anlatsın” şiirinde şair, şiiri toplum için yazdığını vurgular. Ancak şair cümlelerinin eksik kaldığını, yaşananları tam olarak anlatmadığını, acının her yansımasını şiirine alamadığını ifade eder. Aslında bu şiire adını veren şiir kitabında şair, özne değil pasif bir direnişçi konumundadır. İşte bu noktada Ahmet Telli şiirinden sıyrılır ve devrim mücadelesini bizzat göğüsleyenlerin şiire devam etmesini ister. Bu, bir davettir; başka bir ifadeyle şiiri yazan değil bizzat yaşayan bir şaire davettir.

Ey şair
Yine bölük pörçük anlattın
Yine eksik bıraktın bir şeyleri
Gün devrilmekte ama sen
Tutmamışsın acımızın çetelesini (D.A./s.30)

“Şiirime Dair” şiirinde şair, şiirlerinin içeriğini açıklamaya çalışır. En çok sevdâyı kullandım der. Çünkü seveda, şairin düşünce dünyasındaki en temel ütopya dır. Sevdanın öznesi, genelde uğruna üslubunu değiştirmediği “devrim” aşkıdır. Fakat bu özne, zaman zaman bir kadın olarak da karşımıza çıkar. Yaşanılan acılar, zorunlu sürgünlerden sonra hasret, bekleyiş ve sabır sözcükleri şiirinde sıkça görülür. Çünkü şiirin temelinde bu sözcüklerin argümanları bulunur. Bu sözcüklere yakın duran sözcükleri de kullanır Telli. Bu ifadelerin şairin ruhundaki tesiri hep aynıdır. Bu nedenle şair, bu duyguları konu edinen şiirlerinin aynı değere sahip olduğunu söyler.

En çok seveda sözcüklerini kullandım şiirlerimde

Sonra acı, hasret, bekleyişler ve sabır

Hangi sözcük yakın durmuşsa bunlara

Hangi sözcük ilmik atmışsa ötelere

Alıp kullandım yüz kere bin kere

Kimi kez

Hep aynı şiiri yazdım sandım

Şiirini tarif ederken hiçbir baskıya boyun eğmediğini, doğru bildiği yoldan şaşmadiği anlatılır. Ona göre başkasının boyunduruğunda yazmaz, yazamaz, onun şiirinin onuru vardır.

İsmarlama sözcüklere bel bağlamadım hiç mi hiç

Bu yüzden kötü bulunup geri çevrildiği de oldu

Uşaklaşmadı hiçbir şiirim

-onurumdur bu-

Bu tavrından sonra Telli, şiirini kötü bulanların kimler olduğunun, ne sebeple kötü bulduklarını izah eder. Ayrıca şiirinin etki alanından bahseder. Sömürgeciliğe, baskıcı rejimlere, ulusal üstünlük inancına sıkılan bir şiir gibidir onun şiiri. Şaire göre düşünelere şiirin silahı sıkılmışsa, acı ve zulüm geriler. Ayrıca şiirin sonunda “küçük burjuva” dediği kitle, şairin durduğu yeri anlamamızı sağlar. Şair, halkın hizmetkârıdır. Bu nedenle burjuva onun şiirini anlamasa da olur.

Ve

Derim ki

Emperyalizme, faşizme

Şovenizme sıkılan bir mermi olabilmışse şiirim

Geriletmişse acıyı ve zulmü

Yırtılıp atılıyorsa küçük burjuva ellerde

Şiirimin verilmiş hesabıdır bu (D.A./s.9)

“Şiir ve Sevda” şiirinde şairin ilk üç kitabından sonra “sevda” öznesinin artık “devrim sevdası” ifadesinden sıyrıldığını görülür. Arka plan okumalarda yine devrimle ilişkilendirilebilecek olan bu sevda, çoğunluk olarak kendi anlamına yaklaşmaktadır. Sanatçının toplumun sıkıntılarına kayıtsız kalmayıp, korkmadan bildiklerini ifade etmesini savunan Telli, şiirin etki alanını da belirler. Şair, hiç beklenmedik bir anda şiirin duygu dünyasında ki bütün kapıları kapatabileceğini ve bu kapıları açmanın tek yolu olarak sevdayı anahtar etmek gerektiği anlatılır.

Pervasız bir avcı gibi bazen

Bütün yolları tutabilir şiir

O zaman onun menziline ancak

Sevdayı kuşanarak girilebilir. (S.K./s.12)

“Şiir ve Yaşam” şiirinde sevdanın büyüklüğü yaşayanı aşmışsa onu şiirle anlatmak gerektiği aktarılır. Duyguların en son noktasının dışa aktarımıdır şiir. Gül bağına ölümsüzlük suyu vermenin şartıdır şiir. Gül bağı olarak sevdanın nitelendirildiği düşünüldüğünde, şiirin de bu gül bağına ölümsüzlük suyu vazifesi göreceği anlatılır. Şiir sevdayı coşturur.

Yaşananı aşan sevda yorumu

Şiirin kanıyla yoğrulmamışsa

Gülün hevengini, coşturan bengisu

Verilmemiştir çeliğin damarına(S.K./s.46)

Şiirin devamında, şiirin yazılmasının, sevdalı yüreklere borçlu olduğu hatırlatılır.

*Şiirden söz açılınca
Diyor ki bana konuğum
-Başka söze gerek yok
Aşktır onun tarihçesi(S.K./s.47)*

“Vaktinde” şiirinde, şiirin etki alanı üzerinde durulmuştur. Şiir ve aşkın birlikte umut vereceği ve hayatın bunlarla sulanacağı zaman mutlaka çiçekleneceği anlatılır.

*Şiirin ve aşkın ırmağı
Vaktinde akıtılırsa umuda
Ve onlarla sulanırsa eğer
Mutlaka çiçeklenecektir hayat(S.K./s.51)*

Ahmet Telli, “Anlattım Durdum” şiirinde bir şair olarak yaşanan sıkıntılı günleri anlattığını söyler. Zaten Telli'nin şiirinin temel unsurlarından biridir halk için yazmak. Ahmet Telli şiirlerinde halkı direnişe çağıran korkusuz bir özne ya da halkın bizatihi kendisi olur. Genellikle özne şair merkezlidir. Çünkü şair, tüm sıkıntıların canlı şahididir. Bundan önce sevdayı anlatabilmenin şiirden geçtiğine inanan Telli, bu şiiriyle şiirin bile yaşanılan süreci anlatmada eksik kalacağını söyler. Çünkü darbeye beraber, mahpuslar başlamış ve bu serüven sıkıntılar yumağı olmuştur.

*Hayır! Yetmiyor aşkları
Ayrılıkları ve büyük
Serüvenleri anlatmaya
İyi bir şiir bile bazen (S.Ç./s.3)*

“Kirli Su” şiirinde yaşanan sıkıntıların ardından insanlığın kirlendiğini anlatılır. Su bu şiirde bir imge olarak kullanılır. Su kirli akar; çünkü zulümler, acılar şehirde kol gezer. Sanatçının aydın görüşünü şiirin önünde tutması gerektiğine inanan Ahmet Telli, halkın sıkıntılarından uzak kalıp kendi kendilerini öven sanatçılara gönderme yapar. Onları ete süte karışmayan korkaklar olarak niteler. Ona göre ülke bu haldeyken aslında sadece ülke değil tüm dünya zulüm altında ezilirken, bir şair duyarsız kalmaz. Ona göre şair, sanatını bu halka köle etmelidir. Dışarıdaki ölümler, bu korkak şairleri ilgilendirmez; çünkü onların hayatları yalnız kendileridir.

*Bulvar meyhanelerinde korkak şairler
Yeteneksiz bir sürü yazar çizer takımı
Koltuklayıp duruyorlar birbirlerini
Ölüm kol gezerken varoşlarda(S.Ç./s.32)*

“Biz Neyi Anlattık” şiirinde vebanın kol gezdiği kentin bir başka yüzüne ayna düşürür Telli. Bu veba ifadesi bir benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Kentte yaşanan sıkıntıların veba hastalığı gibi herkese bulaştığı anlatılmak istenir. Acının içinde kıvranan toplumun içinden bir çocuktan bahseder. Şair, bu acıyı anlatacak söz bulamaz. Burada “çocuk” imgesi gelecekte bu acılarla büyüyen çocukların varlığını hissettirmek için kullanılmıştır. Zira darbe yalnızca bugünü değil, yarınları da olumsuz etkileyecektir.

*Yakıp kül eder şiirimin
Bütün sözcüklerini birden
Babası hapisten yeni çıkmış
Bir çocuğun gözlerindeki alev(S.Ç./s.55)*

Ahmet Telli, “Geldim İşte” şiirine *Belki Yine Gelirim* şiir kitabından on yıl sonra yayımlanan *Çocuksun Sen* şiir kitabında yer verir. Şair, düzenin değişmemesi, şartların hep aynı kalması sebebiyle şiir serüvenine on yıl ara verir. Sesi daha liriktir artık. İlk kitaplarında olduğu gibi epik söyleyiş ağırlıklı değildir. Ahmet Telli “Belki yine gelirim” deyip ara verdiği şiire, on yıl sonra “geldim işte” diye başlar. Aslında şair, öğretmenlik mesleğine de 1981’de sıkı yönetim döneminde tutuklanarak veda etmiştir. 1993’te mahkeme kararıyla öğretmenliğe döner ve emekli olur. *Çocuksun Sen* şiir kitabının ilk basımının 1994 yılında yapıldığını göz

önüne alırsak şairin, meslekten uzaklaştırılma cezasını da bu yıllarda bertaraf edilir, mesleğe geri döner. On yıl aradan sonra yarıda kalan şiir serüvenine “Geldim İşte” diyerek başlar.

Şair, yaşanan darbenin ardından zorunlu sürgünler sonrası anaya, babaya, kavgaya, sevdaya özlemle doludur. Şiir yazar insanların hele kendisi gibi halk için yazar şairlerin ölümsüzlüğüne inanır. Şiirde elinde bir fotoğraf vardır bu ölümsüzlüğün simgesi olarak algılanabilir. Kendi ölümsüzlüğüne inanır şair, şiirleri tarihe notlar düşürür. Bir ganimet kadar değerlidir yazdıkları.

Şiir yazar bir adamın fotoğrafı var yanımda

Kendini ölümlü sanıyor onu getirdim ganimettir.(Ç.S./s.15)

“Akbabalar ve Kelebekler” şiirinde bin yıllık ömürleriyle zulmü niteleyen akbabalar ile bir kelebek ömrü kadar kısa süren barış, huzur, özgürlük anlatılır. Yaşanan her şeyi hoş görmekten bahseden şair, “Yangın Yıllarından” bu yana yaşadığı tüm acı ve zulüm dolu anıları yakıp halkın sıkıntılarını, mücadelesini şiirden soyutlayıp yazmaya başlayabilir.

Yaşanan ne varsa hoşgörünün

Bir parçasıdır artık ben

Yine de yakabilirim bu gece

Bütün anılarımı bir şiir için

Bu sözlerin ardından şair irkilir, eğer anıların acısı yoksa ruhunda, dostları da yoktur belleğinde. Eğer şiirini bu acı hatıralardan soyutlarsa, sıkıntılarla imtihanı bitmemiş olan yurdunda bu şiirin kıymeti olmaz. İşte Telli'nin sanat anlayışının tam karşılığı bu cümlelerde gizlidir. Şiir, halkın ortak acılarını anlatmalıdır. Halktan uzak olamaz, şiir. Ancak Telli 'nin de bir ütopyası vardır ama bu ütopya da yine acıların sığınağıdır. Yine halk için sığınmıştır bu ütopyaya.

Sonra irkiliyorum, anılarım yoksa

Dostlarım da terkedilmiştir yangın

Sönüp dururken yurdunda ki o zaman

Kıymeti harbiyesi nedir bu şiirin (Ç.S./s.69)

1.1.2.7. Hüzün

Şiiri niteleyen en güzel sıfatlardan biridir hüzün. Yüreğe dokunan birçok şiirin temelinde hüzün bulunmaktadır. Şiir her okuyucunun dünyasında yeni çağrışımlara sebep olur. Ama hüznün oluşturduğu atmosfer başkadır. Hüzün yeni anlamlar ve çağrışımlar yaratmayan ortak bir duygudur. Soylu bir duygudur hüzün, genellikle sözün bittiği yerde dik duruşun adıdır.

Ahmet Telli'nin şiirinde hüzün temel izleklerden birini oluşturur. Belirli bir coğrafyadaki insanların sıkıntılarını anlatmadan hissettirme durumunun adıdır hüzün. Geçmişe dönüp hüzünlenen insanlar anlatılır şiirlerde. Burada geçmiş zulümlerle doludur ve sıkıntılar geçmişte de vardır. Onun şiirlerinde hüzün perişanlığın adı değildir aksine karanlığın içinde ufacıkta olsa umut demektir.

Telli'nin şiirlerinde hüzün teması, baskın olarak kendisini hissettirir. “Düşerken Üstümüze Akbabaların Gölgesi” şiirinde şair, devrim düşüncesinin delikanlı bir öfkeyle, zulmü yapan olarak benzetilen eli kolu her yere yetişen kolları çokça olan ahtapotla boğuşmaktadır. İşte bu öfkenin içinde hüzünlenmeye bile zamanın olmadığını hiç durmadan, düşünmeden silahları kuşanmanın gerektiği anlatılır.

Bir yandan delikanlı öfkeler

Dev bir ahtapotla boğuşuyor

Hüzünlenmeye bile

Zaman yok artık

Çoktan kuşanmalıydım pusatlarımı (Y.Y./s.36)

“Güneşi Sen Çekeceksin Buluttan” şiirinde şair, güneşin bulutlara teslim olduğu bir zamanda insanın, bakır tuzlarıyla zehirli hale gelmiş hüzün tarafından zehirlenmesi yerine inatla kendine gelerek yüreğindeki bu zehirden arınıp, güneşi bulutların arkasından çekmesi gerektiğini anlatır.

*Düşmesin yüreğine
Hüznün bakır çalığına dönen sancısı
Güneşi sen çekeceksin buluttan
Hayatı sen yeşerteceksin
Unutma (Y.Y./s.38)*

“Sessizliğin Yorgun Yüzü” şiirinde hüznün rahatsız edici, burulmuş tadının bir damlasının şiire düşünce, yüreği gece ve gündüzün sızlattığı aktarılır. Hüznün artık tahammül edilmeyecek bir hal almıştır. Şairin ütopyasında gidilen ve bıkkın olarak dönülen serüvenlerin içerdiği hüznün artık kaldırılamaz. Şairin köy öğretmenliği yaptığı yıllarda sürekli yer değiştirmesi, yeni serüvenler yaşaması, bu şiirdeki özneyi kendisi yapar. Kente gizlice giren şair, aslında artık kendini kente de ait hissetmez.

*Hüznün kedere cemresi düşünce şiire
Sızlatıyor yüreğini gündönümleri
Ve yorgun dönüşler bıkkın serüvenlerden
Hiç kaldırılmıyor içi artık o hüznüleri
Bir hırsız gibi dönüyor kente (H.İ.O./s.55)*

“Efkarlı Olduğumuz Doğrudur” şiirinde efkarlı bir hava dolaşmaktadır. Anadolu’da dokunan kilimlerin her bir motifinin bin bir hüznün barındırdığına değinen şair, o motiflerin boşuna olmadığını her bir ilmeğinin bir acıyla işlendiği anlatılır.

*Acılıyızdır,
Boşuna değildir kızlarımızın
Kilimlerimize nakışladığı hüznün (D.A./s.20)*

“Günlüğü Yoktur Hüznün” şiirinde hüznün yazılmayacak kadar derin manaları olduğu anlatılmak istenir. Hüznün puslu bir yoğunluktur. Sessizce kemirir insanı hareketsizdir hüznün, sabitlenir insanın yüreğine.

*Bu yüzden anlatılmaz, paylaşılmaz.
Devimsiz, sessiz
Puslu bir yoğunluktur ancak (D.A./s.33)*

“Karda İzler” şiirinde Telli ömrünün geçtiği şehirleri kar altında bırakarak ilerler. Yeni yolculuklar yeni serüvenler yaşarken geride bırakılan kentlerin üzeri karla örtülür. Belleği temize çıkarmaktır bu. Yüreğe soğuk bir sızı yerleştirmek geride bırakılan şehirlere kar yağarken unutulmak istenenlerin, yenilgilerin üstünü kapatan kar bin bir hüznle her tanede dökülür şehrin üzerine anılar kar taneleriyle özdeşir. Bu durumda hüznü anılarıyla şehir, kar altında kalır. Ancak hüznler, aşkların sığınağıdır. Hüznler biriktikçe sevdalar daha sağlam geri döner.

Kar yağıyorken milyon bereket hüznü yağıyordu

Derim ki kar ve hüznü bir aşkın seyir defteridir. (Ç.S./s.21)

1.1.2.8. Ses/ Sessizlik

Sessizlik, birçok sanatçının farklı manalar yüklediği bir sözcüktür. Ancak hangi mana yüklenirse yüklensin içinde sırlarla dolu bir sözcüktür. Sessizliğin dildeki karşılığı konuşmamak demekse, Ahmet Telli'nin şiirindeki karşılığı ise cesaretlenme sürecini sabırla yüklenen bir sözcüktür. Susmak; çok şey anlatır ama anlayabilmek zordur. Telli'nin şiirlerinde susmak, öfkenin artması ve yapılacak bütün eylemlerin öncesi niteliğindedir. Bir hazırlık sürecidir susmak.

“Şiir, yakalanmayı, dile gelmeyi, görünmeyi ele geçirmektir.”³⁸ Başka bir deyişle sessizliğin içindeki duyguyu dışarı çıkarmaktır şiir. Bu bağlamda susmak, sessizlik ve kalabalığın uğultulu sesi içinde, insanın biriktirdiği her şeye karşı bir karşı duruştur. Bu durumda bireyin ruhundaki bütün çözümlenmeleri içerir.

Sessizlik; parıldayan, filizlenen, tomurcuklanan, tutuşan nesnelere, seslerin duyguların evidir Telli'nin şiirlerinde. Sessizlik görünmeyen kalbidir aslında hakikat ve düş olarak. Şairin şiirlerinde sessizliği bozacak güç, şiirin içinde yer alır.

---

³⁸ Yannis Ritsos, *Her Zaman En Başta Özgürlük*, Çevirenler: Ö. İnce, H. Milas, İ.Kuçuradi, Kırmızı Yay.,2010, s.35

“Suskunun Saati” şiiri şairin susma vaktini anlatır. Şair susunca kuşlar da susmuştur, ardından her şey susmuştur. Belki de buradaki kuş, gönül kuşudur. Çünkü bu kuş susunca, sevgiye dair her şey donmuştur. Söz ve şiir duygusundan arınıp soğumuştur. Ama bu sessizliği sözcüklerin ve zamanın tohumu bozacaktır.

Susar kuşlar

Susar kent

Cadde...

(...)

Donup kalmış

Sevda kokanı bile sözcüklerin

(...)

Çatlar tohum

Çatlar zaman(Y.Y./s.21)

Sokağa çıkma yaşağının anlatıldığı “Korsan Baskını” şiirinde halkın evlerinin pencerelerinden dışarıda olup bitene sessizce ama yüreklerinde yankılanan bir sessizlikle seyirci kalmaları anlatılır. Bu sessizlik bekleyiştir, bir tür sabır imtihanı ve sessiz kalmanın yürekte oluşturduğu bir suskudur.

Taşıyor pencerelerden daralan yürek atışları

Ve dolduruyor kentin bütün caddeleri

Ölümcül bir susku

Bekleyişin yapışkan sessizliğidir bu (Y.Y. /s.49)

“Sessizliğin Çanları” şiirinde şairin sessizliğe yüklediği anlam oldukça farklıdır. Sessizlik, daha sonra çıkacak olan gür sesin ön hazırlığı gibidir. İnsan sustukça yüreğindeki korku tohumu çatlayacaktır ve bir gün bu tohum yeşermeye başladığında bir çığlık gibi kuvvetlice boy verecektir. Şairin şiirlerinde slogancı bir sesin olması, onun şiirlerinde sessizlik temasına oldukça güçlü bir anlam katar. Şair susmayı, direnmek ve devrim için bir hazırlık süreci olarak görür.

Bir çığlığın sessizliğidir.

Derin suların dinginliği

(...)

Derin suların dinginliği

Çatlatır yüreğinde korkunun tohumunu

Çünkü sessizlik en büyük ustadır

Düşü gerçeğe dönüştürürerir apansız. (H.İ.O./s.45)

Sessizliğin, söylenecek sözün bittiğinden değil yeni ve gür sesler için hazırlık süreci olduğuna inanan Ahmet Telli “*Gurbet*” şiirinde sessizliğin, öfkeyi bilelediğini, daha keskinleştirdiğini anlatır. Susmak, yürekte sivri bir öfkeye dönüşür. Sustukça öfke artar. Susmak, beklemektir. Şair, susmanın şiirini duyurduğu bir zaman dilimi olduğunu vurgular. Sustukça doyan şair, şiirine gür sesle geri dönecektir. Sevdanın susmakla büyüyeceğini anlatan şair, bu sevdayı dönemin sıkıntılarına, siyasi olaylarına yönelik kullanmış gibidir. Çünkü suskunluğun daha sonra bir devrimci sesi olacağına inanır.

Ve emzirir sevdayı sessizlik

Sessizlik ki öfkenin bileytaşı

Şiirin emzirilme saatidir. (H.İ.O./s.36)

“Bir Hüzün Mevsiminden Çıkarken Kalbim” şiirinde şair, bekleyişin oluşturduğu derin sessizlikten bahseder. Ahmet Telli’nin şiirlerinde beklemek, sabretmek, susmak, hep gür bir eylemin habercisidir. Bu şiirde bekleyerek olgunlaşan sabır; sessizlik ve üzüntünün sebebidir.

Bekleyişler ki demlenişidir sabrın

Damıtır sessizliği ve üzüncü (H.İ.O./s.19)

“Şen Olasın Halep Şehri” şiirinde şair acı, sabır ve yalnızlığın insanı susturacağı gerçeğini anımsatılır. Bahar canlılığın, umutların mevsimidir. Şairin şiir ütopyasında bahar direniştir, zulme karşı tomurcuklanmadır. Ancak güz ise ayrılık taşır. Gurbettir güz. Sabırla, sessizce sararmıştır güz. Yalnızlığı anımsatır güz. Halep şehri yaşlanmıştır artık. Güzle susmak eylemini birleştiren şair, Halep’in Kerem’in sevdasına tanık olup sessiz kalmasını ve Halep’in bu sessizlikle sararmasını anlatır. Kendini de Kerem gibi aşık olarak nitelemek isteyen şair, bu benzetmeyle içindeki devrim aşkına tanık olup sessiz kalan şehirleri suçlar.

*Solgun bir gül gibi yüzün
Acının, sabrın ve yalnızlığın
Sessizliği sararıyor
Yorgun yüzünde alınının. (H.İ.O./s.29)*

“Sessizliğin Çanları” şiirinde Ahmet Telli, susma eylemini kullanırken; bir sonraki aşamada susan sabreden insandan bir öfke kusturur. Susmak, sabretmektir. Henüz öfkesini kusmadan bekleyen özne, yüreğinin denizinin derinlerinde sabır dalgalarını kayalara vurarak sessiz çığlıklar atar.

*Bir çığlığın sessizliğidir
Derin suların dinginliği
Ki çınlar yüreğinin
Kararan kayalarında*

Şiirin devamında sessizlik ve yalnızlık üzerinde durulur. Yalnızlık; şaire göre katran gibi yapışkan, bulaşan bir olgudur. Bu olgu, beyinde sessizlikle ters düşen bir şekilde çığlık gibi yankılanır. Sessizliğin insanı çileden çıkaran yanı anlatılmak istenir.

*Delecek beynimi bu çığlımsı sessizlik
Ve bu katran gibi yalnızlık (H.İ.O./s.46)*

“Saklı Kalan” şiirinde Ahmet Telli, geriye dönüp bakıldığında yaşanan sıkıntılı günleri sessizlikle anımsar. Şiirini “*Saklı Kalan*” kitabıyla farklı bir kulvara taşıyan şair, naif dokunuşlarla anlatır devrim savaşını. Önceki gibi slogan söyleyiş yoktur artık. Geçmişe dönüp baktığında acı bir tebessüm gibi solgun yüzü, aşkın yalnızlığını taşır. Aslında buradaki “solgun gülümseyiş” ifadesi, anlatılmayacak şeyler olduğu hissi uyandırmaktadır. Acıların ve sebebini yalnız gülümseyenin bildiği gizli bir sessizlik halidir bu gülümseyiş.

*Anımsanan ne varsa şimdi
Biraz acıya dönüktür yüzü
Ve solgun bir gülümseyiş
Gibi sararken sessizliği (S.K./s.11)*

“Acıyla Dolarken Günlerin Sarnıcı” şiirinin bütününde doğa tasvirleri üzerinden göndermeler yapan A.Telli bu defa normal şartlardaki tabiatın, bir el tarafından değişen seyrini anlatır. Bu el “egemen” güçlerdir. Bir dal kırılır. Önce sessizlik içinde bir ses, bir korku sarar doğayı. Böcekler yuvalarına kaçar.

*Sonra bir dalın çıt diye kırılıvermesi
Suların ürpertisi yaprakların hışırdayışı
Yürek atışlarının hızlanması bütün doğada
Ve böceklerin yuvalarına çekilişleri (S.K/s.32)*

“Ters Yüz Edilen” şiirinde Ahmet Telli’nin şiir serüveninin en başından beri susmak eylemine yüklediği anlam görülür. Telli’nin şiirinde susmak, hayatın var olduğu sürece olacak bir olgudur. Susmak, yeni sözlerin birikmesi için gereklidir. Konuşmak kadar insana özgüdür susmak. Susmak, sevgileri büyütür yürekte. Yaşamak da, susmak da sevgi kadar anlamlıdır.

*İnsanın en görkemli yanı
Yaşamak ve susmak belki
İkisi de sevgiler kadar anlamlı (S.Ç./s.57)*

“Karda İzler” şiirinde Telli’ nin yeni serüvenlere başladığında geride kalan kentler için kar altında kaldılar ifadesini kullanır. Bu yaklaşım, anıların üstüne kar yağdırır ve görünmez olur yaşananlar. Ancak şairin felsefesine göre bu kar, elbet eriyecektir. Sadece geçici olarak olanları unutmak gerekir. İşte bahar, bu yüzden sık sık şiirinde yer alır. Buzları eritir bahar. Anıları canlandırır. Her gittiği kentin üzerini karla kapatmıştır şair. Sessizlik demektir kar. Usulca yağar, el ayak çekilir kar yağınca. Sadece karın ses olmayan sessizliği kalır. Geride bırakılan şehirlerde sevdalar kalmıştır. Karları bile yangına çeviren bir ateş kalmıştır. Bu ateş, düşünce sevdasıdır; devrim düşüncesidir. Kar altında olsa da anılar, yürek elbette bu karın altındaki yangını yakacaktır. Ömür denilen şey, kentten kente yolculuktur. Telli, soluk soluğa yaşar ve hep yetişmek istediği yerler vardır. Sevdaya geç kalma telaşı yaşar. Ömrü, geride anılarını bıraktığı kar altındaki kentlerde geçmiştir. Telli’nin belleğinde bu yüzden ömür denilen şey bir kar tanesi olmuştur.

*Geçmişim kar sessizliğiyle özetleniyor artık
Anılarım buz tutmuştur aşklarım kar yangını
Ömrüm parmak uçlarımda eriyen kar tanesi (Ç.S./s.20)*

“Özetliyor Seni Bu Yağmurlar” şiirinde güllerin açışıyla, kuş seslerinin duyulmasıyla neşeli günlerin başlayacağı umudu anlatıcının içine dolsa da sonuç olumsuz olur. Güller aşkı anlatır; renkleri ruhu canlandırır. Güller kuşlara yar olur, insana umut. Bu özelliklerine atıf yapılan gül, memleketin havasını değiştiremez. Karanlık bir sessizlik vardır sokaklarda. Şairin şiirinde karanlık acıdır, hüzündür. İşte karanlık, sessizlik tam da bu manada kullanılır. Sokaklar, yaşanılan acıların sessizliği içindedir.

*Güller de bozamıyor bu uzun
karanlık sessizliğini kentin (Ç.S./s.29)*

“Çocuksun Sen II” şiirinde şair, yaşanılan dünyada şiddetten, zulümden kaçmak için bir uçuruma sığınmaktan kaçınmaz. Bir sese güvenir, uçurumdan düşmek pahasına bile güvenir bu sese. Aslında uçurumdan düşmek, bu dünyada yaşamaktan daha onurludur belki. Bu düşünceyle geceyi gözlerine mendil yapar ki umutlar karanlığın içinde görülmesin, tutunacak dalı olmasın. İşte bu karanlık ona “Su Çürüdü” şiirindeki hücreyi hatırlatır. Karanlık; yaşadığı işkenceleri, zulümleri aklına düşürür.

*Uçurum diyordun bir aşk uçurum özlemidir.
Bırakıyorum öyleyse kendimi sesinin boşluğuna
Tutunabileceğim tüm umutları görmeyeceğim için
Gözlerimi bağlıyorum geceyi mendil yaparak
(Gözlerim bir yerlerde daha bağlanmıştı, bunu
Unutmuyorum, unutmuyorum, unutmuyorum hiç) (Ç.S./s.38)*

2.1.1.9. Yalnızlık

Yalnızlık bazen ruhun ihtiyacı olarak insana iyi gelse de çoğu zaman çaresizlik, kimsesizlik kavramlarıyla özdeş gibidir. Yalnızlık, insanın tasarrufuyla bedeni rahatlatmak için var oluyorsa verimli bir zamandır. Ancak durum bunun tam tersi ve istemediğiniz halde yalnızlık kapınıza geldiyse hayat bir kavgaysa ve yalnız mücadele edenin başarı ihtimali çok düşükse yalnızlık beter bir olgudur. İşte Telli'ye göre de hayat bir kavgadır ve kavganın dövüşenleri (devrimcileri) vardır. Eğer yalnız kalınırsa kavga amacına ulaşmaz. Kalabalık olmalı kavga dediğin. Sesin gür ve beraber çıkmalı. Bu yüzden yalnızlık, şairin yörüngesine girmekten kaçındığı bir kavram olmuştur.

“Yalnızlık Yasak” şiirinde şair devrim aşkının yalnız kaldığında sönmeye mahkûm olduğunu anlatır. Şairin çoğulcu sesi, burada kendini ele verir. Beraber olunursa geç kalınmaz gidilecek yere; beraber olunursa yanlışlıklar yapılmaz. Şiirin genel görünümünde yalnız kalmanın, devrim düşüncesini tökezletmesi anlatılır.

Yolcular varmıştır varacağı yere

Anlıyor ki şimdi yalnız kuş

Yalnızlık yanlışlığın ilk adımıdır (Y.Y./s.46)

“Yalnızsın Eğer” şiirinde yalnızlığın bir hayalet gibi kapıda beklediği söylenir. Yalnızlık, hayalettir. Çünkü korkutur. Bir var bir yoktur. Yalnızken insan karamsar olur. Burada şairin yoldaşlık ve beraberlik sesi kesilince insanın içini yeşermeyip çöle döneceğini, ufkunun kararacağını anlattığını görürüz. İnsan yalnızlıktan sadece bir adım uzaktadır.

Bir hayalet gibi kapındadır

Yalnızlık denilen şey

Ufkun kararabilir birden

İçin çölleşebilir.

Kaçışın bile bir adımdır

Ya da dönüşümdür kendine

Unutma (H.İ.O./s.26)

“Saklı Kalan” şiirinde 1980 darbesinden sonra geçici olarak devrim davasının sekteye uğramasından dolayı bir yalnızlık, şiirin bütününü sarar. Yaşanılan acılardan sonra rüzgârın uğultusu gibidir yalnızlıklar. Bu bazen şairin esin kaynağı olan doğayı, aşkı, yaşamı kaplayabilir; ama kişiyi yıldırılmaz. Bu devrim düşüncesine okuyucu merkezli bir göndermedir. Sıkıntılar ve yenilgiler olsa bile, yalnızlık her tarafı sarsa bile yaşananlar kayalıkların gölgesini bile doldurmaz. Burada devrim düşüncesinin büyüklüğüne işaret edilir.

*Bekleyişin ve acıların
uğultusudur yalnızlıklar
Kimi kez kuşatabilir büsbütün
Doğayı aşkı ve yaşamı
Ama kayalıkların karanlıklarına
Hiç sığar mı bir dağın yalnızlığı (S.K./s.10)*

“Yaramızı Saran” şiirinde yalnızlığın uyandırdığı hissiyattan bahsedilir. İnsan susarsa doğa da susar, ses vermez. Yalnızlık ruhuna işleyince insanı doğa da terk eder insanı. Şiirde geçen ‘karanlık su’ ifadesi düşüncelerle kararmış bir suyu sembolize eder. *Su Çürüdü* şiir kitabında insana yapılan zulümle suyun çürümesi anlatılır. Buradaki su yaşamdır. Buna dayanarak suyun yani yaşamın zulümlerle karardığı görülür. İnsan, Telli’nin şiirlerinde genelde doğayla betimlenince ‘geyik’ olarak karşımıza çıkar. Ormanda yaşayan geyik, halkçı düşüncenin ormana kattığı beraberlik anlamı çevresinde algılanabilir. Yalnız kalan insanın hayatında ses tükenir ve insan ufacık bir sesle ürker.

*Ne derenin çağılması duyulur ne kuş sesleri
Bulutlar bile silinip gitmiştir artık
Ürkütmüş seni bir ceylan gibi
Bu karanlık sular ve bu yalnızlık (S.Ç./s.61)*

“Su Çürüdü” şiirinde tek başına hücrede yalnızca kapının anahtar deliğinden sızan aydınlıkla yaşadığının farkına varan bir mahkûm göze çarpar. Tanrılar tek başlarına görkemli bir yaşam sürer gibi bir algının yanlışlığından söz edilir. Telli’ nin şiirinde karanlık, umutsuzluk olarak algılanır. Özellikle darbe sonrası yazdığı şiirlerde 1980 gecesinin ağırlığı altında ezilen karanlıklarla karşılaşılır. Bu karanlık hücrede ölmek bir yerde durur; anahtar deliğinden sızan yaşam bir yerde. Yalnızlığın öncesi ve sonrası yoktur. Yalnızlık bir leke gibidir.

“Yalnızlık hiç de tanrısal değil, görkemli değil, o yalnızca geçmişle gelecek, ölümlerle yaşam arasında kocaman bir karanlık nokta. Geçmiş ve geleceği olmayan, ölümlerle yaşam arasında irinli bir leke yalnızlık denilen” (Ç.S./s.63)

SONUÇ

Ahmet Telli'nin şiiri, ilk yazdığı şiirden son şiirlerine kadar uzun bir solukta okunması gereken bir serüvendir. Şair, 70 kuşağının hüznü sesidir. 1960'lardan başlayan zulümler, acılar, sıkıntılar unutulmayacağı için ve belki de hala dünyada zulüm varlığına devam ettiği için dün de okunan Ahmet Telli şiiri, bugün de okunacaktır. Telli 1979'da yayımlanan ilk şiir kitabı olan *Yangın Yılları*'ndan bu yana poetik duruşunu değiştirmemiş bir şairdir. Şairin gençlik dönemlerine denk gelen ülkedeki siyasi karışıklıklar, onun şiir dünyasının başında yer alır. Asıl önemli nokta bu gençlik yıllarındaki üslubunu yıllarca vazgeçmeden ama biçim ve dili kullanma bakımından kısmi değişikliğe uğratarak ısrarla sürdürmüş olmasıdır. Biçimde gittiği bu değişiklik ve onun tutarlı tavrı, şiir serüveninde farklı duruş sergilemesine sebep olmuştur. Bu değişikliklerden biri ilk şiir kitaplarında var olan slogancı, yüksek sesi diğer kitaplarında yumuşatıp şiire uygun naiflikte bir sese dönüştürmesidir. Ayrıca şiire ilk başladığı yıllarda devrim düşüncesine hizmet amaçlı şiirin önüne geçen mesajlar, sanki şiiri bu mesajlara hizmet amacıyla yazdığı hissini uyandırır. Ancak ilerleyen yıllarda özellikle *Çocuksun Sen* şiir kitabıyla bu üslup tam olarak değişmeye başlamış, şair şiirin hakkını vermeyi başarmıştır.

1970'li yıllarda edebiyatın genel eğilimi, toplumcu kuşağın yönelimi özellikle halk edebiyatından beslenmektir. Bu eğilim, ilk başlarda şiire kan kaybettirse de zaman içinde bazı şairlerin değiştirme, soyutlama gibi yöntemlerle bu eski geleneği yeni bir sese dönüştürmeyi başardıklarını biliyoruz. İşte bu ortam içinde Ahmet Telli de halk şiirinin söylencesinden çok mazmunlarına yönelmiştir. Bu yöneliş, halk edebiyatının samimi, kolay, açık söyleyişinden kaynaklı değildir. İdeolojik bir yönelimdir. Ulus olma ve modernleşme sürecinde uzun yıllarca halk, egemen güçlerin etkisinden kurtulamamıştır. Kendi insanının gerçeğinden yola çıkmayan bir sanatsal türün; çağına insanına sorumluluk duyan bir sanatçı için hiçbir değeri yoktur. A.Telli de bu düşünce ekseninde yer alan sorumlu aydın ve ideolojik dert, kendini baskın olarak hissettirir. Bu sorumluluk, Telli için öyle bir derttir ki çoğu zaman şairliğin ve şiirin önüne geçer. Bu duruşu eleştiriye açık olsa bile, şiirinde bu tavrını onuru olarak görür. Bu tavır kendi onuru üzerinden tüm dünya insanının onurunun kurtuluşudur. Bu uğurda şiirinde tekrara düşmekten korkmaz.

Telli'nin şiiri sese dayalı bir şiirdir. Ruh halini, anlatmak istediklerini okurken; ritimle sağlanan ahenk, bize bazen gür bazen çığlık bazen de fısıltı sesiyle okutur şiirleri. Şiirlerinde metinlerarasılıktan faydalanarak sık sık telmih yapar. Bazen sıkıntının derecesini anlatmak için şimdiki zaman yeterli olmaz. Bu yüzden yaşanan durumla ilintili bir telmih yapar çoğu zaman. Şiirleri okunduğu vakit insanın belleğinde soru ve merak uyandırır. Bu merak, insanı ve yaşamı değiştirme duygusunu barındırır. Böylece devrim ruhunu şair okura da bulaştırmayı başarır. Şiirlerinde genel olarak lirizm ön plandadır. Ancak ilk kitaplarında daha çok kabına sığmayan coşan devrimci öznelere hep yol gösteren epik bir şiir karşımıza çıkar.

Çizgisini değiştirmeyen bir şairdir Telli. Bunu tema seçiminde de görmekteyiz. Üslubu ve dili kullanma biçimi değişmiş, fakat vermek istediği mesajlar hiç değişmemiştir. İlk şiirleri başkaldıran şiirlerdir. Devrim ruhunu canlandırmak için yazılmış şiirlerdir bunlar. Dönem içindeki eylemler, grevler, direkt şiirin içinde kendine yer bulmuştur. İlerleyen yıllarda bu tutumu yavaştan değişmiş, ancak devrim ruhu, şiirlerinde varlığını daima korumuştur.

Bireyselden hareketle toplumsal mesajlar veren şair, şiirlerinde bireysel tema olarak görülecek durumları bile devrim kavramıyla ilişkilendirilir. Toplumsal temaların büyük bir kısmı devrim ve direniş üzerine kuruludur. Bireysel temalarda ise yaşanan sıkıntılı yılların bir sanatçı olarak halkın üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri anlatmaya çalışır.

Ahmet Telli'nin şiir üslubunda var olmak, diğer varlıklarla birlikte olmaktır. Birliktelik, sorumluluktur. Dayanışma gereklidir zulme, ezilmişliğe. Onun şiirlerinde; düzeni, yaşanan acı günleri, tarihi reddetme vardır ve bu reddetmeyle beraber isyan yüküdür sesi. Şiirinin iki silahı vardır devrim ve aşk. Şair ideolojisine sonuna kadar bağlıdır ve şiirinin tekrardan ibaret olduğu eleştirisine şiirinde cevap verir. “*Uşaklaşmadı hiçbir şiirim, Onurumdur bu* “

Ahmet Telli'nin şiir serüveni siyasi bir ortamda boy verir. Bildiğini, inandığını söylemekten vazgeçmez. Ancak tabii ki dönemler içinde üslubu farklılıklar gösterecektir. İlk kitaplarında iktidar ve güç ilişkileriyle boy veren, kapitalizmin mekanizmalarıyla derinleşen kopmalara karşı bir duruştur Telli'nin duruşu. Ardından şiirin yumuşak dokusunu fark eder ve şiirini bambaşka bir söyleyişe ulaştırır. Üslubu zaman içinde değişse de hareket noktası aynıdır, zulme, baskıya, egemen güce tahammül edemez. Yakın tarihin bütün siyasi sıkıntılarını yaşamış şairin düşünce dünyası ve şiirlerinin tematik örgüsü dikkate değerdir.

Ahmet Telli'yi okumak, yakın tarihi okumak gibidir. Bu yüzden onun şiirlerini okurken, şiirlerinin yazıldığı dönemin siyasi olaylarının kavranılması gerekir. Şiirlerinde yaptığı göndermeler, 1960'dan bu yana yaşanan sıkıntılı günlerin sanatsal söylencesidir.

KAYNAKÇA

İncelenen Şiir Kitapları

- TELLİ, Ahmet, *Yangın Yılları*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.
- TELLİ, Ahmet, *Hüznün İsyan Olur*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.
- TELLİ, Ahmet, *Dövüşen Anlatsın*, Everest Yayınları, İstanbul, 2003.
- TELLİ, Ahmet, *Saklı Kalan*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.
- TELLİ, Ahmet, *Su Çürüdü*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.
- TELLİ, Ahmet, *Belki Yine Gelirim*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.
- TELLİ, Ahmet, *Çocuksun Sen*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.
- TELLİ, Ahmet, *Barbar ve Şehla*, Everest Yayınları, İstanbul, 2003.
- TELLİ, Ahmet, *Nidâ*, Everest Yayınları, İstanbul, 2010.

Yararlanılan Kaynak

- ALPAY, Necmiye, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli’nin Şiirlerinde Farklılaşmaya Dair”, Everest Yayınları, İstanbul, 2012
- ATABAŞ, Hüseyin, “Barbar ve Şehla Bağlamında A. Telli Şiiri”, *Damar*, 167, Şubat 2005
- BARTHES, Roland *Ara Olaylar*, Çev. Sema Rifat, Kaf,1999
- BAŞ, Selma, *Geceye Çizilen Güneş Ayhan Kırdar ve Şiiri*, Grafiker Yay., Ankara,2012.
- BAŞAT, İsmail Mert, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Yolculuk Uzun Bir Cümledir”, Everest Yay., İstanbul, 2012
- BEHRAMOĞLU, Ataol, *Büyük Türk Şiiri Antolojisi II*, Sosyal Yayınlar
- BERGER, John, *Şiirin Saati*, Çeviren: Gönül Çapan, Adam Yay., 1988
- ÇAPAN, Cevat, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli’yi Okurken”, Everest Yayınları, İstanbul, 2012
- ÇUBUKÇU, Aydın, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Nidâ Üzerine”, Everest Yay., İstanbul, 2012
- DEVRİM, Sabahattin, “Hüznünü İsyana Çeviren Şair”, *Özgür Yarın* ; Aralık 1999

DURAK, Mustafa, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Şiirsel Edim Bakımından Ahmet Telli Şiiri”, Everest Yay., İstanbul, 2012

ERGÜLEN, Haydar, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli için Öznel ve Serbest Sözlük”, Everest Yay., İstanbul, 2012

GALİP, A., *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli Şiirini Anlamak” , Everest Yay., İstanbul, 2012

HELİMOĞLU YAVUZ, Muhsine, *Kitaplar Arasında*, Cumhuriyet Kitap, 28 Kasım 1996

HIZLAN, Doğan, “*Altın Portakal Şiir Ödülü*”, Hürriyet 21 Mart 2011

<http://fasizmnedir.blogspot.com/>

http://marksist.net/komunizm_nedir_sosyalizmden_ne_farki_vardir.htm

http://tr.wikipedia.org/wiki/12_Eyl%C3%BCl_Darbese

http://tr.wikipedia.org/wiki/Asker%C3%AE_darbe

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Devrim>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Devrimci_Yol

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Kom%C3%BCnizm>

<http://www.dergilerden.com/resimler/dosya/168.pdf>

<http://www.felsefeforumu.com/viewtopic.php?f=112&t=975>

KESKİN, Tuğrul, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli Yaşamına Öznel Bir Bakış”, Everest Yay., İstanbul, 2012

KOÇAK, Orhan, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Şiir ve Olgunluk”, Everest Yay., İstanbul, 2012

KORAT, Gürsel, “Taşralı Kentin Şiir İzleği” , *Birikim*, 82; Şubat 1996

KURTULUŞ, Akif, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Reddin Hayata Bağladığı Müthiş Gerçek”, Everest Yay., İstanbul, 2012

NAZİM, Hikmet , *Bütün Şiirleri*, YKY., İstanbul, 2009

OĞUZ, Emirhan *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli Nidâsından Ses-Olmayan’ın Şiiri”, Everest Yay., İstanbul, 2012

RİTSOS, Yannis, *Her Zaman En Başta Özgürlük*, Çevirenler: Ö. İnce, H. Milas, İ.Kuçuradi, Kırmızı Yay.,2010, s.35

SARIOĞLU, Sezai, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Devlete Ters , Devrime Şerh, Şerhla Şair”, Everest Yay., İstanbul, 2012

SAY, Ahmet, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli Şiiri Üzerine Notlar”, Everest Yay., İstanbul, 2012

- SUSAM, Asuman, *Yangın Yılları'ndan Nidâ'ya Ahmet Telli Şiiri*, Everest Yay.,2010
- ŞİMŞEK, Aydın, *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli Şiirindeki Poetik Olgular Üzerine Bir Giriş Denemesi”, Everest Yay., İstanbul, 2012
- TELLİ, Ahmet, *Ben Hiçbir Şey Söylemedim*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.
- TELLİ, Ahmet, *Buradayım Sözümde*, Everest Yayınları, İstanbul, 2005.
- TELLİ, Ahmet, *Sulara Mı Yazıldı*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.
- TEMİZYÜREK, Mahmut *Nidâ Odağında Ahmet Telli Şiiri*, “Ahmet Telli Poetikasının Poetikası ve Bir de R Harfi Üzerine”, Everest Yay., İstanbul,2012,
- YALÇINKAYA, Şerife, “Yol Metaforu ve Klasik Türk Edebiyatında Arayış Yolculukları”, *Türk Dili ve Araştırmaları Dergisi*, Sayı/13, Ocak 2007

ÖZET

KİŞİ, Zeynep. Ahmet Telli'nin Şiirleri Üzerine Tematik Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2013.

“Ahmet Telli'nin Şiirleri Üzerine Tematik Bir İnceleme” adlı çalışma, Ahmet Telli'nin hayatı, edebi kişiliği, şiir hakkında düşünceleri, eserleri ve şiirlerinde bireysel ve toplumsal temalar, sonuç ve kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır.

Şiir serüveni ülkenin sıkıntılı ve karmaşık dönemlerine denk gelen A.Telli yakın tarihin canlı şahididir. Bu şahitlik şiirine nüfuz etmiş ve şiirlerinde kullanılan temalara yansımıştır. Gördüğünü yaşadığını anlatan şair, halkın sıkıntılı zamanlarını şiirine konu eder. Şairin sesi, 1970 kuşağı olarak anılan, darbenin ve siyasi sıkıntıların yaşanıldığı bir dönemde hüznü bir ses olarak karşımıza çıkar. Bu dönem içinde toplumcu gerçekçiler ve ikinci yenicilerden etkilendiği söylenen yazar, kendi cümleleriyle bir kuşağın içinde yer olmadığını belirtir.

Şiire ilk başladığı yıllarda ideolojisinin yansıma alanı olarak şiire yaklaştığı görülen şairin ilerleyen yıllarda söyleyişi oturacak ve ilk kitaplarında bulunan gür ses, naif bir sese dönüşecektir. Bu durumda ilk yıllarda devrim düşüncesinin halka aktarılması için araç vazifesi gören şiir, daha sonra kendi sesi içinde sanatsal yönüyle kullanılacaktır. Ama çalışmada da sık sık bahsettiğimiz gibi, şairin devrim düşüncesi, düzeni değiştirme, acıların, zulmün son bulması arzusu hiçbir zaman onun şiirinden soyutlanmayacak sadece ilk yıllardaki şiirlerinde olduğu gibi direkt olarak değil imgeler ve göndermeler ile okuyucuya hissettirilecektir.

Çalışmada şairin şiirlerinde temaları incelerken iki kısma ayırdık. Bireyden hareketle toplumu ve onların sıkıntılarını işleyen ilk bölüm Bireysel Temalar başlığını taşımaktadır. Genellikle siyasi ortamın sıkıntılarının bireyler üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Toplumsal Temalar olarak incelediğimiz ikinci bölümde, şairin siyasi düşüncesinin yansıtıldığı şiirler göze çarpar. Bu bölümdeki şiirler Ahmet Telli'yi ve onun sanatını anlamak açısından önem taşır.

ABSTRACT

Kişi, Zeynep. Ahmet tellin of Poetry by A Thematic Review, msc Thesis, Van, 2013.

“Ahmet's Tellin Poems On A Thematic Review”, Ahmet tellin's life, his literary personality, thoughts about poetry, works and poems of the individual and social themes, conclusion and bibliography sections.

Poetry of the adventure of the country's drawn-out and complicated period corresponding to the A.Telli a living witness to the recent history. This witness was penetrated and used in poetry reflected in the theme. See the live describing the poet of the people, the troubled times are the subject of poetry. The poet's voice, in the 1970s generation, referred to as the impact of the political and create difficulties in a period where there is a sad voice. During this period, socialist realists, and the second yenici which is supposed to be influenced by the author's own words, a generation that did not take place.

Poetry of the first years of the ideology of the image field of poetry as when he is seen in the following years the poet's words, the seat of the first book and is located in the lush sound, a naive tone will change. This is the case in the first years of the revolution, the idea of transferring to the public acting as a vehicle for poetry, then his own voice in the artistic aspect will be used. But the study also often mentioned as the poet, the idea of revolution, change the layout, the sufferings of persecution, the desire to find the end of his poetry is never to be abstracted from not only for the first year in the poem, is not as images and references to the reader will be enabled.

In the study of the poems of the poet explores themes when we divided into two parts. Individuals that take place in society and their problems of functioning of the Individual Themes section bears the title. Usually the problems of the political environment on the impact on individuals, was stressed. Social Themes, as in the second chapter we have examined, the poet, the idea of political poems reflected in the noticeable. In this section, poems, Ahmet and Tellin her is important that you understand the art.